

**XV ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ
ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Тези доповідей

25 квітня 2024

КАФЕДРА ПРАВА

XV Всеукраїнська науково-практична конференція

**«РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»**

**Тези доповідей
(25 квітня 2024 р.)**

Електронне видання

**Дніпро
2024**

Організаційний комітет:

С.Б. Холод – ректор Університету імені Альфреда Нобеля, доктор економічних наук, професор (голова оргкомітету);
В.М. Шкабаро – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля (заступник голови оргкомітету).

Члени оргкомітету:

Н.В. Бочарова – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;
В.О. Анохін – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;
Ю.В. Дрофич – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;
Т.А. Тодорошко – старший викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;
А.В. Біла – викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля;
Ю.С. Палєєва – старший викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля (секретар оргкомітету).

Р 45 Реформування правової системи України в контексті розбудови правової держави та євроінтеграції: XV Всеукраїнська науково-практична конференція: тези доповідей, Дніпро, 25 квітня 2024 р. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2024. 158 с.

ISBN 978-966-434-583-2

У збірнику матеріалів конференції викладено тези доповідей, в яких досліджуються актуальні питання реформування правової системи України в контексті євроінтеграції та основні напрями сучасного розвитку права і держави в Україні.

УДК 347.78(477)

Відповідальна за випуск:

В.М. Шкабаро, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Посвідчення державної реєстрації УкрІНТЕІ № 186 від 12.03.2024 р.

ISBN 978-966-434-583-2

© Університет імені Альфреда Нобеля,
оформлення, 2024

ЧЕСТЬ І ШАНА ЗАГИБЛИМ ВОЇНАМ

Владислав «Woodstock» («Вудсток») Воронін народився у м. Дніпро 23 квітня 1995 року у великий світлий день Православного Великодня. З дитинства Влад був активним та мав багато захоплень. Займався рукопашним боєм, вільною боротьбою та боксом, був неодноразовим призером багатьох змагань, став чемпіоном Дніпропетровської області та здобув 1 розряд з боксу. Любив малювати і декілька років навчався в художній школі; грав на гітарі та був барабанщиком у місцевому музичному гурті. Найбільше йому до вподоби була гра на барабані-джембі. Під час навчання у рідній КЗО «СЗШ №1» створив шкільне телебачення та був його керівником й ідейним натхненником до випуску зі школи.

Після закінчення у 2012 році школи вступив до Університету імені Альфреда Нобеля, де у 2018 році здобув ступінь магістра за спеціальністю «Право», отримавши диплом з відзнакою. Саме тут він познайомився зі своїм найкращим другом – **Андрієм Гусаком**.

Андрій «Лицар» Гусак народився у м. Дніпропетровську 16 листопада 1994 року. Завжди був наполегливим, відповідальним та життєрадісним. Займався танцями у народному ансамблі «Орлятко», у складі якого брав участь у щорічних міжнародних фестивалях народного танцю «Орлятко Збирає Друзів», багато виступав та подорожував. Захоплювався грою в шахи та бойовим мистецтвом тхеквондо. У 2012 році закінчив КЗО «НБК № 139», вступив до Університету імені Альфреда Нобеля на

спеціальність «Право», який закінчив у 2018 році, здобувши ступінь магістра.

З першого курсу університету Андрій та Влад завжди були разом. Разом навчались, разом відпочивали, разом працювали, і, згодом, разом захищали Україну. Також, разом хлопці стабільно вигравали університетські змагання «Золота Миля» у 2013-2015 роках. До цього часу кафедра права не мала успіхів у цих змаганнях, але юнакам вдалося три роки поспіль отримувати перше та друге місце для своєї рідної кафедри. Під час навчання хлопці проявили себе як здібні студенти, приймали активну участь в університетському житті. Владислав був одним з організаторів клубу юридичних диспутів університету, приймав участь у змаганнях з юридичних питань, а також отримав титул віце-містера університету 2013 року.

Влад приймав участь у різноманітних заходах по всій Україні як волонтер та організатор. Він захоплювався волонтерським рухом та мав дуже багато друзів, які разом з ним були волонтерами на різних музичних фестивалях таких, як The Best City.UA, Woodstock, Faine Misto, Zaxidfest, BezViz, Тарасова Гора, заходах First Lego League “Robotica” fest, Interpipe TechFest та інших. Саме завдяки одному з його перших музичних фестивалів (Вудсток) народився позивний майбутнього воїна – «Woodstock». Сам Владислав пояснював свій вибір позивного тим, що це був період становлення його як особистості.

Андрій у свій вільний час займався воркаутом, був учасником «Workout Academy» національної федерації «Street Workout Ukraine», брав участь у щорічних змаганнях та здобував призові місця.

Під час навчання в університеті Влад розпочав свою юридичну практику, почавши працювати в юридичній фірмі «Fargo» та згодом став помічником Голови Ради адвокатів Дніпропетровської області. Після закінчення університету Владиславу запропонували стати викладачем на кафедрі права Університету імені Альфреда Нобеля, де невдовзі він викладав правові дисципліни студентам. Владислав захоплювався педагогічною діяльністю, мав яскравий стиль викладання, його лекції завжди були цікаві студентам.

Також, після здобуття ступеню магістра, Влад вступив до аспірантури Запорізького класичного приватного університету (у зв'язку з війною, на жаль, ступінь не здобув).

У 2020 році Владислав отримав свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, почав займатися адвокатською практикою в адвокатському бюро Станіслава Казанцева «Justice».

До початку повномасштабної війни Владислав був успішним адвокатом, поєднуючи свою адвокатську діяльність з викладанням на кафедрі права в Університеті імені Альфреда Нобеля. Його клієнти та студенти згадують про Владу з вдячністю та пам'ятають його небайдужість до улюблених справ.

Андрій після закінчення університету будував успішну кар'єру. Працював юристом, помічником адвоката, був керівником Адвокатського бюро Станіслава Казанцева «Justice». На жаль, у зв'язку з повномасштабним вторгненням росії до України, не встиг отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

З лютого-березня 2022 року, хлопці активно включились в допомогу країні як волонтери, де всебічно допомагали по м.

Дніпру та області. Але, як вважав Владислав, цього йому було недостатньо для наближення Перемоги, тому він почав шукати шляхи, де міг би бути корисним, враховуючи власні знання та навички. Влад мав звання молодшого лейтенанту запасу, яке здобув закінчивши у 2017 році військову кафедру Дніпровського державного технічного університету залізничного транспорту, тому став добровольцем і вже 20 березня 2022 року розпочав службу в Збройних Силах України на посаді офіцера Військової Служби Правопорядку Східного територіального управління. На цій посаді він і продовжував займатися правоохоронною діяльністю, захищаючи права військових в ЗСУ.

Андрій теж ніколи не мав відношення до військової справи: у 2014 році він був визнаний непридатним до строївої служби та знятий з військового обліку. З початком повномасштабного вторгнення російської федерації Андрій не зміг продовжувати жити звичайним цивільним життям і вирішив добровільно вступити до лав ЗСУ. У червні 2022 року він вирішив випробувати власні сили та проходив КМБ у ССО «Азов». Згодом, Андрій обрав новостворений 47-й окремий штурмовий батальйон (зараз – 47-ма окрема штурмова механізована бригада «Магура»). 13.07.2022 р. він успішно пройшов співбесіду, і вже 14.07.2022 р. був зарахований солдатом до особового складу 47-ого окремого штурмового батальйону на посаду старшого стрільця.

В той час, як Влад проходив службу у військовій спеціальній поліції, командування батальйону відрядило Андрія на навчання до Латвії – до Піхотної школи Національних Збройних Сил Латвії, де він пройшов 5-тижневий курс базової бойової підготовки, який відноситься до «OP INTERFLEX» – навчальної операції під керівництвом Великобританії, яке підтримує ЗСУ.

У січні 2023 року Андрій був направлений до військового навчального центру Збройних Сил США у Графенвері (Німеччина), де успішно освоїв спеціальність навідника-оператора бойової машини піхоти Bradley, отримав ідентифікаційний знак навідника «Master Gunner». Після цього допомагав інструкторам армії США в тренуванні інших військовослужбовців ЗСУ. На військовому полігоні у Графенвері Андрій отримав особисто від Старшого військового радника голови Об'єднаного комітету начальника штабів (SEAC) армії США Раймона Колон-Лопеса відзнаку – монету-виклик, яка «присвоюється за перевищення очікувань, що може бути пов'язане з жорсткими викликами з

огляду на високий рівень людей, з якими ми служимо». На цій монеті вигравірувана цитата *«Любителі тренуються доти, доки у них не вийде, професіонали тренуються доти, доки не можуть помилитися»*. Андрій завжди намагався у всьому бути професіоналом.

Служба в різних підрозділах ЗСУ ненадовго розлучила кращих друзів. Влад з Андрієм хотіли служити разом, тому восени 2022 року **Владислав «Woodstock»** подав рапорт на переведення до підрозділу **Андрія «Лицаря»**, куди перейшов вже у квітні 2023 року. Старший лейтенант Владислав «Вудсток» на посаді заступника командира з морально-психологічного забезпечення 1 механізованої роти займався питаннями особового складу. Андрій «Лицар», як заступник командира – навідник-оператор екіпажу M2 Bradley у складі 47-ї ОМБр «Магура», виконував бойові завдання на Запорізькому напрямку.

04 липня 2023 року у районі н.п. Роботине Пологівського району Запорізької області у Bradley, в якому Андрій з екіпажем виїхав на рятувальну операцію – евакуацію поранених побратимів з поля бою – влучила ворожа протитанкова керована ракета. Лицар отримав надважкі поранення та був евакуйований до лікарні швидкої допомоги у м. Запоріжжя. 05 липня Андрія перевезли реанімобілем до Дніпропетровської обласної лікарні ім. Мечникова. 07 липня 2023 року об 11:00 годині серце справжнього Воїна та Героя назавжди зупинилось...

Владислав «Вудсток», попри тяжку втрату кращого друга й побратима Андрія «Лицаря», продовжив воювати у складі 47-ї бригади. Разом з бригадою він приймав участь у боях за визволення селища Роботине Запорізької області, під час

поранень командира своєї роти приймав командування ротою на себе як тимчасово виконуючий обов'язки командира роти. Влад завжди опікувався не тільки особовим складом своєї роти, а й всіляко підтримував родини своїх воїнів. Він продовжував бути захисником-адвокатом для своїх побратимів та посестер і завжди захищав їхні права. За участь у боях за визволення селища Роботине 16 жовтня 2023 року наказом Верховного Головнокомандувача – Президента України Володимира Зеленського – Владислав «Вудсток» Воронін був нагороджений державною відзнакою – медаллю «За військову службу Україні».

В жовтні 2023 року 47 ОМБР «Маґура» було переведено на Авдіївський напрямок, де воїни стали на захист таких населених пунктів, як селище Красногорівка, селище Степове, селище Бердичі, тощо. В цих пекельних боях багато побратимів Влада дістали поранення або загинули. Зокрема, в одному з таких боїв, командир 1 механізованої роти 47 ОМБР «Маґура» отримав важку контузію, та Владислав залишився єдиним офіцером роти. Він прийняв надскладне для себе рішення – прийняти командування ротою на себе як тимчасово виконуючого обов'язки командира роти та згодом посісти посаду командира роти. 3 жовтня 2023 Вудсток приймав безпосередню участь у стрілецьких боях, які вела його рота, отримав медаль «За мужність у бою». Побратими йшли за ним на позиції та у бій як за надійним та самовідданим командиром. Він не боявся проявляти ініціативу на полі бою та брати відповідальність за життя своїх бійців на себе.

29 листопада 2023 року Владислав командував групою своїх бійців, стримуючи прорив ворога біля селища Степове Покровського району Донецької області. У тому останньому для Вудстока бою, він, разом з побратимами, зуміли зупинити наступ ворога на селище Степове та втримали позиції своєї бригади.

Ворогові все ж вдалося зайняти селище Степове, але лише через три місяці... В тому стрілецькому бою Влад, за словами побратимів, прийняв відкритий бій з ворогом, знешкодивши численну кількість окупантів. На жаль, під час того завдання, Владислав Вудсток отримав мінно-вибухову травму, внаслідок якої загинув як справжній Воїн на полі бою, навічно залишившись в строю.

Воїни проявили найбільшу чесноту – любов до своєї землі, до своєї країни, до своєї нації. Вони – ті, хто мали все: мрії, пригоди, друзів, коханих, але вони обрали найвищі цінності – Волю та Гідність. Вони – ті, хто вступили у відкриту битву із ворогом, віддали найдорожче, що в них було – свої життя за

свободу кожного з нас. Вони – наші Герої, за що були відзначені державними нагородами. Вони – приклад мужності та відваги. Вони – взірець справжньої дружби. Вони – гордість нашої нації.

Чесť і шана цим двом Дружям, Дніпрянам, Воїнам, Героям: Владиславу «Woodstock» Вороніну та Андрію «Лицарю» Гусаку!

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Векшин І.І. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ЯК НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.....	15
Плетенець Д.Ю. ПРАВОВИЙ СТАТУС БАТЬКІВ ТА ДІТЕЙ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ	17
Третяк С.О. ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	20
Хованська М.С. РИЗИКИ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	24

СЕКЦІЯ 2.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. СІМЕЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Шкабаро В.М. СХВАЛЕННЯ ПРАВОЧИНУ У ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ.....	28
Bila A.V. INDIVIDUAL LABOR DISPUTES IN ACCORDANCE WITH THE REQUIREMENTS OF CURRENT UKRAINIAN LEGISLATION: SOME PROBLEMATIC ISSUES.....	31
Тодорошко Т.А. ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА СУДОВІ ДОКАЗИ.....	36
Базилєва В.С. РОЛЬ СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ СТОРОН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ...	38
Бозоян Н.Ш. ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У ТРУДОВОМУ ПРАВІ.....	40
Водяна К.А. ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ СПОРУ ПРО ПРАВО ВІД ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ (НА МАТЕРІАЛАХ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ).....	43
Герасюта В.В. ЗВ'ЯЗОК ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ЛІЦЕНЗУВАННЯМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.....	48

Глушенко А.Є. ЩОДО СТАНУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	49
Іваниця А.В. ОСОБЛИВОСТІ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ	53
Карапиш А.М. ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ЗАКОРДНОНИЙ ДОСВІД.....	55
Коробова Т.С. ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ У РАЗІ ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ..	59
Наумова Я.В. ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЩОДО ВИЗНАННЯ ПРАВОЧИНУ УКЛАДЕНОГО ПІД ВПЛИВОМ ПОГРОЗИ, ЗАЛЯКУВАННЯ АБО НАСИЛЬСТВА НЕДІЙСНИМ	61
Наумова Я.В. ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЯК РЕГУЛЯТОРА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН МІЖ ПРАЦІВНИКОМ І РОБОТОДАВЦЕМ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД.....	63
Патлаха В.О. РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДПУСТОК В УКРАЇНІ ТА В ІНШИХ КРАЇНАХ.....	68
Порубай В.В. ВІДШКОДУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМ ТА РОБОТОДАВЦЯМ ШКОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З ВОЄННИМИ ДІЯМИ.....	71
Рижко К.А. ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ РІЗНИХ КРАЇН.....	75
Фесенко Р.О. НОТАРІАТ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	77
Широкий В.В. ЗАКОНОДАВЧІ НЕДОЛІКИ У СТАТТІ 184 КУПАП.....	81

СЕКЦІЯ 3.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. АГРАРНЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО. ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Анохін В.О. ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	84
Луніна О.С. ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕНСІЙНИХ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....	86
Маммадова А.Т. ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ РІЗНИХ ГРУП ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ.....	89

СЕКЦІЯ 4.
КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНО-
ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА
КРИМІНАЛІСТИКА. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА. ОПЕРАТИВНО-
РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Nikolaichuk T.V., Bila A.V. CURRENT PROBLEMS OF CRIMINAL RESEARCH OF THE MODERN SIGNATURE.....	93
Коваленко К.А. ОРГАНИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	98
Слободян В.О. ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ШЛЯХ ЇХ ВИРІШЕННЯ	102

СЕКЦІЯ 5.
СУДОУСТРІЙ. ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Baranyk O.O. THE STATUS OF JUDGES IN UKRAINE AND THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND.....	107
Hvozdiev M.S. APPLIANCE OF ENGLISH LEGAL TERMINOLOGY DURING JUDICIAL PROCEEDINGS.....	109
Карпушкіна А.Г. ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ ЯК НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН СУДІВСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ.....	111
Коротков К.О. ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА В УКРАЇНІ.	114
Кудрявець В.В. КІБЕРПОЛІЦІЯ ЯК ОРГАН, ЯКИЙ ЗАХИЩАЄ ПРАВА ЛЮДИНИ В КІБЕРПРОСТОРІ.....	116
Кушнір Є.І. ВИМОГИ ДО ПОСАДИ ПРОКУРОРА В УКРАЇНІ.	119
Савенкова А.Д. ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	121
Торопова П.О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	125
Шабельник В.Б. РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА.....	127
Явтушенко Я.Ю. ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА СУЧАСНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ.....	131

СЕКЦІЯ 6. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Бочарова Н.В. КОНЦЕПЦІЯ ЦИФРОВОГО ГУМАНІЗМУ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОГО ПЕРЕХОДУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	134
Палєєва Ю.С. ПРИНЦИПИ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ.....	138
Bazylijeva V.S. EXPERIENCE IN PROTECTING THE CONSUMERS RIGHTS OF FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE AND ABROAD.....	140
Векшин І.І., Третьак С.О. РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДЖЕРЕЛ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СІМ'І.....	143
Гвоздєв М.С. ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАКОНІВ.....	147
Фурт Я.О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ КОСМІЧНОМУ ПРАВІ.....	148
Фурт Я.О. ПИТАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РЕФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВСТУПОМ УКРАЇНИ ДО ЄС.....	153

Секція 1

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА. ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО. МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

І.І. Векшин
*магістр, 1 рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ЯК НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Актуальність даної теми полягає у тому, що захист прав людини та основоположних свобод завжди мав первинне значення для демократичної, правової держави. На конституційному рівні нашої держави проголошено, що Україна – це демократична, правова держава, а це означає, що права людини повинні захищатися належними національними механізмами, які держава у силу свого позитивного обов'язку перед людиною повинна створити. Таким механізмом захисту прав людини на національному рівні є конституційна скарга. Тому виникає низка питань щодо дослідження цього інституційного механізму захисту прав людини. Цим фактором і зумовлена актуальність мого дослідження [1].

Метою написання даної роботи є дослідження конституційної скарги як національного механізму захисту прав людини, розкриття її важливості та інституціонального призначення.

Реформування правової ситеми нашої держави – це завжди пошуки нових знань, механізмів, що стосуються правового захисту людини як найвищої соціальної цінності правової держави. У доктрині конституційного права фундаментальний принцип Конституції України сформульовано у ст. 3, відповідно до якого людина, її життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст та спрямованість держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Ось такий людиноцентристський, гуманістичний підхід сформовано в доктрині конституційного права стосовно кожної людини, яка живе в демократичному та правовому суспільстві [2].

У 2016 році відбулося реформування Конституції України, з'являються нові поняття, принцип законності змінює свою первинну позицію, уступаючи перше місце у системі захисту прав людини принципу верховенства права як центральній, керівній ідеї правової системи нашої держави. Власне кажучи, принцип верховенства права – центральна, фундаментальна основа функціонування держави, правової системи, механізмів захисту прав людини, оскільки без використання даного принципу не можна навіть говорити про ефективний захист на національному рівні [3].

Як зазначалося вище, 2016 рік – це рік значних реформ у царині конституційного права та конституційної доктрини в цілому. 02.06.2016 року виникає новий інституційний інструмент захисту прав людини – конституційна скарга. Ніколи раніше звичайна людина не могла просто так звертатися до Конституційного Суду України, але із запровадженням значних змін шляхом реформування правової системи в аспекті захисту прав людини це стало можливим. Конкретно кажучи, конституційна скарга – це національний інструмент захисту прав людини, який гарантує, надає право звичайній людині звертатися до Конституційного Суду України з метою вирішення питання про невідповідність приписам конституції законів, які були використані судом стосовно неї у справі, що розглядалася стосовно суб'єкта подання конституційної скарги [4].

Як відомо, якщо використані усі засоби національного захисту прав людини, то людина може реалізувати свої право на захист шляхом подання конституційної скарги з метою визнання закону, що застосовувався щодо неї неконституційним. Важливість конституційної скарги в доктрині конституційного права України можна визначити через її інституційну спрямованість, яка полягає у тому, що права людини – це основа функціонування правової та демократичної держави і тому є необхідність у створенні нових інституційних механізмів захисту прав людини на національному рівні [5].

Отже, проаналізувавши усе, що зазначено вище, можна

дійти такого висновку про наступне: квінтесенція конституційної скарги як національного механізму захисту прав людини зводиться до її інституціонального значення як механізму реалізації права громадян на захист на національному рівні у випадку вичерпання всіх національних інструментів захисту порушених прав і свобод людини.

Ідея конституційної скарги є принципово важливою для подальшого реформування правової системи України. Будь-яке реформування – це завжди зміни, але ті зміни, які сталися у 2016 році були підставою для появи нової інститути захисту прав людини – конституційної скарги.

Список використаних джерел

1. Конституція України (документ 254к/96-ВР, поточна редакція – редакція від 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 26.03.2024).
2. Боняк В.О., Єрмоленко Я.В. Конституційна скарга як юридична гарантія прав і свобод людини в Україні: монографія. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 192 с.
3. Гараджаєв Д. Конституційна скарга як ефективний процесуальний засіб захисту прав і свобод людини і громадянина. *Український часопис конституційного права*. 2017. № 1. С. 33-38.
4. Конституційне право України: навч. посіб. для підгот. до зовніш. незакеж. оцінювання / [Слінько Т.М., Летнянчин Л.І., Дахова І.І. та ін.]. Харків: Право, 2021. 368 с.
5. Щербанюк О.В. Проблеми реалізації конституційної скарги в Україні та шляхи їх вирішення. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 93-99.

*Науковий керівник: Н.В. Бочарова, д.ю.н, професор кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

Д.Ю. Плетенець
бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРАВОВИЙ СТАТУС БАТЬКІВ ТА ДІТЕЙ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Однією з найцінніших речей у Стародавньому Римі була сім'я. Особливо важливу роль в житті вона відігравала у глави сімейства - батька, так як з найдавніших часів римська сім'я була моногамною й патріархальною, де батько мав майже абсолютну владу над своїми дітьми: «Навряд чи є які інші люди, які мали б таку владу над своїми дітьми, що маємо ми, римські громадяни» [2].

За сімейним станом римські громадяни поділялися на осіб свого права (*persona sui juris*) та осіб чужого права (*persona alieni juris*). До перших відносилися домовладники (глави сімейства), які були повністю правоздатними та мали самостійне і незалежне становище, до других - інші члени сім'ї, так звані підвладні. Тому, їхні сини незалежно від віку, сімейного і громадського стану за життя батька чи діда завжди були підвладними з досить обмеженими правами, тобто з обмеженою дієздатністю [1, с. 84].

З тих часів становище дітей у сім'ї змінилося, але деякі аспекти деформувалися під сучасне суспільство. Зараз діти, які не досягли віку чотирнадцяти років, також мають обмежену дієздатність. Малолітня дитина не може самостійно дотримуватися своїх прав та виконувати свої обов'язки без втручання та допомоги обох батьків. Наприклад, дитина у віці шести або семи років не може самостійно вступити до навчального закладу, хоча вона має право на освіту, відповідно до статті 53 Конституції України [3]. З цього випливає, що дитина, яка не досягла певного віку, все ще залежна від своїх батьків. Актуальність обраної теми полягає у тому, що деякі норми римського права було запозичено у сучасні чинні положення українського законодавства.

В Стародавньому Римі сім'я, яка була заснована на підпорядкуванні владі *pater familias* (батьківська влада), називалась агнатською. Оскільки, кровний зв'язок на той час не мав правового значення, то всі підвладні підкорялися владі батька сімейства. Через це, дівчина, що виходила заміж і переходила жити до сім'ї, свого чоловіка ставала сестрою його братів і сестер та займала становище дочки батьків чоловіка.

Відомий давньоримський юрист Ульпіан зауважує: «Сім'єю за загальним правом ми називаємо групу осіб, підкорених єдиній (батьківській) владі чи по природі, чи по праву, як, наприклад, батько родини, мати родини, син родини, донька родини й ті, хто далі йдуть за ними, як, наприклад, онуки та онучки і так далі».

Як було зауважено вище, батько мав майже абсолютну

владу над своїми дітьми, він не тільки вирішував питання про прийняття в сім'ю, а і про звільнення з неї. У Стародавньому Римі батько мав право повністю розпорядитися життям дитини, він вільно міг обирати долю свого потомства, не спираючись на їхнє бажання. У приклад можна привести те, що батько вирішував питання життя і смерті, продажу у рабство, укладання шлюбу та набуття майна. Саме через цей факт, ніхто не бажав укладати правочин з підвладним, за яким все одержане переходило у власність домовладки, що помітно стримувало цивільний оборот. Отже, батько був власником усього рухомого і нерухомого майна в сім'ї, бо, яким чином та ким саме було отримано це майно не мало правового значення. Але, іноді господар міг надати своєму повнолітньому сину майно у користування, що у той час називалося пекулієм, але право власності все одно належало батьку.

Глава сімейства майже ніколи не відповідав за зобов'язання своїх дітей, лише у випадках, коли він повинен був відшкодовувати збитки або віддавати винних потерпілим (продати у рабство) для відшкодування шкоди з метою уникнення виплати компенсації. Батько мав повну владу над життям і смертю своїх дітей. Він мав право продати новонароджену дитину у рабство або карати її на власний розсуд [4].

Таким чином, внаслідок вищенаведеного, можна підсумувати, правовий статус батьків та дітей в Стародавньому Римі був жорстко ієрархічним, де *patria potestas* надавала батьку майже абсолютну владу над своїми дітьми. Хоч з часом цю владу було дещо обмежено та змінено, і діти отримали більше прав, проте, протягом всієї римської історії та права сім'я залишалася основою римського суспільства, а повага до батька та його авторитет вважалися одними з найважливіших цінностей.

Список використаних джерел

1. Підпригора О.А. Основи римського приватного права: підручник для студентів юридичних вузів та факультетів. Київ: Вентурі, 1997. 336 с.
2. Борисова В.І., Баранова Л.М. Основи римського приватного права: підручник. Харків: Право, 2008, веб-сайт. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/Rimskpravo.pdf (дата звернення: 26.03.2024).
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 26.03.2024).

4. Римське приватне право. Львівський національний університет: веб-сайт. URL: <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/Римське-приватне-право-курс-лекцій.pdf> (дата звернення: 26.03.2024).

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

С.О. Третяк
магістриня, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Конституційна реформа являє собою складне, багатоаспектне правове явище, яке залежить від багатьох чинників. Серед них політична, економічна та соціальна ситуація в країні, розстановка політичних сил в суспільстві, демократичні зміни в країні, революції, конкретні історичні умови, існуючі процедури, порядок, форми зміни конституції. На думку відомої української дослідниці О.Бориславської, процес конституційного реформування включає сукупність політико-правових та організаційних заходів, спрямованих на прийняття нової чи якісної зміну діючої конституції за визначеними юридичними процедурами [1].

Конституційна реформа тісно пов'язана з конституційним процесом, під яким в юридичній науці розуміють «регламентовану нормативно-правовими актами різної юридичної сили стему логічно послідовних дій та заходів, що здійснюються стосовно розробки, внесення змін та доповнень, набуття чинності конституцією та конституційним законодавством з метою втілення у суспільне життя справжнього конституціоналізму» [2].

У процесі конституційної реформи в Україні виділяють декілька етапів. Наприклад:

- формування нормативно-правової моделі конституційного ладу України (1989 – 1995 р. р.);
- підготовка і прийняття Конституції України – нормативної основи конституційної реформи в Україні (1995 – 1996 р. р.);
- новелізація конституційного поля України, підготовка змін у

Конституцію України, формування політико-правової системи українського конституціоналізму (1996 – 2015 р. р.).

Поглиблення євроінтеграційного і євроатлантичного курсу України. стимулювали конституційні зміни, які допоможуть наблизити Україну на шляху до ЄС [3].

Таким чином ми бачимо, що проблеми конституційної реформи були актуальним для України до повномасштабної війни. Вони залишаються такими і сьогодні. Хоча в умовах воєнного стану, внесення змін до Конституції неможливе, уже зараз є запропоновані рішення для конституційної реформи, які можна буде запровадити після закінчення війни. Мова йде про *Зелену та Білу книгу конституційної реформи*, підготовлені експертами *Центру політико-правових реформ*, метою якого є сприяння інституційним реформам в Україні задля утвердження демократії, правовладдя та належного урядування [4].

Запропонована у цих документах концепція майбутньої конституційної реформи передбачає, що вона має проводитися виключно в легітимний спосіб. Оптимальною технологією проведення цієї реформи може бути ухвалення нової редакції Конституції України відповідно до порядку, встановленого для зміни захищених розділів Конституції.

Нова редакція Конституції України може будуватися на принципах:

- *дерадянзації/декомунізації* – з Конституції видаляються радянські та постколоніальні назви, терміни та концепти;
- *модернізації* – текст Конституції відображає сучасні реалії Української держави та суспільства, міжнародного правопорядку та технологічного прогресу;
- *оптимізації конституційного дизайну* – в новій редакції Конституції мають бути виправлені існуючі помилки та протиріччя щодо реалізації прав людини, щодо способів організації та функціонування публічної влади та інші неточності, які нині там є;
- *верховенства права (правовладдя)* – Конституція має закріплювати панування права в суспільстві, повагу до людської гідності та прав людини;
- *ціннісного підходу* – Конституція має сприйматися як квінтесенція цінностей, що панують у суспільстві, а не як детальна інструкція, яка передбачає правила поведінки на всі випадки життя;
- *лаконічності та автономності* – зміст Конституції має вичерпуватися лише найважливішими принципами, формами

та процедурами організації конституційного правопорядку;

- *чіткості та юридичної визначеності* – приписи Конституція матимуть ознаки ясності і недвозначності, що виключає її неоднакове застосування чи свавільне трактування в правозастосовній практиці; кількість ідеологічних положень Конституції має зводитися до мінімуму;
- *поетапності конституційної реформи* – Конституція повинна обов'язково передбачати поетапність процесу перезапуску відповідних органів влади та інституцій після набрання нею чинності [5].

У оновленій Конституції зокрема передбачається:

- *Посилення взаємодії між парламентом, президентом і урядом.* Україна залишається унітарною державою з напівпрезидентською формою правління, але задля побудови розвинутого парламентаризму посилюються взаємодія парламенту і уряду, а також актуалізуються контрольні функції парламенту.
- *Посилення народовладдя - закріплення інструментів та форм демократії.*
- *Розмежування повноважень між вищими органами державної влади, коли президент обиратиметься на 5 років, парламент - на 4, а ОМС - на 3 роки.* Сьогодні Конституція передбачає для всіх однаковий строк повноважень. Скасування практики проведення президентських та парламентських виборів в один рік дозволить зменшити навантаження на бюджет країни. Оновлений строк повноважень для ОМС пришвидшить змінюваність та оновлення місцевої влади.
- Конституція має передбачати функціонування громад і регіонального самоврядування як продовження реформи децентралізації та наближення українського законодавства до європейських стандартів. Передбачення необхідності гарантування регіонального самоврядування, запровадження за органами регіонального самоврядування (обласні ради) власних виконавчих органів. Заснування інституту префектів - представників держави, які здійснюватимуть нагляд за рішеннями органів місцевого самоврядування (ОМС).
- *Поява розділу про екстраординарні та особливі режими, який пропонує рішення з урахуванням уже наявного досвіду.* Щоб і органи публічної влади, і посадові особи у випадках воєнного та надзвичайного станів, стану епідемії, мали чіткі алгоритми дій [6].

Варто зазначити, що проведення конституційної реформи потребує не лише внесення змін до Конституції України, прийняття нових законів, спрямованих на її виконання, але і заходів, спрямованих на забезпечення виконання законів, зокрема – на підвищення рівня правової культури і освіти громадян, у тому числі посадових осіб, які застосовують право. Трансформація політичної та правової культури, орієнтація освіти (у тому числі і юридичної) насамперед на європейські стандарти і цінності є передумовою втілення в життя основоположних конституційних засад – верховенства права, соціальної орієнтованості діяльності держави тощо.

Список використаних джерел

1. Бориславська О. Конституційна реформа як шлях формування в Україні конституційної системи обмеженого правління (на основі досвіду європейської моделі конституціоналізму). *Право України*. 2014. № 7. С. 48.
2. Колодій А. Конституційний процес та сучасна конституційна реформа в Україні: етапи розвитку. *Право України*. 2012. № 8. С. 114-115.
3. Стецюк П. Конституційні зміни щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО (проблеми реалізації). *Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: збірник матеріалів учасників П'ятої міжнародної науково-практичної конференції* (Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, 19 листопада 2021 р.) / відп. за вип. В.Б. Ковальчук; упоряд. І. Д. Софінська. Львів: Каменяр, 2022. С. 11-14.
4. Про Центр політико-правових реформ. URL: <https://pravo.org.ua/about/#cplr>
5. Конституційна реформа: якою вона може бути? URL: <https://rpr.org.ua/news/konstytutsiyna-reforma-iakoiu-vona-mozhe-buty/>
6. Для чого і яка конституційна реформа потрібна Україні. URL: <https://uplan.org.ua/news/dlia-choho-i-iaka-konstytutsiyna-reforma-potribna-ukraini/>

*Науковий керівник: Н.В. Бочарова, д.ю.н, професор кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

РИЗИКИ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ДИТИНИ У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології відіграють важливу роль у житті дитини. Якщо використовувати їх розумно, вони надають величезні можливості та переваги для навчання дітей, дозвілля, доступу до інформації та участі у рішеннях справ, що їх стосуються. Нові інформаційні технології і технології зв'язку впливають на дотримання великої кількості прав дитини, позначених в *Конвенції ООН про права дитини* [1]. Також права дитини в цифровому середовищі – основа *Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021)* [2]. Вони залишатимуться основним завданням нової *Стратегії (2022–2027)*, яку підготував Керівний комітет Ради Європи з прав дитини (CDENF) [3].

У *Стратегії управління Інтернетом Ради Європи (на 2016-2019 роки)* [4] спеціально підкреслено, що Інтернет повинен бути безпечним, надійним, відкритим та сприятливим середовищем для всіх, включаючи дітей, без дискримінації.

Разом з цим у міжнародно-правових документах відмічається, що цифрове середовище, яке є складним і швидко розвивається, багато в чому змінює життя дітей, що призводить як до можливостей, так і до небезпеки їхньому благополуччю та втіленню прав дитини. Так, у *Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі (2018)* зазначається: «Усвідомлюючи, що інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є важливим інструментом у житті дітей для освіти, соціалізації, вираження та залучення, водночас їх використання може створювати ризики, включаючи насильство, експлуатацію та жорстоке поводження» [5].

У дослідницькій літературі відмічається, що головними проблемами інтернету є ризик залежності, втрати приватності, конфіденційності та дезінформування. На сьогодні діти та молодь складають третину від всіх користувачів мережі інтернет, тобто ці проблеми безпосередньо стосуються дитячої аудиторії інтернету.

Основними ризиками в інтернет-середовищі для дітей є:

- Небезпечні дії - діти можуть бути примушені до здійснення таких дій. Дуже часто небезпечні дії завуальовані під так звані

ігри та виклики, але результатом може бути самогубство або нанесення значної шкоди здоров'ю. Яскравими прикладами таких ігор зі страшним кінцем є ігри «Синій кит», «Розбуди мене о 4:20» та інші. Багато дітей, які потрапили у ці ігри померли від завдань кураторів.

- Кібербулінг - це дуже велика проблема у онлайн середовищі, бо кожна дитина стикалась з такою проблемою хоч один раз. Булінг дуже сильно впливає на психічний стан дитини і може призвести до психічних травм та розладів.
- Незахищеність особистої інформації. Іноді діти випадково можуть поширювати особисту інформацію і можуть стати жертвами шахраїв.
- Контент. В інтернеті багато різного контенту і дуже часто діти натрапляють на контент, який для них є неналежним, включаючи насильництво, порнографію, рекламу. Все це шкодить психічному стану дитини [6].

Разом з тим, як показують соціологічні дослідження, не кожна дитина в Україні володіє достатнім рівнем знань щодо існуючих ризиків в цифровому середовищі та навичками безпечного використання мережі Інтернет. Наприклад, згідно із дослідженням медіаграмотності та інформаційної безпеки підлітків, проведеного лабораторією психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України в травні-червні 2018 р. у регіонах України, 14% старшокласників повідомили, що стикалися зі спрямованими на себе знущаннями в Інтернеті.

Опитані зазначають такі відомі їм інтернет-небезпеки: 59,7% опитаних відзначили нав'язування непотрібної інформації; 57,1% - втручання в роботу пристрою, зараження вірусами тощо; 21,4% - розповсюдження неправдивої інформації; 19,8% - викрадання персональних даних і використання іншими ваших аккаунтів від вашого імені; 15,6% - залякування, погрози завдати шкоди; 14,3% - шахрайство, продаж неіснуючих послуг, нав'язування покупок, виманювання грошей; 7,1% - спілкування з незнайомими людьми з небажаними наслідками, наприклад, небезпечні зустрічі з ними в реальності; 6,1% - спонукання до насильства, агресії, підбурювання нетерпимого ставлення до інших; 4 5,8% - підштовхування до завдання собі шкоди [7].

Таким чином, захист дітей в інтернеті це глобальна проблема до вирішення якої потрібно залучили батьків і державу. Зі своєї сторони, держава повинна забезпечити максимальну обізнаність дітей про небезпеку інтернету і зробити це можна

через освітній процес. У навчальних закладах дітям повинні розповідати про ризики інтернету і про те, як захистити себе у мережі. Ці заходи передбачені, зокрема, у *Посібнику з питань прав дитини в цифровому середовищі для органів державної влади*, підготовленому у рамках Ради Європи у 2020 р. [8].

Батькі, зі своєї сторони, повинні бути відкритими для спілкування з дітьми, встановлювати правила користування дітьми інтернетом, контролювати контент, який споживає дитина, але робити це потрібно обережно аби не втратити дитячу довіру [9].

Державами й родиною можуть бути прийняті заходи щодо обмеження чи призупинення використання Інтернету з метою запобігання порушення прав дітей, проте такі заходи мають бути співвимірними і не перешкоджати вільному поширенню інформації в мережі Інтернет.

Список використаних джерел

1. Конвенція про права дитини {Редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року}. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

2. Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016–2021). Неофіційний переклад. URL: <https://rm.coe.int/-2016-2021-/1680931c9c>

3. «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства». CM(2021)168-final. URL: <https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4>

4. Лубенець І. Г. Міжнародні стандарти забезпечення безпеки дитини в цифровому середовищі та перспективи їх використання в Україні. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.4.2.5>

5. Рекомендації CM/Rec(2018)7 Комітету міністрів Ради Європи про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі. (Ухвалено Комітетом Міністрів 4 липня 2018 року на 1321-му засіданні заступників міністрів). URL: <https://mvs.gov.ua/upload/document/p4zXOy4QuCKboFP3U7O5R9EjStQZ4xANXMhZw7Y3.pdf>

6. Радзівєвська О.Г. Проблеми захисту прав і безпеки дитини в інформаційній сфері: монографія / за заг. ред. В.Г. Пилипчука. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2019. 238 с.

7. НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ захисту дітей в цифровому середовищі на 2021 – 2026 роки. Проєкт.

URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/normative_d

ocument/2020/1/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F%20v1_1.pdf

8. Посібник з питань прав дитини в цифровому середовищі для органів державної влади для підтримки впровадження Рекомендації CM/Rec(2018)7 Комітету міністрів Ради Європи про принципи дотримання, захисту та реалізації прав дитини в цифровому середовищі. URL: <https://rm.coe.int/prems-091920-gbr-2576-it-handbook-ukr-web/1680a2dbeb>

9. Правила безпечного користування інтернетом: пам'ятка для батьків. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/09/2/217608/>

*Науковий керівник: Н.В. Бочарова, д.ю.н., професор кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

Секція 2

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС. СІМЕЙНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО. ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ТРУДОВЕ ПРАВО. ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

**В.М. Шкабаро, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро**

СХВАЛЕННЯ ПРАВОЧИНУ У ГОСПОДАРСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Досить поширеною в Україні є практика визнання недійсним господарського договору у зв'язку з суперечністю вимогам закону, оскільки спірний договір вчинено представником з перевищенням повноважень.

За загальним правилом недійсний правочин не створює жодних юридичних наслідків, крім тих, що пов'язані з його недійсністю.

Проте в окремих, чітко визначених у законі, випадках недолік правочину може бути усунутий після вчинення правочину, після чого він розглядатиметься як правомірний та дійсний.

Схвалення особою, яку представляють, правочину, вчиненого представником з перевищенням повноважень (ст. 241 ЦК України), розглядається як спосіб усунення (вид «зцілення») недоліків правочину [1, с. 59-60].

Судова практика свідчить, що суди відмовляють у задоволенні подібних позовів у разі наявності доказів схвалення такого правочину позивачем. У разі, якщо спірний правочин підписано сторонами і після його вчинення обидві сторони здійснили дії з виконання правочину, то це свідчить про його наступне схвалення позивачем.

За приписом ст. 181 Господарського кодексу України господарський договір укладається в порядку, встановленому Цивільним кодексом України, з урахуванням особливостей, передбачених цим кодексом.

Частиною 1 ст. 193 Господарського кодексу України

передбачено, що суб'єкти господарювання та інші учасники господарських відносин повинні виконувати господарські зобов'язання належним чином відповідно до закону, інших правових актів, договору, а за відсутності конкретних вимог щодо виконання зобов'язання – відповідно до вимог, що у певних умовах звичайно ставляться. До виконання господарських договорів застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України, з урахуванням особливостей, передбачених цим кодексом [2].

Зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться (ст. 526 Цивільного кодексу України) [3].

Правочин, вчинений представником з перевищенням повноважень, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки особи, яку він представляє, лише у разі наступного схвалення правочину цією особою. Правочин вважається схваленим зокрема у разі, якщо особа, яку він представляє, вчинила дії, що свідчать про прийняття його до виконання. Наступне схвалення правочину особою, яку представляють, створює, змінює і припиняє цивільні права та обов'язки з моменту вчинення цього правочину (частина 1 та 2 статті 241 Цивільного кодексу України).

Під схваленням у судовій практиці розуміється не лише прийняття певного рішення органом юридичної особи, а й вчинення будь-якої дії чи мовчазної згоди [4, с. 152].

Відсутність схвалення правочину в порядку ст. 241 ЦК України може бути підставною недійсності правочину лише за умови, якщо від імені юридичної особи виступив не керівник, а представник. Це пов'язано з тим, що вказана стаття застосовується лише до відносин представництва, а керівник юридичної особи не вважається її представником [4, с. 153].

За правовою природою схвалення правочину особою, яку представляють, є одностороннім правочином. Юридична практика свідчить про значне різноманіття способів і форм як укладання договорів, так й схвалення дій представника юридичної особи.

Відповідно до п. 3.4. Постанови Пленуму Вищого господарського суду України від 29.05.2013 р. № 11 наступне схвалення юридичною особою правочину, вчиненого від її імені представником, з перевищенням повноважень, унеможливорює визнання такого правочину недійсним (стаття 241 ЦК України).

Настання передбачених цією статтею наслідків ставиться в залежність від того, чи було в подальшому схвалено правочин особою, від імені якої його вчинено; тому господарський суд повинен у розгляді відповідної справи з'ясовувати пов'язані з цим обставини. Доказами такого схвалення можуть бути відповідне письмове звернення уповноваженого органу (посадової особи) такої юридичної особи до другої сторони правочину чи до її представника (лист, телефонограма, телеграма, телетайпограма тощо) або вчинення зазначеним органом (посадовою особою) дій, які свідчать про схвалення правочину (прийняття його виконання, здійснення платежу другій стороні, підписання товаророзпорядчих документів і т. ін.). Наведене стосується й тих випадків, коли правочин вчинений не представником юридичної особи з перевищенням повноважень, а особою, яка взагалі не мала повноважень щодо вчинення даного правочину [5].

Отже, у господарських відносинах до дій, що можуть свідчити про схвалення правочину, слід віднести погодження умов договору та підписання договору, будь-які листування та обмін документами щодо узгодження або виконання умов договору, будь-які дії щодо виконання (або намір виконання) умов договору (видання чи підписання накладних, актів приймання-передачі, рахунки-фактури, акти звірки розрахунків тощо), здійснення оплати та інші дії.

З наведеного можна дійти висновку, що схвалення укладеного господарського договору фактично вважається способом легітимації правочину, який укладено від імені юридичної особи її представником, а господарський договір не може бути визнаний недійсним у зв'язку з вчиненням представником від імені позивача дій без належних повноважень, якщо такий договір був у подальшому схвалений самими позивачем. До дій, що свідчать про схвалення правочину, відносяться дії з оплати товарів (робіт, послуг) самим позивачем, приймання товарів (робіт, послуг), обмін листами (претензіями тощо) з приводу самого правочину та інші дії, що залежать від специфіки відповідного господарського договору.

Список використаних джерел

1. Нижний А.В., Ходаківський М.П., Юровська Г.В. Визнання правочинів недійсними: основи теорії та судова практика. Посібник для суддів. Під редакцією А.В. Нижного. Київ: Алерта, 2020. 234 с.
2. Господарський кодекс України від 01.01.2023 № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата

звернення: 29.03.2023).

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 29.03.2023).

4. Недійсність правочинів: коментар судової практики / [І.В. Спасибо-Фатєєва, В.І. Крат, Н.Ю. Філатова та ін.]; за заг.ред. І.В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2018. 264 с.

5. Про деякі питання визнання правочинів (господарських договорів) недійсними: Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 29.05.2013 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0011600-13#Text> (дата звернення: 29.03.2023).

**A.V. Bila, lecturer of the Department of Law
Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine**

INDIVIDUAL LABOR DISPUTES IN ACCORDANCE WITH THE REQUIREMENTS OF CURRENT UKRAINIAN LEGISLATION: SOME PROBLEMATIC ISSUES

In today's conditions, the problem of securing rights of man is of universal importance. In the conditions of formation democratic, social, legal state, socially oriented market economy problem of provision respect and observance of human rights has become global scale and at the national level, in particular at the primary level the sphere of human activity - the sphere of work. The protection of subjective rights and legitimate interests within the limits of the appropriate form of protection and with the help of one or another method is an objective necessity. It is by the level of protection of human and citizen rights that the effectiveness of the state authorities and the degree of democracy of the state in general are evaluated. The creation and operation of a comprehensive system of protection of labor rights is important legal guarantee of their provision.

Article 55 of the Constitution of Ukraine guarantees everyone the right to appeal in court decisions, actions or inaction of state authorities, local self-government bodies, officials and officials [1]. According to Article 2 of the Labor Code of Ukraine (hereinafter - the Labor Code), employees have the right to apply to the court for the resolution of labor disputes, regardless of the nature of the work performed or the occupation, except for cases provided for by law [2].

According to Part 2 of Article 1 of the Labor Code, labor legislation must establish "a high level of working conditions, comprehensive protection of the labor rights of employees" [2].

However, the legislative process of codification of labor legislation, which began with the declaration of Ukraine's independence and the adoption of the Constitution of Ukraine, is still ongoing. The Cabinet of Ministers of Ukraine, in accordance with the final and transitional provisions of the Law of Ukraine "On the De-Sovietization of the Legislation of Ukraine", is once again tasked within one year from the entry into force of the Law (coming into force on 05.07.2022), to develop and submit to the Verkhovna Rada of Ukraine for consideration the draft Labor Code of Ukraine. Chapter XV "Individual labor disputes" of the Labor Code is still in the version of the Law dated February 18, 1992. Amendments and additions to this chapter of the Code of Civil Procedure concerned only the bringing of legislative acts of Ukraine into compliance with the Laws of Ukraine, the adoption of Laws of Ukraine or denationalization. The government draft law "On Amendments to the Code of Labor Laws of Ukraine on Improving the Procedure for the Resolution of Individual Labor Disputes" dated May 24, 2021 is pending consideration. The draft law proposes to rewrite Chapter XV "Individual Labor Disputes".

Consideration of individual labor disputes is the main area of legal protection of workers' rights. The protection of labor rights is considered as: one of the principles of labor law; branch institute of labor law; activity of authorized bodies regarding the protection of labor rights; implementation of the protective function of labor law. Defined in Article 55 of the Constitution of Ukraine, the right to protect one's rights and freedoms from violations and illegal encroachments includes such authority as the right to protect one's labor rights and legal interests by one's own actions without recourse to the relevant (managed) state authorities or persons [1]. In legal theory, forms of protection of rights and interests are divided into two types: jurisdictional form of protection and non-jurisdictional (self-defense).

Therefore, a legal mechanism for the protection of labor rights should be prescribed in a separate chapter of the Labor Code.

It is customary to classify labor disputes by the subjective composition of the dispute (individual and collective) and by the subject of the dispute (disputes about the right and disputes about interest). The legal mechanism for consideration of labor disputes is considered to be a unity of substantive and procedural methods of protection of both individual and collective labor rights. Substantive legal (protective) methods of protection by persons of their rights and

interests protected by law are implemented within the framework of pre-trial settlement of a labor dispute without the parties to the legal relationship applying for protection to a competent jurisdictional or conciliation and mediation body. By its legal nature, pre-trial settlement of labor disputes is a conciliatory procedure for its resolution. This method of legal protection is aimed at the parties reaching an agreement and the obliged party fulfilling its obligations. Thus, the Law of Ukraine "On the Procedure for the Resolution of Collective Labor Disputes (Conflicts)" dated 03.03.1998, defined "...the legal and organizational principles of the system of measures for the resolution of collective labor disputes (conflicts) and is aimed at the interaction of the parties to social and labor relations in the process of settlement collective labor disputes (conflicts) arising between them".

The procedural method of protection is related to the activity of specially authorized bodies for consideration of labor disputes and should be applied when material and legal methods have already been exhausted.

In accordance with part 3 of Article 124 of the Constitution of Ukraine, the Law may determine "...mandatory pre-trial dispute settlement procedure". However, Chapter XV "Individual labor disputes" of the Labor Code does not comprehensively regulate the mandatory pre-trial dispute settlement procedure. Relations regarding consideration of individual labor disputes are considered to be procedural. These are legal ties that arise during the consideration of labor disputes between the parties and other participants in the process, on the one hand, and the labor dispute review body, on the other, for the purpose of legal protection of the labor rights of employees and employers and enforcement [1].

Thus, the mandatory pre-trial dispute settlement procedure in the field of non-self-employment is an alternative way of settling the disputes of the parties to the dispute and an important way of legal protection of labor rights, primarily by the parties' efforts.

It is also worth defining the concept of both a labor dispute and an individual labor dispute by subject and parties as disagreements regarding protected rights. The definition of "labor dispute" or "individual labor dispute" Chapter XV "Individual labor disputes" of the Labor Code does not give. Although it is about consideration of individual labor disputes. Legislators of the last century interpreted individual labor disputes as unsettled differences that became the subject of consideration by bodies that consider labor disputes. Depending on the subject of the dispute and the entities

involved in the labor dispute, labor disputes are divided into individual labor disputes and collective labor disputes (conflicts). The concept of a collective labor dispute has already been defined as "disagreements" (Article 2 of the Law of Ukraine "On the Procedure for the Resolution of Collective Labor Disputes (Conflicts)" dated 03.03.1998).

According to Article 221 of the Labor Code, labor disputes are still considered by the Labor Disputes Commission - a body of the labor collective, which "...is elected by the general meeting (conference) of the labor team of an enterprise, institution, organization with the number of employees at least 15 people" (Article 223 of the Labor Code) . Legislators of the last century endowed the commission on labor disputes as a body of the labor collective with jurisdictional powers, since the decision of the commission on labor disputes is enforced by force (Part 4 of Article 230 of the Labor Code). The legal status of the commission on labor disputes is sometimes defined as an arbitration body for consideration of individual labor disputes. In summary, the commission on labor disputes is a quasi-judicial body for consideration of individual labor disputes, which considers labor disputes about law.

Direct negotiations between the parties as a pre-trial dispute settlement procedure. Our legislators of the last century singled out two concepts of "disagreements" and "labor disputes". Article 224 of the Labor Code establishes the need to settle disagreements during direct negotiations between the employee and the employer or with the participation of a trade union organization. However, there is no prescribed negotiation procedure for settling these differences between the employee and the employer. Legislators have still not defined in the legal norms of the Labor Code of Ukraine the procedure for negotiations to settle differences by the parties themselves and without recourse to authorized bodies. According to the procedural and legal concept, a dispute about the right is considered as a disagreement between the parties, which acquires legal significance only in the event of an appeal to the body for consideration of the dispute. The material legal concept of the dispute about the right of disagreement of the parties is considered within the limits of the material protective legal relationship. However, our legislators of the last century adhered to the procedural and legal concept of a labor dispute and prescribed the procedure (in fact, the process) of consideration of individual labor disputes as unsettled disagreements. The established right of an employee "independently or with the participation of a trade union organization representing his interests..."

to settle differences during direct negotiations with the employer (Part 2 of Article 224 of the Labor Code) does not correspond to the employer's obligation to enter into such negotiations. The Labor Code does not specify the procedure and terms during which the employer is obliged to give an answer to the employee, as well as sanctions in case of failure to fulfill this obligation and other prescriptions.

Mediation as a pre-trial dispute settlement procedure. The Law of Ukraine dated November 16, 2021, chapter XV "Individual labor disputes" of the Labor Code of Ukraine was supplemented with the article "Settlement of labor disputes through mediation". It is possible that the application of the mediation procedure will contribute to the real relief of the courts from a significant number of cases arising from labor relations.

Conciliation as a pre-trial dispute settlement procedure. Since state regulation of labor relations is of a general nature, the Labor Code is supplemented by Chapter III-B "Simplified mode of regulation of labor relations". The Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Simplified Regulation of Labor Relations in the Field of Small and Medium-Sized Entrepreneurship and Reduction of the Administrative Burden on Entrepreneurial Activity" dated July 19, 2022 has prompted numerous discussions.

Thus, some inconsistency of the provisions of chapter XV "Individual labor disputes" of the Labor Code with international standards in the field of labor and the constitutional and legal protection of the rights of employees regarding the consideration of individual labor disputes is evident. Since consideration of individual labor disputes and their effective resolution is one of the areas of protection of labor rights and legitimate interests of employees, the order and process of their consideration needs improvement in the context of proper legal regulation of legal protection of labor rights and legitimate interests of employees.

References

1.The Constitution of Ukraine (1996). URL: <http://surl.li/gdyl> (Accessed: April 10, 2024).

2.The Labor Code of Ukraine: Law of Ukraine (1971). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (Accessed: April 10, 2024).

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА СУДОВІ ДОКАЗИ

В сучасному цивільному правосудді, ефективне вирішення суперечок та спорів неможливе без належного аналізу та представлення доказів. З розвитком технологій, відбувається суттєве зміцнення процесу збору, аналізу та використання доказів у судовій практиці. Однією з новітніх інновацій у цій сфері є використання Chat GPT та системи Sora, яка впроваджує штучний інтелект для оптимізації цього процесу. В цьому тексті ми розглянемо, як розвиток технологій, впливає на роль доказів у цивільному процесі.

У цивільному процесі, докази відіграють важливу роль у вирішенні спорів. З розвитком технологій, таких як ChatGPT, суди та адвокати можуть використовувати штучний інтелект для аналізу доказів та підтримки аргументів сторін. Наприклад, системи мовного аналізу можуть допомогти визначити достовірність свідчень або ідентифікувати внутрішні суперечності у показаннях. Крім того, алгоритми обробки текстів можуть допомогти зі збиранням та систематизацією великої кількості доказів, що сприяє більш ефективному проведенню справи. Таким чином, за допомогою розвитку технологій, використання ChatGPT може сприяти покращенню процесу збору, аналізу та представлення доказів у цивільних справах [1].

Хоча використання технологій, таких як ChatGPT, може зробити процес аналізу доказів більш швидким і ефективним, є кілька потенційних мінусів:

Недостатня точність: Штучний інтелект може робити помилки у розумінні або інтерпретації тексту, що може призвести до неправильних висновків або вирішень.

Проблеми з конфіденційністю: Обробка конфіденційної інформації через штучний інтелект може порушити приватність або конфіденційність даних.

Відсутність людського відчуття: Штучний інтелект може не враховувати людський контекст або емоційні аспекти справи, які можуть бути важливими для прийняття рішення [2].

Потреба у підтримці та навчанні: Використання штучного інтелекту вимагає постійного оновлення та навчання моделей, щоб вони залишалися актуальними та ефективними.

Залежність від технологій: Якщо система штучного

інтелекту виявиться несправжньою або непрацездатною, це може призвести до затримок у судовому процесі або навіть до неправильних рішень.

Отже, необхідно уважно враховувати ці мінуси при використанні технологій у судовому процесі [3].

Також, з розвитком технологій, таких як Sora, можна спостерігати значний прогрес у зборі, аналізі та представленні доказів. Системи штучного інтелекту, такі як Sora, можуть допомогти автоматизувати процес обробки великої кількості доказів, що сприяє ефективнішому проведенню справи. Наприклад, Sora може використовуватися для швидкого пошуку та аналізу інформації у текстовому форматі, виявлення патернів у свідченнях та документах, а також для створення візуалізацій доказів, що полегшує їх зрозуміння.

Однак важливо пам'ятати про можливість помилок у роботі системи та необхідність враховувати гуманітарні та етичні аспекти використання таких технологій у правовій сфері[4].

У висновку можна зазначити, що розвиток технологій виявляє значний потенціал для оптимізації правосуддя. Штучний інтелект допомагає покращити ефективність збору, аналізу та використання доказів, що відображається у збільшенні швидкості та точності судових рішень. Однак важливо пам'ятати, що використання таких технологій повинно бути збалансованим з урахуванням гуманітарних, етичних та конституційних принципів, а також урахувати можливі ризики, пов'язані зі збереженням конфіденційності даних та можливістю помилок. В цілому, впровадження Chat GPT та Sora відкриває нові можливості для сучасної юстиції, сприяючи покращенню доступності та якості правосуддя.

Список використаних джерел

1. Center on the Legal Profession. URL: <https://clp.law.harvard.edu/knowledgehub/magazine/issues/generative-ai-in-the-legal-profession/the-implications-of-chatgpt-for-legal-services-and-society/>
2. LinkedIn. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/title-limitations-chat-gpt-providing-legal-advice-disputes-clyde-w89le/>.
3. ChatGPT - це майбутнє права, розборка оплачуваних годин і AI проти IP. URL: <https://legamart.com/articles/chatgpt/#conclusion>.
4. OpenAI. URL: <https://openai.com/sora>.

РОЛЬ СУДУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРИНЦИПУ РІВНОСТІ СТОРІН У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Рівність сторін є одним з невід'ємних елементів поняття справедливого судового розгляду. Роль суду в забезпеченні принципу рівності сторін у цивільному процесі України є надзвичайно важливою та визначальною для забезпечення справедливості та законності.

Однією з основних засад цивільного судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом відповідно до п. 3 ст. 2 ЦПК України [1].

Однак, питання ролі суду у забезпеченні принципу рівності сторін регулюється не тільки національним законодавством України, а й низкою міжнародних документів й договорів, ратифікованих Україною.

Таким чином, Європейська конвенція з прав людини є важливим міжнародним документом, який забезпечує захист прав і свобод людини в країнах-учасниках. Принцип рівності є одним із основних принципів цієї конвенції, і відіграє ключову роль у забезпеченні справедливості та захисті прав кожного індивіда. Стаття 6 Європейської конвенції з прав людини гарантує право на справедливий суд, що включає рівність сторін.

Практика Європейського суду з прав людини розкриває гарантії принципу рівності сторін, закріпленого в Європейській конвенції про захист прав людини. Наприклад, справа «Крук проти Польщі» (2000 р.) перед ЄСПЛ стосувалася порушення права на справедливий суд і недопущення дискримінації в судовому процесі. ЄСПЛ визнав, що Польща порушила ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (право на справедливий суд), оскільки судовий процес не відбувся безперешкодно та без неприпустимого втручання, що порушувало принципи справедливого судочинства/ рівності. У рішенні у справі «Домбо Бегрі Б.В. проти Нідерландів» (1993 р.) ЄСПЛ постановив, що сторони мають мати «розумну можливість представляти свою справу на умовах, які не ставлять їх у істотно менш сприятливе становище порівняно з опонентом» [2; 3].

Завдяки принципу рівності, ЄСПЛ може виступати

важливим механізмом для захисту прав людини та уникнення дискримінації в судових процесах.

Отже, важливо брати до уваги досвід країн Європи з метою покращення українського законодавства та забезпечення основоположних принципів сторін, зокрема рівності сторін у судових процесах. Застосовуючи кращі практики країн Європейського союзу, Україна може досягти значних покращень у своїй системі та забезпеченні прав людини. Важливим елементом є імплементація європейських стандартів у сфері забезпечення рівності сторін. Це передбачає приведення національного законодавства у відповідність з Європейською конвенцією про захист прав людини та іншими нормативно-правовими актами, а також активне застосування практики Європейського суду з прав людини в українських судах.

Крім того, оскільки рівність сторін є однією з основних цінностей Європейського Союзу та справедливого судочинства, то на шляху до ЄС Україна має прийняти такі цінності. Вдосконалення законодавства України із врахуванням європейського досвіду в забезпеченні принципу рівності сторін є важливим кроком на шляху до розбудови ефективної та справедливої судової системи.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004
URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161815?find=1&text=%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD#w1_11
(дата звернення: 13.04.2024);
2. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Крук проти Польщі» (2000 р.). URL:
[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-66826%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-66826%22]})
(дата звернення: 13.04.2024);
3. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Домбо Бергі Б.В. проти Нідерландів» (1993 р.). URL:
<file:///Users/mac/Downloads/001-57850.pdf>
(дата звернення: 13.04.2024).

*Науковий керівник: Т.А. Тодорошко, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН У ТРУДОВОМУ ПРАВІ

На сьогоднішній день право на працю виступає в якості одного із ключових конституційних прав громадян, яке покладено в основу цілої низки інших прав та свобод людини у трудовій сфері. Саме на основі договорів виникають та врегульовуються відносини між працівниками та роботодавцями. Оскільки саме договірні відносини відіграють роль важливого інструмента у системі трудового права, існує потреба у поглибленому вивченні їх особливостей у правовому регулюванні трудових відносин.

Поняття та зміст договірних відносин у трудовому праві є основним елементом, який визначає взаємодію між працівником та роботодавцем в сфері праці. Трудове право визначається складним сплетінням правових норм, які встановлюють права та обов'язки обох сторін, визначають умови праці та регулюють трудові відносини.

Договірні відносини у трудовому праві – це сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі застосування праці, що характеризується ознакою тимчасової підпорядкованості працівника (ознакою несамостійної, керованої праці) та юридично оформлюваного трудовим договором [6, с. 109]. Договірні трудові правовідносини – це також фундаментальний системоутворюючий елемент усієї галузі трудового права, оскільки існування трудового права як самостійної галузі виправдано лише тим, що існує необхідність у правовому регулюванні трудових відносин [7, с. 74].

Трудові правовідносини можна розглядати як взаємно добровільний юридичний зв'язок між працівником та роботодавцем (організацією). В рамках цього зв'язку працівник зобов'язується виконувати певну трудову функцію відповідно до обумовленої спеціальності, кваліфікації чи посади, додержуючись внутрішнього трудового розпорядку. З іншого боку, роботодавець зобов'язується оплачувати трудовий внесок працівника та створювати умови праці відповідно до законодавства та колективного трудового договору [9, с. 247].

У науковій літературі виділяють три види трудових відносин. По-перше, це попередні відносини, які полягають у

процедурах влаштування до конкретного працедавця. При цьому, інколи в науці трудового права таку категорію правовідносин взагалі не прийнято включати в систему відносин трудового права, що обґрунтовується їх державно-правовим характером. Працевлаштування охоплює три види відносин: між органами з працевлаштування та громадянином; між органом з працевлаштування та роботодавцем; між громадянином та роботодавцем.

Переважає більшість відносин існують паралельно з трудовими. Такі відносини одержали назву супутніх трудовим. До супутніх правовідносин можливо віднести наступні:

- відносини з організації праці та управління працею;
- відносини щодо соціального партнерства, ведення колективних переговорів, укладання колективних договорів та угод;
- відносини щодо участі працівників та профспілок у встановленні умов праці та застосуванні трудового законодавства у передбачених законом випадках.

У групі правовідносин у сфері професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників зазвичай виділяють три види правовідносин:

- учнівські правовідносини, що виникають між громадянином, прийнятим на навчання певної спеціальності (професії) з наступною роботою з цієї спеціальності, і роботодавцем;
- правовідносини щодо підвищення кваліфікації;
- правовідносини стосовно перекваліфікації спеціаліста [9, с. 248].

Однак, слід зважувати на те, що у всіх цих моделях взаємодії, такі правовідносини не відбуваються без участі фахівців з права, принципи яких визначив В. О. Анохін в своїй роботі «Юридична діяльність як різновид правової роботи», а саме:

- верховенство права;
- законність;
- рівність суб'єктів перед правом та законом;
- дотримання прав і свобод людини та громадянина;
- професійну незалежність та неупередженість;
- професіоналізм [1, с. 1].

Основним способом та формою закріплення договірних відносин у трудовому праві є трудовий договір між роботодавцем і працівником. Даний договір визначає права та обов'язки сторін,

умови праці, заробітну плату, графік роботи, відпустки, умови розірвання трудових відносин тощо. Заклучення письмового трудового договору є обов'язковим в багатьох країнах, а в інших може відбуватись у формі усного домовленості, проте письмова форма забезпечує більшу юридичну захищеність сторін [10, с. 131].

В Україні існує ряд проблемних питань у сфері договірної регулювання трудових відносин, як то недостатня правова регламентація, низький рівень виконання трудових угод [5, с. 138], низький рівень обізнаності сторін, відсутність механізмів врегулювання конфліктів [8, с. 64], недостатній рівень захисту працівників-виконавців, брак гнучкості укладання трудових угод [4, с. 72], недостатня увага до електронного договірної регулювання. Розв'язання цих проблемних питань передбачає як законодавчі зміни, так і розвиток практики укладання, виконання та вирішення трудових угод, що сприятиме стабільності та розвитку трудових відносин в Україні.

Удосконалення системи договірної регулювання трудових відносин в Україні є важливим завданням, спрямованим на покращення умов праці та створення стабільного трудового середовища. Розглянемо деякі ключові напрямки, які можуть сприяти покращенню цієї системи: підвищення захисту прав працівників, посилення діалогу між сторонами праці [2, с. 63], стимулювання соціального партнерства, розвиток гнучких форм зайнятості, вдосконалення законодавства та його реалізації [3, с. 59], підвищення інформованості та освіченості сторін. Це дозволить розвивати теоретичний фундамент для удосконалення нормативно-правового забезпечення трудових відносин та підтримувати стабільність в сфері праці.

Список використаних джерел

1. Анохін В. Юридична діяльність як різновид правової роботи. *Вісник Університету ім. А. Нобеля*. 2022. №1 (4). С. 65-72.
2. Бонтлаб В.В. Проблеми теорії та практики нормативно-правового регулювання вирішення трудових спорів (конфліктів): монографія. Київ: Вид-во «ПВГОІ «Видавництво «Людмила». 2019. 420 с.
3. Бутинська Р.Я. Правовий статус учасників колективно-трудоових правовідносин: монографія. Львів: Вид-во «Растр-7», 2020. 234 с.
4. Вакарюк Л.В. Правові режими в трудовому праві

України: монографія. Чернівці: Технодрук, 2018. 415 с.

5. Новак І.М. Призупинення трудових відносин: соціально-економічні наслідки. *Особливості реалізації прав у сфері праці та соціального захисту в умовах воєнного стану: Матеріали круглого столу (12 травня 2022 р.)*, м. Львів, Харків, Вінниця. 2022. С. 138-140.

6. Паньков Д.А. Принципи правового регулювання колективних трудових відносин: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2007. 210 с.

7. Русаль Л.М. Види функцій трудового права. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. № 6. № 2018. С. 73-77.

8. Сіроха Д.І. Нормотворчість суб'єктів трудового права: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : ПВГОІ «Видавництво Людмила». 2020. 394 с.

9. Чечоткін В. Види і класифікація правовідносин, що становлять предмет трудового права. *Публічне право*. 2013. № 2 (10). С. 247-253.

10. Щербина В.І. Трудове право України та зарубіжних країн: Академічний курс. Загальна та Особлива частини: підручник. Харків: Колегіум, 2017. 1122 с.

*Науковий керівник: В.О. Анохін, к.ю.н., доцент кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

К. А. Водяна
магістриня, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗМЕЖУВАННЯ СПОРУ ПРО ПРАВО ВІД ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ (НА МАТЕРІАЛАХ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ)

На сьогодні цивільне процесуальне законодавство виділяє самостійний вид окремого провадження в порядку, якого розглядаються справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Аналіз судової статистики свідчить про те, що зазначені справи не один рік становлять значну частину цивільного судочинства. Так, за 2020 рік до судів першої інстанції надійшло 53,036 заяв про встановлення фактів, що мають юридичне значення з них залишено без розгляду - 73, повернуто - 4,347, відмовлено у відкритті провадження - 1,530, за 2021 - 2022

роки - 97,003 з них залишено без розгляду - 181, повернуто – 9,370, відмовлено у відкритті провадження - 3,101. З кількості нерозглянутих судом заяв вбачається, що у громадян досить часто виникають труднощі у реалізації свого права на звернення до суду по даній категорії справ. На наш погляд, постає необхідність в розгляді окремих аспектів розмежування спору про право та спору про факт, оскільки значна кількість повернутих заяв пов'язана саме з виявленням спору про право цивільне в порядку окремого провадження.

Підґрунтя дослідження юридичного факту лежить ще за часів Стародавнього Риму. Проте, на сьогодні так і немає єдиного підходу до розуміння дефініції «юридичного факту». Як слушно зазначають деякі науковці між юридичним і науковим фактом немає повної тотожності. Так, на думку В. І. Даниліна, життєві факти (обставини) стають нормативними не самі по собі, не внаслідок якихось особливих властивостей та не з волі учасників життєвого процесу, а в результаті відповідного закріплення у законі та визнання їх такими державою [11, с. 12]. На думку О. Рябова, юридичний факт – це така життєва обставина, яка має не тільки соціальну, а й юридичну сторону, ознаки якої системно визначені правом [2, с. 175].

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 10.04.2019 року, у справі № 320/948/18, зроблено висновок про те, що у порядку окремого провадження розглядаються справи про встановлення фактів, за наявності нижчеперелічених умов: згідно з законом такі факти породжують юридичні наслідки, тобто від них залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав громадян; чинним законодавством не передбачено іншого порядку їх встановлення; встановлення факту не пов'язується з наступним вирішенням спору про право цивільне [4].

В практичній діяльності зустрічаються випадки коли особи не беруть до уваги, що юридичні факти мають породжувати за собою правові наслідки. Прикладий характер носить Рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 28.06.2023 року, у справі № 755/6064/23. Заявник звернувся до суду із заявою про встановлення факту реєстрації шлюбу між прадідом та прабабою у 1930 році, через втрату свідоцтва. Зазначивши метою встановлення родинних відносин формування генеалогічного древа для подальшого звернення як правнук репресованих родичів (бабусі) в архіви СБУ, а також до державних архівів для відновлення свого роду по лінії Нечипоренко. З наведеного

вбачається, що заявник звернувся до суду за встановленням юридичного факту, який не породжує юридичних наслідків, якщо слідувати зазначеній ним меті, а тому, такий факт не підлягає встановленню, оскільки від нього не залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав заявника [8].

На наш погляд, через те, що у громадян виникають труднощі у розумінні правової природи юридичних фактів перша необхідність, яка постає на сьогодні це внесення змін до ЦПК до розділу IV, який регулює порядок розгляду справ у окремому провадженні, визначивши, що являють собою юридичні факти у наступному формулюванні: «Юридичні факти» - це передбачені законом конкретні життєві обставини, які тягнуть за собою певні правові наслідки у вигляді виникнення, зміни або припинення правовідносин».

Основною відмінністю окремого провадження від класичного позовного є те, що в порядку першого завжди відсутній матеріально-правовий спір. В свою чергу В. В. Комаров зазначив, що законодавець поклав на суд непритаманну йому функцію встановлення тих чи інших обставин без вирішення спору про право [1, с. 136]. Юридичні факти можуть бути встановлені для захисту, виникнення, зміни або припинення особистих чи майнових прав самого заявника, за умови, що вони не стосуються прав чи законних інтересів інших осіб. В протилежному випадку між цими особами виникає спір про право (Постанова Верховного Суду України від 31.05.2023 р., справа № 591/134/22) [7].

Під спором про право у справах окремого провадження розуміється конфлікт інтересів заявника та хоча б однієї із заінтересованих осіб внаслідок заперечення такої особи проти задоволення заяви про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів або неоспорюваних прав, а також можливість виникнення, зміни або припинення прав та обов'язків у третіх осіб внаслідок задоволення відповідної заяви (Постанова Верховного Суду від 09 грудня 2020 року у справі № 265/4631/19) [5]. Європейський суд з прав людини вважає на те, що існування «спору» підтверджує різні точки зору, що висловлюються сторонами з одного й того самого питання [3,с. 65].

Виникненню «спору про право» передують юридичні факти, тобто конкретні життєві обставини. Незавжди особи здатні розрізнити юридичний факт від спору про право цивільне та звертаються до суду в порядку окремого провадження, тому цивільна справа закінчується без ухвалення рішення по суті справи та особа має право звернутися до суду на загальних

підставах в порядку позовного провадження. Прикладом є Ухвала Деснянського районного суду м. Чернігова від 01.06.2023 року у справі № 750/4565/23. Заявниця звернулась до суду із заявою про встановлення факту проживання однією сім'єю чоловіка та жінки без шлюбу по день його смерті з метою вступу у спадщину. До нотаріуса із заявами про прийняття спадщини після смерті чоловіка звернулась його цивільна дружина та сестра. З наведених обставин вбачається, що встановлення факту про який просить заявник впливає також на права та обов'язки інших спадкоємців, і такий спір може вирішуватися лише в порядку позовного провадження, оскільки між сторонами виник спір про право на спадщину. Через виявлення в процесі судового розгляду спору про право на спадкове майно, заява підлягає залишенню без розгляду (ч. 4 ст. 315 ЦПК України [10]) з роз'ясненням заінтересованим особам, що вони мають право подати позов на загальних підставах (ч. 6 ст. 294 ЦПК України) [9].

Вважаємо за потрібне законодавчо закріпити дефініцію «спір про право» саме в такому формулюванні, як надав Верховний Суд у Постанові від 15.10.2020 року у справі № 922/1174/20: «спір про право - це формально визнана суперечність між суб'єктами цивільного права, що виникла за фактом порушення або оспорування суб'єктивних прав однією стороною цивільних правовідносин з іншою і потребує врегулювання самими сторонами або вирішення судом» [6]. На нашу думку, вказане визначення є досить вдалим та має знайти своє відображення в Цивільному процесуальному кодексі України.

Отже, можна підсумувати, як свідчить практика громадяни дуже часто допускають помилок саме через нерозуміння дефініції «спір про право цивільне». Саме тому, слід закріпити розглянуті вище поняття на законодавчому рівні доповнивши Розділ IV, Главу 6 ЦПК України «Розгляду судом справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення». Адже, громадяни, які не мають вищої юридичної освіти у разі звернення до суду з відповідним процесуальним документом з метою встановлення юридичного факту насамперед керуються нормативно-правовими актами та не мають навиків пошуку та аналізу юридичної практики.

Список використаних джерел

1. Коструба А.В. Окреме провадження як форма встановлення правоприпиняючих юридичних фактів у цивільних правовідносинах. *Часопис цивільного і кримінального*

судочинства. №1. 2010. С.134-142.

2. Коструба А., Хоменко М. Генеза вчення про юридичні факти у науці цивільного права: національна доктрина приватного права: основні методологічні засади. *Право України*. 2019. С. 167-185.

3. Сакара Н.Ю. Зміст та правова природа юридичного спору. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 46. Том 1. 2017. С. 63-68.

4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.04.2019 р., справа № 320/948/18. Єдиний державний реєстр судових рішень України.

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/81574014>

5. Постанова Верховного Суду від 09.12.2020 року у справі № 265/4631/19 Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93749798>

6. Постанова Верховного Суду від 15.10.2020 р., справа № 922/1174/20. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92439967>

7. Постанова Верховного Суду України від 31.05.2023 р., справа № 591/134/22. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111251171>

8. Рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 28.06.2023 року, справа №:755/6064/23. Єдиний державний реєстр судових рішень України.

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112103182>

9. Ухвала Деснянського районного суду м. Чернігова від 01.06.2023 року, справа № 750/4565/23. Єдиний державний реєстр судових рішень України.

URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111272271>

10. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1618-15> (дата звернення: 09.01.2024)

11. Юридичні факти в доктрині приватного права України: монографія / М. Пленюк, А. Коструба. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 288 с.

*Науковий керівник: В.О. Анохін, к.ю.н., доцент кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

ЗВ'ЯЗОК ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ЛІЦЕНЗУВАННЯМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Для суб'єкту господарської діяльності обрані ним види економічної діяльності, які в Україні визначаються Класифікатором видів економічної діяльності (далі – КВЕД), мають неабияке значення, а зв'язок між кодами КВЕД та ліцензуванням окремих видів господарської діяльності ґрунтується на фундаментальних принципах державного регулювання економіки та забезпечення належного функціонування ринків.

На законодавчому рівні зв'язок між КВЕД та ліцензуванням встановлюється відповідно до принципу верховенства права. Деякі законодавчі акти України, які запроваджують режим ліцензування для окремих видів діяльності, прямо визначають перелік відповідних кодів КВЕД. Наприклад, Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» зобов'язує суб'єктів господарювання, що претендують на отримання ліцензії, зазначати в заяві коди КВЕД тих видів діяльності, на провадження яких вони мають намір отримати дозвіл.

Проте, на практиці застосування КВЕД під час ліцензування стикається з низкою проблемних аспектів, серед яких, за прикладом медичної діяльності, можна виділити такі:

1) неузгодженість термінології між законодавством та КВЕД. Наприклад, Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» використовує термін «медична практика» без деталізації, в той час як КВЕД містить більш конкретні формулювання видів діяльності в сфері охорони здоров'я;

2) застарілість КВЕД порівняно зі змінами в законодавстві. Наприклад, нещодавно введений новий вид ліцензованої діяльності «діяльність з виробництва біопалива» ще не відображений у чинній редакції КВЕД, що ускладнює процедуру ліцензування;

3) множинність видів діяльності для одного бізнесу. Приклад: Лікувальний заклад може здійснювати діяльність лікарняних закладів (код 86.10), діяльність загальної медичної

практики (86.21) та спеціалізовану медичну практику (86.22). Виникає питання, які саме ліцензії та коди КВЕД потрібні;

4) обмежена деталізація КВЕД. Зокрема, код КВЕД 86.90 «Інша діяльність у сфері охорони здоров'я» є досить широким і не дозволяє точно ідентифікувати специфічні види діяльності, такі як медична генетика чи репродуктивна медицина;

5) недосконалість процедур верифікації кодів КВЕД. Наприклад, в органах ліцензування відсутні чіткі критерії та уніфіковані підходи до перевірки відповідності зазначених кодів КВЕД виду діяльності, на який претендує суб'єкт господарювання.

Визначені проблемні питання, на нашу думку, можуть призводити до затримок у видачі ліцензій, юридичних колізій та оскарження рішень органів ліцензування суб'єктами господарювання.

Таким чином, КВЕД є обов'язковим інструментом для визначення видів економічної діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до законодавства. Проте існують проблеми неузгодженості термінології, невідповідності актуальним змінам, складнощів з множинністю видів діяльності, недостатньої деталізації КВЕД, недосконалих процедур верифікації. Вважаємо, що в Україні вже постає питання про необхідність системного вдосконалення законодавства та більш чіткого визначення у правових нормах зв'язку між кодами КВЕД та процесами ліцензування з метою ефективного правового впливу на господарську діяльність з боку держави.

Науковий керівник: В.М. Шкабаро, к.ю.н., доцент, завідувач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

А.Є. Глущенко
магістриня, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ЩОДО СТАНУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до статті 54 Конституції України громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з

різними видами інтелектуальної діяльності [1].

У зв'язку із введення воєнного стану в Україні розвиток інтелектуальної власності не зупинився. Боротьба проти збройної агресії змінила лише вектор розвитку: наразі актуальним є розробка нових винаходів, корисних моделей в оборонній сфері (нова зброя, механізми, комп'ютерні програми, тощо), створення об'єктів авторського права, які мають на меті сприяти підвищенню морального духу українців та національній єдності (твори, пісні, картини, тощо).

Відповідно 01 квітня 2022 року для розвитку сфери інтелектуальної власності був прийнятий важливий Закон України «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введенного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України» № 2174-IX. Відповідно до п. 1 ч. 1 вище вказаного Закону з дня введення в Україні воєнного стану, введенного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, зупиняється перебіг строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав. З дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, перебіг цих строків продовжується з урахуванням часу, що минув до їх зупинення.

Вказано, що правила зупинення перебігу строків не тягнуть за собою зупинення дії свідоцтв, патентів, якими засвідчується виникнення прав інтелектуальної власності відповідно до законодавства, а також відповідних прав інтелектуальної власності. Під час дії воєнного стану встановлені законодавством права інтелектуальної власності продовжують діяти і реалізуються суб'єктами права інтелектуальної власності у повному обсязі [3].

Отже, ухвалення зазначеного вище Закону сприяє швидшому вирішенню нагальних питань, які б можливо виникали з приводу перебігу строків для вчинення дій, пов'язаних з охороною прав інтелектуальної власності, а також строків щодо процедур набуття цих прав по об'єктах інтелектуальної власності, строки подання заперечення проти заявки або міжнародної реєстрації на території України, строки оскарження НОІВ у судовому порядку або до Апеляційної палати про визнання прав на винахід недійсними та строків, протягом яких можливі поновлення пропущених строків.

Також 15 квітня 2023 набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

посилення захисту прав інтелектуальної власності» від 20 березня 2023 № 2974-IX. Тепер у справах з приводу захисту інтелектуальної власності, суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів за рахунок особи, яка вчинила порушення, а також вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності, або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь за рахунок особи, яка вчинила порушення. Додатково передбачено право суду прийняти рішення про застосування разової грошової виплати замість застосування способів захисту права інтелектуальної власності або застосування компенсації замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності [5].

На мою думку ці та інші положення вже сприяють ефективному вирішенню судових спорів, а також відновленню порушених прав інтелектуальної власності.

Іншими, не менш важливими, положеннями Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності» є норми щодо: витребування окремих доказів у справах про порушення прав інтелектуальної власності, відшкодування шкоди власнику зареєстрованого або незареєстрованого промислового зразка, поліпшення охорони прав на знаки для товарів і послуг (розширення прав власників свідоцтва), тощо [5].

Одночасно з цим законодавець прийняв Закон України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» від 22 травня 2022, № 2265-IX. Даним законом вперше було визначено поняття «держава-терорист», «органи держави-терориста (держави-агресора)». Також у п. 4 ч. 1 ст. 1 відповідного Закону вказано, що символіка воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну - це символіка, що, зокрема, включає:

а) латинські літери "Z", "V", що використовуються як символи воєнного вторгнення в Україну у спосіб та відповідно до ознак, визначених статтею 2 цього Закону;

б) офіційну або неофіційну символіку (емблеми) збройних сил Російської Федерації, у тому числі її сухопутних військ, повітряно-космічних сил, військово-морського флоту, ракетних сил стратегічного призначення, повітряно-десантних військ, сил спеціальних операцій, інших збройних формувань та (або) органів держави-терориста (держави-агресора).

Даним Законом забороняється використання зазначених вище символіки та у ст. 3 вказується, що винні у порушенні вимог цього Закону фізичні та (або) юридичні особи, посадові особи юридичних осіб, посадові особи органів державної влади, органів місцевого самоврядування несуть відповідальність відповідно до закону [2].

Також, слід відзначити про прийняття законодавцем Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки національного музичного продукту та обмеження публічного використання музичного продукту держави-агресора» від 19 червня 2022 року № 2310-IX.

Переважно зміни стосуються сфери телебачення, радіомовлення та культури. Наприклад, відповідно до норм Закону телерадіоорганізації під час здійснення радіомовлення забезпечують неменше 75 відсотків добового обсягу ведення передач, у тому числі новинно-аналітичних блоків, розважальних передач (дикторами, ведучими радіопередач) державною мовою. Також згідно із цим законодавчим актом вперше визначено термін «національний музичний продукт», збільшено до 40% частку пісень державною мовою при здійсненні радіомовлення[4].

У підсумку можна зазначити, що розвиток інтелектуальної власності в Україні триває. Наразі він спрямований на підвищення обороноздатності держави, рівня національної єдності та патріотичного духу. Одночасно з цим ведеться боротьба проти ідеології держави-терориста, забороняється використання її символіки, обмежується публічне використання музичного продукту держави-агресора, тощо. Наразі створюються сприятливі умови для розвитку інтелектуальної власності, яка сприяє відсічі збройної агресії проти України та укріпленню української ідентичності.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996, № 254к/96-ВР (Редакція від 01.01.2020).

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 09.01.2023)

2. Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символики воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну: Закон України від 22.05.2022, № 2265-IX (Редакція від 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20> (дата звернення 10.01.2023)

3. Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності під час дії воєнного стану, введеного у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 01.04.2022, № 2174-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-20> (дата звернення 09.01.2023)

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо підтримки національного музичного продукту та обмеження публічного використання музичного продукту держави-агресора: Закон України від 19.06.2022, № 2310-IX (Редакція від 31.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2310-20> (дата звернення 10.01.2023)

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності: Закон України від 20.03.2023, № 2974-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2974-20#Text> (дата звернення 10.01.2023)

*Науковий керівник: Т.А. Тодорошко, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

А.В. Іваниця
бакалавр, 3-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ НАКАЗНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

У зв'язку з інтенсивним процесом реформування українського законодавства у сфері судочинства, постає потреба щодо порівняння правового регулювання наказного провадження в Україні та в країнах Європи, що є необхідним для визначення основних напрямків для вдосконалення вітчизняного

законодавства та забезпечить ефективне функціонування судової системи.

Подання заяви про видачу судового наказу є ключовим етапом в наказному провадженні.

Відповідно до ч. 1 ст. 163 ЦПК України, заява про видачу судового наказу подається до суду у письмовій формі та підписується заявником або його представником [1].

В європейському наказному провадженні передбачено декілька альтернативних способів подання такої заяви.

Згідно з ч. 5 ст. 7 Регламенту (ЄС) № 1896/2006 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2006 р. «Про введення Європейського наказного провадження», Заява подається в паперовій формі або будь-яким іншим засобом зв'язку, в тому числі електронним, прийнятим державою-членом походження та доступним для суду походження [2].

Важливою умовою є також необхідність підписувати документи, подані в електронній формі, за допомогою електронного цифрового підпису. Враховувати потрібно лише можливість суду обробити документ, наданий через засоби зв'язку та дотримуватися правил внутрішнього законодавства країни, де відбудеться розгляд справи, в такому випадку можна використовувати вищезазначені засоби подання заяви.

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що порівняння особливостей наказного провадження в Україні та країнах Європи є необхідним для визначення ключових напрямків вдосконалення українського законодавства.

З метою покращення українського законодавства в наказному провадженні важливо взяти до уваги досвід країн Європи.

Варто розглянути альтернативні способи подання заяви про видачу судового наказу, зокрема, можливість використання електронних форм. Подання заяви про видачу судового наказу може бути реалізоване не лише в письмовій формі, але й через інші засоби зв'язку, такі як електронна пошта або спеціальні платформи за допомогою електронного цифрового підпису. Такий підхід може сприяти спрощенню подання заяви про видачу судового наказу та покращенню ефективності та доступності для громадян України.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс від 18.03.2004 року № 41618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n7212>

(дата звернення: 04.04.2024).

2. Regulation (EC) № 1896/2006 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure.

URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1896/oj> (дата звернення: 04.04.2024).

*Науковий керівник: Т.А. Тодорошко, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

А.М. Карапиш
бакалавр, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

В наш час рівність прав жінок та чоловіків гарантується принципами права-загальними та спеціальними, які знайшли своє відображення як в міжнародних правових актах, так і національних [1]. Гендерна рівність-це складова загальної рівності та одна із засад справедливого демократичного суспільства. Нерівність між жінками та чоловіками впливає з відмінностей у гендерних ролях і спричинена існуванням гендерних стереотипів. Тому не завжди нейтральні принципи та положення законодавства, які надають рівні можливості для чоловіків та жінок, є достатніми для того, щоб змінити ситуацію фактичної нерівності у суспільстві, в цьому і полягає принцип обраної теми [2]. Існує велике різноманіття факторів, що мають вплив на правовий статус жінки в трудових відносинах.

Незважаючи на це, згідно зі статтею 2 частини 1 Кодекс законів про працю України(далі-КЗпП України) забороняється будь-яка дискримінація у сфері праці, зокрема порушення принципу рівності прав і можливостей, пряме або непряме обмеження прав працівників залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, гендерної ідентичності тощо, правами жінок у трудових відносинах досить часто нехтують [4]. Відповідно до Конвенції Міжнародної організації праці про дискримінацію в галузі праці і занять 1958 року, дискримінація охоплює «будь-яке розрізнення, недопущення

або перевагу, що здійснюється за визначеними ознаками, зокрема і статі, та призводить до знищення або порушення рівності можливостей чи поводження в галузі праці та занять». Згідно зі статтею 2 цієї Конвенції держави-сторони зобов'язуються забезпечити принцип рівноправності чоловіків і жінок, передбачивши його в національних конституціях або в іншому відповідному законодавстві, та забезпечити його практичне здійснення за допомогою закону та інших відповідних заходів. Як було зазначено вище, Україною сформовано законодавство, що регулює гендерні відносини, тобто вимоги вказаної Конвенції взяті до виконання.

Статтями 21 та 24 Конституції України, яку було прийнято 28.06.1996 року, гарантуються рівні конституційні права і свободи громадянам, які є невідчужуваними та непорушними, рівність громадян перед законом. При цьому, Основним Законом виключаються привілеї чи обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними та іншими ознаками [3]. Крім цього, діють спеціальні, а саме: Закони України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» [6] та Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», вище зазначені закони надають ідентичне визначення поняттю позитивних дій, а саме: «спеціальні тимчасові заходи, що мають правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, спрямовану на усунення юридичної чи фактичної нерівності у можливостях для особи та/або групи осіб реалізовувати на рівних підставах права і свободи, надані їм Конституцією і законами України». Відповідно до статті 6 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», дискримінація за ознакою статі забороняється. При цьому, закон уточнює, що не вважаються дискримінацією за ознакою статі, серед інших заходів, позитивні дії. Згідно зі статтею 17 закону, «жінкам і чоловікам забезпечуються рівні права та можливості у працевлаштуванні, просуванні по роботі, підвищенні кваліфікації та перепідготовці». Роботодавці в свою чергу можуть застосовувати «позитивні дії, спрямовані на досягнення збалансованого співвідношення жінок і чоловіків» [7]. У серпні 2022 року Кабінет Міністрів України схвалив Державну стратегію забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2030 року. Основною метою стратегії є зменшення фактичної нерівності жінок і чоловіків та забезпечення впровадження міжнародних та

європейських стандартів рівності. Концепція позитивних дій згадується одразу у декількох цілях стратегії. Зокрема, передбачається запровадження позитивних дій у процесі прийняття управлінських рішень, а також для надання рівного доступу жінок і чоловіків до освіти та професійного навчання.

Якщо говорити про міжнародний досвід, позитивні дії є загальноприйнятим елементом антидискримінаційного законодавства та широко використовуються у багатьох країнах світу, зокрема, в Європі та США. Наприклад, основою законодавчого регулювання Великої Британії в цій сфері є Акт про рівність 2010 року, який є базовим юридичним інструментом для протидії та захисту від дискримінації, зокрема, на робочому місці. Акт про рівність визначає дев'ять ознак, які підпадають під його захист. Зокрема, це включає і гендер особи. Згідно з актом роботодавці можуть застосовувати позитивні дії, якщо обґрунтовано вважають, що особи, які мають одну із захищених ознак, недостатньо представлені відносно інших працівників або перебувають у невідносно несприятливому становищі. Позитивні дії відповідно до Акту про рівність поділяються на:

- позитивні дії загального характеру (наприклад, проведення роз'яснювальних, рекламних кампаній, що націлені на групу осіб, які мало представлені у певній професії;
- позитивні дії, що можуть застосовуватися під час найму на роботу або підвищення за посадою. Важливим аспектом є те, що роботодавці не можуть віддавати перевагу кандидатам, які мають ту чи іншу захищену ознаку, на постійній основі. Позитивні дії під час працевлаштування або підвищення можуть застосовуватися тільки в рівній ситуації, коли кандидати мають однакові здібності, кваліфікацію, досвід.

Аналіз досвіду інших країн також демонструє, що законодавче запровадження можливості застосування позитивних дій у боротьбі з дискримінацією має супроводжуватися інформаційною підтримкою. Результативність політики позитивних дій на практиці залежить від того наскільки населення загалом розуміє обґрунтування та мету таких заходів. Позитивні дії часто є предметом критики та неправильного розуміння. Вони можуть розглядатися як несправедливе особливе ставлення до певних груп суспільства. Заходи з позитивних дій можуть порівнювати до позитивної «зворотної» дискримінації. Тому для ефективного впровадження позитивних дій необхідна не тільки наявність відповідного законодавства, а й проведення супроводжувачої інформаційної кампанії.

Чинне законодавство України передбачає концепцію «позитивних дій», теоретичну можливість їх впровадження як на державному, так і на недержавному рівнях. Проте на практиці позитивні дії фактично не застосовуються, залишаючись здебільшого декларативною можливістю. Водночас, саме зараз вирішення даного питання набуває особливої актуальності. Для цього економіка України має працювати, а, відповідно, ринок праці має функціонувати. Тому дуже важливо забезпечити на ньому справедливі умови для всіх працівників, незалежно від їх статі та гендерної ролі в суспільстві. Наявність гарантій рівного ставлення, яка закріплена в Конституції та законодавстві, недостатня. Одним із виходів є застосування позитивних дій [2].

Таким чином, можна зробити висновок, існує безліч причин виникнення порушень гендерної рівності у трудових відносинах. Головними з них є поширення стереотипів щодо працевлаштування жінок, їх дискримінації в трудових відносинах. Для того щоб подальші випадки порушення права на гендерну рівність у трудових відносинах, слід впливати на суспільство та боротися з наявними стереотипами не лише прийняттям відповідних актів законодавства, а й проведенням роз'яснювальної роботи щодо їх правильного тлумачення та застосування та реалізації, серед роботодавців та працівників-жінок та чоловіків.

Список використаних джерел

1. Гендерна нерівність у трудових відносинах: веб-сайт: URL: <https://legalclinics.in.ua/consult/consultation-09-07-2022-2/> (дата вернення: 10.11.23).
2. Протидія гендерній дискримінації в трудових відносинах: веб-сайт: URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/services/legal/legal-publications/gender-discrimination.html> (дата звернення: 10.11.23).
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.11.23).
4. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 11.11.23).
5. Конвенція про дискримінацію в галузі праці та занять. Конвенція від 15.06.1960 № 993_161. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161#Text (дата звернення: 10.11.23).
6. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-2012#Text>

gov.ua/laws/show/5207-17#Text (дата звернення:10.11.23).

7. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2015№ 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 12.11.23).

Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

Т.С. Коробова
бакалавр, 4-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ У РАЗІ ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Громадські об'єднання відіграють важливу роль у суспільному житті, забезпечуючи розвиток та підтримку різноманітних соціальних, культурних та громадських ініціатив. Однак, як і будь-яка інша організація, громадські об'єднання можуть стикатися з потребою у припиненні своєї діяльності [1, с. 10]. У зв'язку з цим виникає важливе питання щодо податкових наслідків такого припинення.

Відповідно до Закону України «Про громадські об'єднання», громадське об'єднання – це добровільне об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для захисту прав і свобод, задоволення суспільних інтересів, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи (ст. 1) [2].

Одним з принципів утворення і діяльності громадських об'єднань є відсутність майнової вигоди, що передбачає, що їх члени не мають права на майно об'єднання та не несуть відповідальності за його зобов'язання. Доходи та майно громадського об'єднання не розподіляються між його членами та не можуть використовуватися на користь будь-якого з них, окрім виплати їм за працю та соціальних виплат.

Тобто такі організації вважаються неприбутковими, тому в цьому випадку організація зобов'язана використовувати свої

прибутки виключно для фінансування витрат на утримання організації, виконання її цілей та завдань, визначених установчими документами. Згідно з відповідними положеннями Податкового Кодексу України (підпункт 133.4.6 пункту 133.4 статті 133), до категорії неприбуткових організацій, які не є платниками податку на прибуток, належать, серед інших, громадські об'єднання [3].

Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, головною метою якого не є отримання прибутку.

Отже, громадське об'єднання, яке внесене до Реєстру неприбуткових установ та організацій, не сплачує податок на прибуток з будь-яких доходів, в тому числі отриманих у вигляді благодійних внесків та фінансової підтримки, за умови, що такі доходи (прибутки) використовуються виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей, завдань) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4], бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно від дня реєстрації до ліквідації. Звітний період для ліквідованого підприємства визначається від початку року до дати прийняття рішення про ліквідацію. Ліквідаційна комісія складає ліквідаційний баланс та, у випадках, передбачених законом, публікує його протягом 45 днів після затвердження.

Після закінчення строку для пред'явлення вимог кредитором, ліквідаційна комісія складає проміжний ліквідаційний баланс, який затверджується учасниками, судом або органом, що прийняв рішення про ліквідацію. Цей баланс подається до податкового органу та складається відповідно до форми, визначеної для кожного виду юридичної особи. Тож, після припинення діяльності, майно та кошти громадського об'єднання може передатися на статутні або благодійні цілі іншому об'єднанню або зараховуються до бюджету, якщо не прийнято іншого рішення. Проте у випадку, коли майна громадського об'єднання, яке здійснює підприємницьку діяльність, не достатньо для розрахунку кредиторів, ліквідатор зобов'язаний ініціювати справу про банкрутство відповідно до законодавства.

На нашу думку, розуміння податкових наслідків у разі припинення діяльності громадських об'єднань в Україні є критично важливим для їхньої успішної ліквідації. Вважаємо, що в Україні

не вистачає єдиного нормативно-правового акту, де було б зазначено послідовно усі етапи припинення діяльності громадських об'єднань та податкових наслідків через це. Правильне врахування податкових аспектів допоможе уникнути непередбачуваних фінансових труднощів та сприятиме ефективній роботі з податковими органами. Знання відповідних податкових норм і правил також допоможе забезпечити правову відповідність та відвернути можливі податкові ризики. Таким чином, грамотне управління податковими аспектами припинення діяльності громадських об'єднань сприяє забезпеченню їхньої законної діяльності та фінансової стабільності під час цього процесу.

Список використаних джерел

1. Бесчастний В.М. Громадські об'єднання в Україні: навч. посіб. Київ: Знання, 2007. 415 с.
2. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#n5>.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#n113>.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#n2150>.

*Науковий керівник: В.М. Шкабаро, к.ю.н., доцент, завідувач
кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля*

Я.В. Наумова
бакалавр, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЩОДО ВИЗНАННЯ ПРАВочИНУ УКЛАДЕНОГО ПІД ВПЛИВОМ ПОГРОЗИ, ЗАЛЯКУВАННЯ АБО НАСИЛЬСТВА НЕДІЙСНИМ

Зважаючи на значущість питання недійсних правочинів та їх визнання такими, особливо у контексті впливу різноманітних

негативних факторів, практика Верховного Суду України (далі – ВСУ) щодо розгляду та вирішення справ про визнання правочину, укладеного під впливом погрози, залякування або насильства, набуває особливого значення. Адже правомірність укладених угод та зобов'язань є важливим аспектом правової системи, що впливає на права та інтереси громадян України.

Отже, важливо проаналізувати практику ВСУ у визнанні правочинів, які можуть бути здійснені під впливом погрози залякування або насильства, з метою забезпечення виправлення можливих негативних наслідків для сторін та суспільства в цілому. Перш за все, важливо чітко виокремити термін «недійсний правочин». Це дії суб'єктів цивільного права що спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, але не породжують бажані сторонами юридичні результати внаслідок невідповідності вчинених дій вимогам закону [1, с. 239]. Відповідно до статті 231 Цивільного кодексу України, правочин, вчинений особою проти її справжньої волі внаслідок застосування до неї фізичного чи психічного тиску з боку другої сторони або з боку іншої особи, визнається судом недійсним. Винна сторона (інша особа), яка застосувала фізичний або психічний тиск до другої сторони, зобов'язана відшкодувати їй збитки у подвійному розмірі та моральну шкоду, що завдані у зв'язку з вчиненням цього правочину[2].

Якщо звернутись до практики ВСУ, то можна виділити одну чітку проблему судів першої та другої інстанції щодо визнання правочину вчиненого під впливом насильства недійсним. У більшості випадків, з порушенням норм процесуального права, суди або не розглядали досконало зібрані у справі докази, або безпідставно відмовляли у задоволенні клопотань про вилучення, дослідження чи огляд цих доказів.

До прикладу, можна привести постанову ВСУ від 02.10.2019 року, в якій суд постановив, що підставою для скасування судового рішення та направлення справи на новий розгляд є також порушення норм процесуального права, що унеможливило встановлення фактичних обставин, які мають значення для правильного вирішення справи. Також, з висновку Верховного Суду за результатами розгляду касаційної скарги зрозуміло, що суди попередніх інстанцій не врахували, що наведені позивачем підстави є взаємовиключними і самостійними для визнання правочинів недійсними, належним чином не з'ясували, чи мало місце застосування фізичного, чи психічного тиску, яке б вплинуло на справжню волю суб'єктів при укладанні

правочинів [3].

Підсумовуючи все вище сказане, потрібно сказати, що суди повинні брати до уваги всі матеріали справи та ретельно досліджувати їх. Вони не можуть порушувати норми процесуального права, оскільки це призводить до направлення справи на новий розгляд, що затягує судовий процес на роки. Згідно з Цивільно правовим кодексом, суд повинен досконало розглядати докази та аналізувати всі тонкощі справи.

Список використаних джерел

1. Харитонов Є., Старцев О. Цивільне право України: підручник. 2-ге вид. Київ: "Істина", 2007. 816 с.
2. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 26.03.2024).
3. Постанова Верховного Суду України від 02.10.2019 р. № 541/2700/16-ц. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/84814347> (дата звернення: 26.03.2024).

*Науковий керівник: Т.А. Тодорошко, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

Я.В. Наумова
бакалавр, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ ЯК РЕГУЛЯТОРА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН МІЖ ПРАЦІВНИКОМ І РОБОТОДАЦЕМ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Під час взаємодії людей в суспільстві завжди виникають правовідносини, які юридично регулюються та реалізується. Трудові відносини утворюються з моменту укладання договору між роботодавцем і працівником. Такі відносини відповідно до чинного законодавства України контролюються Кодексом законів про працю України.

Відповідно до статті 43 Конституції України визначається, що кожен має право на працю, яке включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку він вільно погоджується [1]. Це свідчить, що кожний громадянин може стати

суб'єктом трудових правовідносин лише шляхом вільного волевиявлення і достатніх навичок для отримання тої чи іншої роботи в цьому і полягає актуальність обраної теми.

Суспільні відносини, що складаються в результаті вольових дій учасників, у переважній своїй більшості врегульовані правовими нормами. Тому, навіть не усвідомлюючи того, люди чи інші суб'єкти, вступаючи між собою у найрізноманітніші відносини з приводу, наприклад, купівлі товару чи одержання роботи, стають учасниками правовідносин. Отже, якщо суспільні відносини - це стосунки між людьми у процесі їх спільної діяльності, то правові відносини виражають вже їх правову форму [4, с. 58].

Зокрема, правовідносини - це стосунки, які виникають під час взаємодії суб'єктів у правовому полі, і їх учасники наділяють певними правами та обов'язками, що регулюються державою. Для виникнення такого типу відносин недостатньо лише правової норми, потрібно і ще вчинення певних дій, передбачених законом (укладання договору, працевлаштуватися і т.д.).

Крім того, трудові правовідносини - це двосторонні відносини, що виникають між працівником і роботодавцем на підставі укладення трудового договору, контракту чи іншого юридичного факту цих відносин [2, с. 64].

Трудовим договором є угода між працівником і роботодавцем (роботодавцем-фізичною особою), за якою працівник зобов'язаний виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець (роботодавцем-фізична особа) зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбаченні законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін [3].

Трудовий договір містить інформацію про робочу посаду, графік роботи, заробітну плату, права та обов'язки сторін. Вітчизняні закони можуть установлювати обов'язкові умови, такі як мінімальна зарплата, відпустки і захист від звільнення без поважних причин.

Громадянин стає працівником з моменту, коли він уклав трудовий договір і розпочинає виконання своєї трудової функції. Але для того, щоб стати працівником, громадянин повинен володіти трудовою правоздатністю і трудовою дієздатністю [2, с. 64]. Під терміном «трудова правоздатність» мається на увазі можливість особи в повному обсязі володіти своїми трудовими правами. Наразі, в Україні всі громадяни є рівними за національністю, статтю, расою, майновим станом, участю в

партіях, релігійними переконаннями, соціальним статусом, мовою тощо. Трудовою дієздатністю є можливість цією особою набувати трудових прав і обов'язків та реалізувати їх через свої дії, нести юридичну відповідальність.

При прийманні на роботу найманих працівників законодавством установлені певні гарантії. Зокрема, відповідно до Конституції України, будь-яке пряме або непряме обмеження прав чи встановлення прямих або не прямих переваг при укладенні, зміні та припиненні трудового договору залежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної приналежності, статі, мови, політичних поглядів, релігійних переконань, членства у професійній спілці чи іншими об'єднаннями громадян, роду і характеру занять, місця проживання не допускається [5, с. 10].

Відповідно до чинного законодавства України забороняється вимагати від працівника виконання роботи не вказаної в договорі. Гарантії при укладанні та виконанні трудового договору гарантуються Кодексом законів про працю України.

На сьогодні, назріла необхідність в посиленні договірного регулювання трудових відносин. У зв'язку з цим вважається актуальним дослідження закордонної практики. У теорії трудового права закордонних країн виділяють дві моделі – дерегулятивну та правоутворювальну. Перша модель набула поширення в країнах англосаксонської правової сім'ї - США, Великої Британії, Канаді. Правоутворювальна модель діє в державах заходу Європи. В основу дерегулятивної моделі трудових відносин покладено індивідуальний трудовий контракт. Колективні договори та угоди розглядаються як протидія вільному вибору умов праці. Профспілки розглядають поширення індивідуальних трудових контрактів як утиск прав трудящих, спробу роботодавців обмежити працівників від профспілок, а тому знизити рівень їх соціального захисту, який є традиційно вищим при системі колективних договорів. У країнах світу, де запроваджена дерегулятивна модель регулювання трудових відносин, законодавство обмежує діяльність профспілок та містяться певні вимоги щодо надання доказів добровільного делегування працівниками профспілкам права на ведення колективних переговорів від їх імені. Не випадково, оскільки, в цих країнах відзначається низький рівень як членства в профспілках, так і охоплення трудящих колективними договорами. Натомість, при правоутворювальній моделі здійснюється законодавче закріплення права на ведення колективних переговорів і

укладення колективних договорів та угод. При цьому їхні умови є юридично обов'язковими, нагляд за дотриманням цієї норми здійснюють місцеві суди, які займаються розглядом трудових спорів чи інші державні інстанції [6].

Для розгляду колективних трудових спорів законодавство кожної країни встановлює спеціальну процедуру: судову, адміністративну або примирну. У багатьох країнах страйки заборонені законом протягом дії колективного договору чи угоди. У деяких країнах положення щодо відмови від страйків і застосування локаутів у період дії колективного договору та угоди включено до тексту як одна із умов угоди. Фахівці інших країн вважають, що положення про виключення страйків та локаутів на період дії колективного договору є умовою будь-якого колективного договору, навіть якщо це не зафіксовано в його тексті [6].

Особливістю укладення галузевих угод країн Європейського Союзу є обов'язкове обумовлення диференціації тарифних ставок працівників за основними професійно-посадовими групами і особливостями оплати праці окремих груп професій. Кандидат економічних наук Г.І. Тибінка зазначає, що Україні необхідно за прикладом зарубіжних країн «відійти від практики встановлення мінімальних тарифних ставок і взяти за основу принцип кратності мінімальних заробітних плат»[6].

Існує сильний зв'язок між механізмами фіксації розміру мінімальної оплати праці і ступенем використання колективних договорів. У деяких країнах він досить структурований і організаційно відіграє ключову роль у визначенні заробітної плати, обмежуючи функції фіксації мінімальної заробітної праці на захист найменш оплачуваної роботи працівників [6].

Таким чином, внаслідок вищевикладеного, можемо прийти до наступного висновку, трудовий договір є основним правовим документом, який регулює трудові відносини між працівником і роботодавцем. Особливості цього договору відрізняються в різних країнах і можуть бути врегульовані вітчизняними та міжнародними нормами. Можна виділити деякі ключові аспекти із врахуванням як внутрішньої, так і міжнародної практики.

Вітчизняні законодавчі акти офіційно визначають трудовий договір як письмовий документ, що регулює умови праці, права та обов'язки сторін. Міжнародні норми, такі як Конвенції Міжнародної організації праці (далі – МОП), також встановлюють загальні принципи щодо реалізації трудових відносин.

У багатьох країнах країни закони і норми, які гарантують

права працівників на гідні умови праці, охорону здоров'я і безпеку на роботі, право на страйк та інші соціальні вигоди. Міжнародні стандарти МОП також встановлюють принципи захисту працівників.

У міжнародному контексті, відносини конвенції МОП, такі як Конвенція про права працівників (№ 87) і Конвенція про захист прав працівників-мігрантів (№ 143), які впливають на трудові відносини. Країни ратифікують ці конвенції і зобов'язані дотримуватися їх норм. Трудовий договір вимагає також законної реалізації процедури вирішення спорів і порушень. Це може включати в себе судовий процес, арбітраж або медіацію.

Таким чином, трудовий договір має важливу роль у регулюванні трудових відносин. Вітчизняні і міжнародні норми встановлюють права та обов'язки сторін, що гарантують права працівників і забезпечують стабільність трудових відносин. Міжнародний досвід може послужити джерелом найкращих практик і стандартів у галузі законодавства трудового права в країнах.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020 р.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.11.2023 р.).

2. Бойко М. Трудове право України: підручник. 3-тє вид. Київ: Центр учб. Літ., 2017. 392 с.

3. Кодекс Законів про Працю України: Закон України від 10.12.1971р. № 322-VIII: станом на 1 жовт. 2023р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 08.11.2023).

4. Пилипенко П. Трудове право України: підручник/ та ін. 3-тє вид. Київ: Вид. Дім, 2007. 536 с.

5. Пашутинський Є. Укладення трудового договору: підручник. 2-ге вид. Київ: КНТ, 2005. 164 с.

6. Кисельова О.І., Мельник І.А. Міжнародний досвід регулювання трудових відносин. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/64106/1/Kyselova_Melnyk_trudovi_vidnosyny.pdf (дата звернення: 31.10.2023).

Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДПУСТОК В УКРАЇНІ ТА В ІНШИХ КРАЇНАХ

Актуальність обраної теми полягає в тому, що кожна людина має право на відпочинок, який у свою чергу покращує соціально-економічний стан держави. Одними із основних нормативно-правових актів в Україні, які встановлюють державні гарантії, а також, визначає право на відпустки, умови, тривалість і порядок їх надання є: Конституція України (далі – КУ), Закон України «Про відпустки» (далі – ЗУ «Про відпустки»), Кодекс законів про працю України (далі – КЗпП), інші закони та нормативно-правові акти України.

Відповідно до абз. 1 ст. 2 КЗпП визначено, право громадян України на працю, тобто на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державою мінімального розміру, включаючи право на вільний вибір професії, роду занять і роботи, що забезпечується державою. Держава створює умови для ефективної зайнятості населення, сприяє працевлаштуванню, підготовці і підвищенню трудової кваліфікації, а при необхідності забезпечує перепідготовку осіб, вивільнюваних у результаті переходу на ринкову економіку [2].

Згідно із ст. 2 ЗУ «Про відпустки» вказано, що право на відпустки мають громадяни України, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, виду діяльності та галузевої належності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи. Іноземці та особи без громадянства, які працюють в Україні, мають право на відпустки нарівні з громадянами України. Право на відпустки забезпечується: гарантованим наданням відпустки визначеної тривалості із збереженням на її період місця роботи (посади), заробітної плати (допомоги) у випадках, передбачених ЗУ «Про відпустки» [3].

Відповідно до ст. 45 КУ, кожен, хто працює, має право на відпочинок. Безумовно, це право забезпечується наданням працівникам днів щотижневого відпочинку, а також оплачуваної щорічної відпустки, встановленням скороченого робочого дня

щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи у нічний час [1]. Право на відпочинок є правом, яке гарантується і охороняється законом.

Максимальна тривалість робочого часу, мінімальна тривалість відпочинку та оплачуваної щорічної відпустки, вихідні та святкові дні, а також інші умови здійснення цього права визначаються законом [1].

Крім того, правове регулювання часу відпочинку здійснюється з урахуванням дії різного роду економічних законів, зокрема, законів економії робочого часу та закономірності скорочення тривалості робочого дня.

Що стосується режиму відпусток у Франції, то відповідно до Ордонансу Франції від 16 січня 1982 р. (акти, що приймаються Урядом Франції з дозволу Парламенту і за висновком Державної ради у провінціях, зазвичай регулюються законодавством. Ордонанс підлягають затвердженню Парламентом у визначений термін, після чого вони набувають законної чинності) як закону, за один місяць безперервної роботи працівник отримує 2,5 дня відпустки, при цьому загальна тривалість відпустки не може перевищити 30 робочих днів.

Крім того, право на відпустку у Німеччині регулюється Федеральним законом (Bundesurlaubsgesetz) [5]. Відповідно до §3 тривалість відпустки відповідно до Закону про мінімальну відпустку для працівників (Федеральний закон про відпустку), всі працівники, які є працевлаштовані в Німеччині, мають право на оплачувану щорічну відпустку в кожному календарному році.

В даний час, мінімум 24 дні відпустки на рік надається на 6-денний робочий тиждень і аналогічно 20 днів відпустки на рік протягом 5-денного робочого тижня. Для працівників, які працюють неповний робочий день, щорічна відпустка розраховується на основі щотижневого робочого часу.

Положення чинного законодавства України, а саме: ЗУ «Про відпустки» встановлює, що щорічні відпустки складаються з основної та додаткових відпусток. Відповідно до вищезазначеного закону встановлюються такі види щорічних відпусток: основна відпустка; додаткова відпустка за роботу з шкідливими умовами праці; додаткова відпустка за особливий характер праці; інші додаткові відпустки, передбачені законодавством.

Основна відпустка - це така відпустка, право на яку мають всі працівники. Це є відмінністю основної відпустки від усіх інших. Для одержання інших видів відпусток необхідні спеціальні підстави для їх одержання.

Право на щорічну відпустку повної тривалості у перший рік роботи, за законодавством України, настає після закінчення шести місяців безперервної роботи на підприємстві, в установі, організації.

Щорічна основна відпустка надається працівникам тривалістю не менше як 24 календарних дні за робочий рік, який відлічується з дня укладення трудового договору.

В новій редакції Трудового кодексу України, який є тільки у процесі розробки, тривалість щорічної відпустки складатиме 28 календарних днів. Збільшення щорічної основної відпустки відбулося з метою адаптації українського трудового законодавства до Європейської соціальної хартії та інших міжнародно-правових актів [4].

На мою думку, станом на сьогодні, збільшення календарних днів відпустки в Україні вплине позитивно на всі сфери держави, особливо, на економічну та соціальну.

Таким чином, законодавчі акти України відповідають нормам даної Конвенції, і після її ратифікації Україна проголосила свою готовність дотримуватися міжнародних норм з регулювання державних гарантій права людини на оплачувані відпустки. Дане право, а саме право на відпочинок, мають громадяни України, які перебувають у трудових відносинах з підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності, а також працюють за трудовим договором у фізичної особи. При аналізі та синтезі інформації щодо чинних норм трудового законодавства закордонних країн, можна підсумувати, що у більшості країн законодавці в свою чергу визначають на одному рівні кількість щорічних відпусток.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.12.2023).

2. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII. Дата оновлення: 01.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 17.12.2023).

3. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР. Дата оновлення: 29.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.12.2023).

4. Дарницька районна в місті Києві Державна Адміністрація офіційний веб-портал КМДА. *Правове регулювання часу відпочинку за законодавством України та міжнародний досвід*: веб-сайт. URL: <https://darn.kyivcity.gov.ua/news/22356.html> (дата звернення: 17.12.2023).

5. Gesetze im Internet. *Bundesministerium der Justiz. Bundesamt für Justiz*: веб-сайт. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/burlg/_3.html (дата звернення: 17.12.2023).

Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

В.В. Порубай
магістриня, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ВІДШКОДУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМ ТА РОБОТОДАВЦЯМ ШКОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З ВОЄННИМИ ДІЯМИ

В умовах війни Україна стоїть на етапі впровадження корінних змін, які неодмінно охоплюють сферу трудових відносин. Згідно звіту Міжнародної організації праці понад 4,8 млн громадян України залишилися без роботи через російську агресію [1]. Через військові дії працівникам та роботодавцям завдається шкода, яка неодмінно має бути компенсована.

Відповідно до ч. 1 ст. 15 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» відшкодування працівникам та роботодавцям пов'язаних із трудовими відносинами грошових сум, втрачених внаслідок збройної агресії проти України, здійснюється за рахунок коштів держави-агресора, а також коштів, отриманих з/від відповідних фондів на відновлення України, у тому числі міжнародних, міжнародної технічної та/або поворотної чи безповоротної фінансової допомоги, інших джерел, передбачених законодавством. Згідно з ч. 2 цієї ж статті вказано, що порядок визначення і відшкодування працівникам та роботодавцям пов'язаних із трудовими відносинами грошових сум, втрачених внаслідок збройної агресії проти України, встановлюється Кабінетом Міністрів України [2].

Тож держава взяла на себе позитивний обов'язок, щодо розробки та впровадження порядку визначення і відшкодування

таких грошових сум. Однак починаючи з 2022 року такий порядок Кабінетом Міністрів України досі не ухвалений, що вказує на значну прогалину законодавства.

Невиконання державою свого позитивного обов'язку щодо впровадження нормативного регулювання було предметом розгляду Європейського та Верховного Суду ще до початку введення воєнного стану.

Велика Палата Верховного Суду у справі 265/6582/16-ц від 4 вересня 2019 року, вказала, що за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції поряд із негативним обов'язком утриматися від неправомірного втручання у право мирного володіння майном держава має позитивні обов'язки гарантувати кожному, хто перебуває під її юрисдикцією, ефективне використання цього права та його відновлення у разі порушення. Позитивні обов'язки можуть передбачати певні заходи, необхідні для захисту права власності, а саме: у матеріальному аспекті: держава має забезпечити у своїй правовій системі юридичні гарантії реалізації права власності (превентивні обов'язки) та засоби правового захисту, за допомогою яких потерпілий від втручання у це право може його захистити, зокрема, вимагаючи відшкодування збитків за будь-яку втрату (компенсаційні обов'язки); у процесуальному аспекті: хоча стаття 1 Першого протоколу до Конвенції не встановлює чітких процедурних вимог, існування позитивних обов'язків процесуального характеру відповідно до цього положення визнані ЄСПЛ як у справах, що стосуються державних органів, так і у спорах між приватними особами (*mutatis mutandis* рішення ЄСПЛ у справі "Котов проти Росії", § 114).

Відсутність у законодавстві України відповідних приписів щодо відшкодування власникові шкоди, заподіяної його об'єкту нежитлової нерухомості терористичним актом, не перешкоджає особі, яка вважає, що стосовно її права власності на таке майно певний позитивний обов'язок не був виконаний, вимагати від держави компенсації за це невиконання на підставі статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

Проте залежно від змісту порушення та зумовлених ним наслідків для потерпілого означена компенсація з огляду на практику ЄСПЛ може суттєво відрізнятись: у разі встановлення факту порушення державою позитивних обов'язків розробити компенсаційні механізми за втручання, зокрема, у право мирного володіння майном і провести об'єктивне й ефективне розслідування факту втручання у це право, відсутні підстави для

висновку про те, що така компенсація має передбачати відшкодування реальної вартості пошкодженого (знищеного) майна; тоді як за порушення негативного обов'язку не втручатися у вказане право держава може бути зобов'язана відшкодувати шкоду, завдану майну, у повному обсязі.

Необхідно зауважити, що згідно з усталеною практикою ЄСПЛ поняття "майно" у першій частині статті 1 Першого протоколу до Конвенції має автономне значення, яке не обмежується правом власності на речі матеріального світу та не залежить від формальної класифікації, прийнятої у національному законодавстві: деякі інші права й інтереси, що становлять активи, теж можуть розглядатися як "майнові права", а отже, як "майно" (див. *mutatis mutandis* рішення ЄСПЛ від 5 січня 2000 року у справі "Бейелер проти Італії" (*Beyeler v. Italy*), заява N 33202, § 100).

Так, за певних обставин захистом статті 1 Першого протоколу до Конвенції може користуватися легітимне очікування (*legitimate expectation*) успішної реалізації майнових прав (право вимоги). Для того, щоб "очікування" було "легітимним", воно має бути заснованим на нормі закону або іншому правовому акті, такому як судове рішення, пов'язаному із майновим інтересом (див. *mutatis mutandis* рішення ЄСПЛ від 28 вересня 2004 року у справі "Копецький проти Словаччини" (*Kopecky v. Slovakia*), заява N 44912/98, § 49-50). Проте стаття 1 Першого протоколу до Конвенції не гарантує право на набуття майна (див. *mutatis mutandis* рішення ЄСПЛ у справі "Копецький проти Словаччини", § 35) [3].

З цього можна зробити висновок, що працівники та роботодавці, які втратили певні грошові суми внаслідок збройної агресії проти України, мають, у розумінні статті 1 Першого протоколу до Конвенції, майновий інтерес заснований на законі, щодо відшкодування зазначених сум. Тож у разі невиконання державою взятих на себе зобов'язань, щодо впровадження порядку визначення і відшкодування зазначених сум, такі фізичні та юридичні особи мають право звернутися до суду задля відшкодування шкоди. У такому випадку відповідачем буде Україна.

На нашу думку, така ситуація неприпустима, оскільки вона потягне значні бюджетні витрати на відповідне відшкодування та матиме значний негативний вплив на міжнародну репутацію України як правової держави. Відповідну шкоду має компенсувати росія, як країна-агресор.

Зазначимо, що проєкт нормативно-правового акту щодо

механізму такої компенсації вже розроблений, однак відповідно до висновку антикорупційної експертизи проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення і відшкодування працівникам та роботодавцям пов'язаних із трудовими відносинами грошових сум, втрачених внаслідок збройної агресії проти України» – відповідний проєкт містить корупційогенні фактори та потребує доопрацювання з урахуванням наданих рекомендацій [4].

Вважаємо за необхідне зазначити, що одним із шляхів вирішення даної проблеми є співпраця з професійними спілками. Такий підхід може бути ефективним, оскільки саме профспілки мають найбільш повну інформацію щодо виникаючих правових проблем та спорів у трудових відносинах між працівниками та роботодавцями. Саме вони, на нашу думку, мають бути практичними консультантами в розробці відповідних ефективних механізмів та правових норм щодо компенсації сум роботодавцям та працівникам у зв'язку із збройною агресією проти України.

У підсумку можна також зазначити, що правова невизначеність, що склалася з приводу визначення і відшкодування працівникам та роботодавцям пов'язаних із трудовими відносинами грошових сум, втрачених внаслідок збройної агресії проти України, може у майбутньому завдати значних збитків не тільки фізичним та юридичним особам, а й державі загалом. Консультація з профспілками з приводу розробки конкретних правових механізмів дозволить усунути відповідну прогалину законодавства, а також сприятиме ефективному захисту прав та інтересів працівників та роботодавців.

Список використаних джерел

1. Аналітична записка МОП. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/202205/UKR_Brief%20note_11May-2022.pdf (Дата звернення 03.01.2024).
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX (Редакція від 24.12.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (Дата звернення 03.01.2024).
3. Постанова у справі № 265/6582/16-ц від 04.09.2019. Велика Палата Верховного Суду. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86310215> (Дата звернення 03.01.2024).
4. Висновок антикорупційної експертизи проєкту постанови

Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку визначення і відшкодування працівникам та роботодавцям пов'язаних із трудовими відносинами грошових сум, втрачених внаслідок збройної агресії проти України». *Національне агентство з питань запобігання корупції: вебсайт.*

URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/vysnovok-antykorupsiynoyi-ekspertyzy-proyektu-postanovy-kabinetu-ministriv-ukrayiny-pro-zatverdzhennya-poryadku-vyznachennya-i-vidshkoduvannya-pratsivnykam-ta-robotodavtsyam-pov-yazanyh-iz-trudovymy/>
(Дата звернення 03.01.2024).

*Науковий керівник: В.М. Шкабаро, к.ю.н., завідувач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

К.А. Рижко
бакалавр, 3-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОГО ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ РІЗНИХ КРАЇН

Спрощене провадження є окремим видом позовного провадження у цивільному судочинстві. Тому, розглядаючи даний вид позовного провадження, слід зазначити, що країни з розвиненою правовою системою прагнуть мінімізувати навантаження на судову систему, створюючи механізми для ефективного та швидкого здійснення судочинства, тож існує інтерес порівняти процедуру реалізації спрощеного позовного провадження в Україні та у світі, з майбутнім впровадженням світового досвіду у законодавство України.

Спрощене позовне провадження спрямоване для розгляду малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин, справ незначної складності та інших справ, *для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.*

Перше, на що слід звернути увагу – це межі суми ціни позову, які відрізняються у певних державах. Наприклад, в Англії й Уельсі дрібним вважається спір, якщо розмір позовних вимог не перевищує £ 10 000, у Португалії – € 15 000, в Австрії – € 2 700, в Іспанії – € 3 000, у Франції – € 4 000, у Німеччині – € 600;

Варто зауважити, що у спрощеному провадженні у

більшості країн світу позовна заява подається через мережу Інтернет за формою встановленого зразка (але не виключено і подання заяви безпосередньо до суду). Так, в Ірландії дрібний позов подається у певній формі, яка доступна на сайті. Заявник заповнює форму заявки і подає її реєстратору вручно або в інтернеті [1, С. 112].

Як правило, справи, що розглядаються в порядку спрощеного провадження, розглядаються в рамках одного слухання без виклику сторін на підставі письмових доказів (письмове слухання). У Німеччині, наприклад, справа може бути розглянута на письмовому слуханні, однак має бути проведене усне слухання, якщо наявна вимога хоча б однієї зі сторін про це.

Слід зазначити, що досвід інших європейських країн щодо регулювання умов розгляду судами дрібних спорів відрізняється. Зокрема, у Цивільному процесуальному кодексі Литви чітко прописано, що тільки суддя має право вирішувати, чи розглядати справу в загальному або спрощеному порядку.

Ще однією особливістю спрощеної процедури є порядок оскарження судових рішень, винесених внаслідок такого судового розгляду.

Наприклад, в Естонії та Німеччині зазвичай рішення по позовах на суму менше € 600 не підлягають оскарженню. Як виняток, апеляція може бути подана, якщо в своєму рішенні суд дає на це дозвіл, у разі значимості цієї справи для забезпечення послідовної практики. А ось в Ізраїлі взагалі відсутнє автоматичне право на оскарження рішень за дрібними позовами.

Враховуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що цей інститут цивільного законодавства України має низку подібних положень і у законодавстві інших країн, але існують певні відмінності.

Одна з яких заслуговує уваги – це практика подачі позову встановленого зразка у спрощеному позовному провадженні через мережу інтернет в Ірландії. Це є доречним для впровадження і в Україні, тому що принцип безперешкодного доступу до правосуддя буде реалізований в більшій мірі, ніж зараз, а громадяни зможуть без звернення до адвоката подавати заяви, при цьому звільнятися від зайвого формалізму, витрат та судової тяганини.

Список використаних джерел

1. Заварза Т.В., Бервено С.М., Новікова Л.В., Тоцька К.М. Порівняльний цивільний процес: навчально-методичний посібник.

Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2018. 156 с. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/server/api/core/bitstreams/40d974e5-c9f2-4fab-a2db-102aba90474b/content>

*Науковий керівник: Т.А.Тодорошко, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

Р.О. Фесенко
**магістр, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»,
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро**

НОТАРІАТ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Нотаріат в Україні виступає важливим елементом її правової системи, гарантуючи зміцнення законності та правопорядку в нашій країні. Цей правовий інститут відіграє ключову роль у захисті прав та законних інтересів як фізичних, так і юридичних осіб, що є своєрідною практичною реалізацією задекларованого у статті 1 Конституції України постулату, що Україна є правовою та демократичною державою [1].

Однак, запровадження правового режиму воєнного стану кардинально змінило як життя кожного українця, так і весь спектр суспільних процесів та відносин, які відбуваються в Україні, так і звісно не могло оминути своєю увагою і правове регулювання таких законодавчих процедур як вчинення нотаріально-засвідчувальних та реєстраційних дій нотаріусами України. Тому у цьому дослідженні ми б хотіли надати загальну характеристику особливостей нормативного регулювання та практичної діяльності під час дії воєнного стану.

Першочергово слід відзначити, що вивчення окремих питань діяльності нотаріату в умовах воєнного стану вже привертало увагу вітчизняних юристів та доктринологів, так у статті Олександра Письменного під назвою «Сучасні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану» [2, с.25] автор звернув увагу читачів на проблемах спадкування в умовах війни. Тоді ж як у статті Омельченка А.В. та Кожури Л.О. «Законодавство України про нотаріальну діяльність в умовах правового режиму воєнного стану» [3, с. 720], автори присвятили свою роботу дослідженню законодавства України про нотаріальну діяльність в умовах правового режиму воєнного стану тощо.

Однак, у порівнянні з вже названими науковими роботами, наше дослідження носить більш комплексний характер вивчення питання впливу воєнного стану в Україні на нотаріальну діяльність. На виконання вимог законодавства України про воєнний стан, для врегулювання нотаріально-засвідчувальних процедур в умовах воєнного часу, урядом була розроблена та прийнята Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164 «Про деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» [4].

Так, у цьому підзаконному нормативному акті відображені такі особливості роботи нотаріусів в умовах воєнного стану, як:

1. Накладення обмеження на вчинення нотаріальних дій щодо осіб, які пов'язані з державою-агресором. Так всі незавершені нотаріальні дії, які були розпочаті за зверненням осіб, які пов'язані з державою-агресором зупиняються. Тоді ж якщо такі пов'язані особи звертаються до нотаріуса для вчинення ним нотаріальних дій, останній зобов'язаний відмовити у проведенні нотаріальних дій щодо цих пов'язаних з російською федерацією осіб. Однак, із загальної заборони вчинення нотаріальних дій щодо пов'язаних з рф осіб є винятки. Зокрема, ця заборона не стосується таких видів нотаріальних дій як: засвідчення справжності підпису на заяві про вихід з громадянства російської федерації, видачі свідоцтва про право на спадщину та посвідчення заповіту військовополоненого [3, с.722].

2. Встановлюється вимога щодо перевірки дійсності довіреності, яка була викладена без використання спеціальних бланків нотаріальних документів. За цією нормою, заінтересована особа, яка бажає перевірити дійсність довіреності, яка була викладена без використання спеціальних бланків нотаріальних документів, подає копію цього документа до відповідного нотаріуса, який перевіряє цю довіреність на достовірність, та протягом двох робочих днів видає довідку, в якій підтверджує або спростовує дійсність посвідчення такої довіреності [4].

3. Визначається алгоритм дій нотаріуса, у момент існування загрози неправомірного вилучення чи втрати бланків нотаріальних дій та печатки нотаріуса. Так у випадку загрози неправомірного вилучення чи втрати спеціальних бланків нотаріальних документів, які не були використані, нотаріус повинен вжити негайних заходів щодо їхнього невідкладного знищення. Після такого знищення нотаріус складає акт, який містить відомості про причини та обставини цього знищення. Зазначений акт підписується нотаріусом та засвідчується його

підписом.

Нотаріус подає копію цього акта державному підприємству «Національні інформаційні системи» або його філії. Подання цієї копії повинно бути здійснене негайно, не пізніше двох робочих днів з моменту складення акта.

У випадку неправомірного вилучення чи втрати спеціальних бланків нотаріальних документів, нотаріус також зобов'язаний негайно повідомити про це відповідне державне підприємство «Національні інформаційні системи» або його філію. Таке повідомлення, підписане нотаріусом, має бути надіслане в установлені два робочих дні від моменту виникнення події [4].

Тоді ж як у випадку загрози неправомірного вилучення чи втрати, печатка також підлягає негайному знищенню. Акт про знищення печатки складається нотаріусом та підписується ним. Після складення акта, нотаріус подає засвідчену копію цього документа відповідному територіальному органу Міністерства юстиції. Подання такої копії також має бути здійснене негайно та не пізніше двох робочих днів після знищення печатки.

У випадку неправомірного вилучення чи втрати печатки, нотаріус зобов'язаний негайно повідомити відповідний територіальний орган Міністерства юстиції. Повідомлення про неправомірне вилучення чи втрату печатки, підписане нотаріусом, має бути надіслане в установлені два робочих дні від моменту виникнення події [4].

4. Запроваджується заборона вчинення нотаріальних нотаріусами, робоче місце яких розташовано в межах тимчасово окупованих російською федерацією територій. З метою гарантування легальності та забезпечення безпеки нотаріальних послуг, а також врахування поточної ситуації, встановлено чітку заборону на проведення нотаріальних дій тими нотаріусами, чия робоча діяльність здійснюється в межах тимчасово окупованих територій російською федерацією. Ця заборона також розповсюджується на області, які включені до переліку місць, де наразі ведуться або відбуваються бойові дії, або що тимчасово перебувають під окупацією російською федерацією [5].

5. Встановлюється повноваження військових командирів на посвідчення довіреностей та заповітів. В умовах воєнного стану, де кожна дія має вирішальне значення для національної безпеки та оборони, забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та працівників правоохоронних (спеціальних) органів, які беруть участь у заходах забезпечення національної безпеки і оборони, надзвичайно

важливе. З метою забезпечення їхньої юридичної впевненості та права на розпорядження особистою власністю під час воєнного конфлікту передбачено можливість посвідчення довіреностей та заповітів начальником (командиром) таких осіб.

Довіреності, за винятком тих, які стосуються розпорядження нерухомим майном, управління цінними паперами та корпоративними правами, можуть бути посвідчені командиром (начальником) відповідних військових формувань чи органів, або іншою уповноваженою такими командирами (начальниками) особою. Це надає можливість військовослужбовцям та іншим особам у військових чи правоохоронних структурах регулювати свої правові відносини навіть в умовах воєнного конфлікту, забезпечуючи можливість призначати представників та виконавців їхніх прав. Також, начальник табору для військовополонених має право посвідчувати заповіти військовополонених, гарантуючи визнання їхніх останніх бажань та особистого майна, що свідчить про гуманне та законне ставлення України до російських військовополонених [4].

6. Надається дозвіл на передання спеціальних бланків нотаріальних документів між нотаріусами, включаючи ті, що діють за межами нотаріального округу. При цьому обов'язково складається акт приймання-передачі у двох примірниках, який підписується та печаткою одного з нотаріусів. Копія цього акта, з належними кваліфікованими електронними підписами нотаріусів або одного з них у випадку електронної копії, подається (надсилається) до державного підприємства «Національні інформаційні системи» або його філії протягом двох робочих днів після складання акта [4].

Отже, як ми бачимо запровадження воєнного стану внесло певні корективи у діяльність нотаріусів, яких вони повинні дотримуватися та належним чином виконувати.

З проаналізованих нами норм законодавства стає зрозуміло, що такі корективи у левовій своїй частці, присвячені вчиненню нотаріальних дій щодо громадян та компаній російської федерації, вчиненню нотаріально-засвідчувальних дій на тимчасово окупованих територіях та областях ведення активних бойових дій, проведенню нотаріальних дій щодо військовослужбовців. І це є логічним, адже саме такі питання не були врегульованими і застали нотаріусів зненацька, тому, щоб усунути таку невизначеність і були прийняті такі норми, що знайшли своє закріплення у Постанові Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 164 «Про деякі питання нотаріату в

умовах воєнного стану».

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Письменний О. Сучасні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану. *Публічне право*. 2023. № 1 (49). С. 23-30.

3. Омельченко А.В., Кожура Л.О. Законодавство України про нотаріальну діяльність в умовах правового режиму воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6/2023. С. 720-723.

4. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-%D0%BF#Text>.

5. Про затвердження Переліку адміністративно-територіальних одиниць, в межах яких припиняється доступ користувачів до єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, в умовах воєнного стану: Наказ Міністерства юстиції України від 01 квітня 2022 р. № 1307/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0386-22#Text>.

Науковий керівник: Тодорошко Т.А., старший викладач кафедри права, Університету імені Альфреда Нобеля

В.В. Широкий
бакалавр, 2-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ЗАКОНОДАВЧІ НЕДОЛІКИ У СТАТТІ 184 КУПАП

Згідно діючого законодавства передбачено два види відповідальності за невиконання батьківських обов'язків: адміністративна та кримінальна. Згідно Єдиного державного реєстру судових рішень [2], судді розглянули більше ¼ мільйона адміністративних матеріалів у справі про невиконання батьківських обов'язків. З них близько 75% справ закінчилося накладенням штрафу на батьків, 25% звільнено від відповідальності. Визнання винним одного з батьків по статті 184 КУПАП може бути використане у суді як доказ при розгляді різних сімейних спорів, у тому числі при вирішенні питання про

позбавлення батьківських прав. На даний час існує законодавчий недолік (прогалини), що перешкоджає притягненню винних осіб – батьків або осіб, які їх замінюють, до адміністративної відповідальності за ухилення ними від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання малолітніх дітей.

Так, зокрема, частина перша статті 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1] передбачає адміністративну відповідальність за ухилення від виконання зазначеного обов'язку лише щодо неповнолітніх дітей, відповідне положення відносно малолітніх осіб відсутнє. Враховуючи те, що Кодекс України про адміністративні правопорушення не містить визначення «неповнолітня дитина», суди традиційно керуються відповідними нормами статті 6 Сімейного кодексу України, в якій зазначено, що неповнолітньою вважається дитина у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років [4]. До чотирнадцяти років дитина є малолітньою. А тому, згідно тлумачення частини першої статті 184 Кодексу України та статті 6 Сімейного кодексу України, судові органи констатують відсутність складу адміністративного правопорушення та закривають провадження у справах, які стосуються ухилення батьками чи особами, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання малолітніх дітей [3].

Враховуючи вищезазначене, є необхідність внесення змін до статті 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення для вирішення зазначеної проблеми, а саме доповнення статті 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення такою категорією дітей як малолітні. Це дасть можливість ефективної реалізації на практиці ст. 184 Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо притягнення до адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, за неналежне виконання покладених на них законодавством обов'язків відносно малолітніх дітей. Також дані зміни якісно вплинуть на ступінь адміністративно-правової охорони зазначеної категорії дітей.

На підставі вищевикладеного, пропонується внесення зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., № 51, ст. 1122 із наступними змінами), а саме змінити у першому реченні частини першої, у першому реченні частини третьої та у першому реченні частини четвертої статті 184 слова "неповнолітні діти" замінити

словами "малолітні та (або) неповнолітні діти".

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

2. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

3. Судова практика притягнення батьків до відповідальності за ст. 184 ч. 1 КУпАП в період воєнного стану. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/sudova-praktyka-prytyagnennya-batkiv-do-vidpovidalnosti-za-st-184-ch-1-kupap-v-period-voyennogo-stanu>

4. Огляд судової практики Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду у справах зі спорів щодо позбавлення / поновлення батьківських прав, оспорування батьківства. Київ, 2022. 64 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_KCS_batkivstvo.pdf

*Науковий керівник: Т.А. Тодорошко, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

Секція 3

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС. ФІНАНСОВЕ ПРАВО. ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. АГРАРНЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО. ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

**В.О. Анохін, к.ю.н., доцент кафедри права
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро**

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Міграція, як соціальне явище характерне не лише для країн з добре розвинутою економікою, або країн на території яких відбуваються воєнні дії. Процеси глобалізації, різкий контраст у стандартах соціального забезпечення провокують людей шукати кращої долі. І мова іде не лише про випадки міграції з метою отримання соціальних виплат по безробіттю, а й про цілком обґрунтовані та мотивовані спроби отримати кращу роботу за більші гроші. В контексті вищенаведеного доцільно розглянути окремі питання правове регулювання процесу трудової міграції.

Ні для кого не є таємницею, що більше восьми мільйонів українців залишило територію України з початку повномасштабної агресії російської федерації проти України. З яких близь трьох мільйонів працевлаштувалось в країнах, здебільшого Євросоюзу.

Автори аналітичної доповіді «Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні» слушно наголошують на тому, що Україна, як країна зі значним потенціалом людських ресурсів, є як країною-відправником, так і країною-одержувачем робочої сили. На сьогоднішній день українське законодавство містить ряд нормативно-правових актів, що регулюють трудову міграцію, включаючи умови в'їзду, виїзду та працевлаштування за кордоном, права та обов'язки мігрантів тощо [3, с.22].

Основними нормативно-правовими актами, що здійснюють правове регулювання міграції є Конституція України та Закон України «Про імміграцію». Основний Закон визначає загальні принципи та права громадян щодо свободи пересування, а також

визначає інші права та свободи. В свою чергу Закон України «Про міграцію» встановлює правові засади в'їзду, перебування, проживання, транзиту та виїзду іноземців та осіб без громадянства територією України.

Система правового регулювання трудової міграції носить комплексний характер, оскільки передбачає три категорії суб'єктів: громадяни України, іноземці та особи без громадянства; а також напрямок міграції: в Україну або з України. Порядок здійснення міграційних процедур повинен бути чітким та спрямованим на дотримання основоположних прав та свобод людини.

Нажаль, існують певні недоліки у сучасному законодавстві. Недостатня координація між різними органами влади, які займаються трудовою міграцією, може призводити до конфліктів у вирішенні питань, пов'язаних з міграційним процесом. Також існують проблеми з контролем за дотриманням прав мігрантів та забезпеченням їхньої безпеки та соціального захисту як у країні-відправниці, так і в країні-одержувачі [4, с.69].

Недосконалість законодавства, що регулює трудову міграцію, включає в себе неясність норм, що створює прогалини для тлумачень та можливостей їх недостатнього виконання. Це може призводити до розбіжностей у тлумаченні правил і приводити до недопущення або несправедливого застосування законодавства. Тривалі процедури реєстрації перешкоджатиме мігрантам легалізуватися на території України, що заважатиме працевлаштуванню. Координація та взаємодія органів виконавчої влади на місцях та органів місцевого самоврядування повинні бути запорукою дотримання прав трудових мігрантів та всіляко сприяти мінімізації бюрократичних процедур. Ефективність системи контролю за дотриманням прав трудових мігрантів повинна бути організована таким чином, щоб не було порушено балансу між трудовими правами громадян та трудових мігрантів.

Забезпечуючи правове регулювання трудової міграції необхідно враховувати позитивний та, особливо, негативний досвід західноєвропейських країн, які поряд з мотивованими трудовими мігрантами, які забезпечили сталий розвиток та підтримку реального сектору економіки, зіткнулись й з таким негативними факторами, як формування та проживання на окремих територіях етнічних груп, безробіття (точніше паразитний образ життя, тобто за рахунок соціальних виплат), нестабільна кримінальна обстановка.

Створення ефективної системи контролю за дотриманням прав трудових мігрантів є також важливим кроком у напрямку

покращення ситуації у цій сфері. Це дозволить забезпечити захист прав мігрантів та попередити можливі випадки їхньої експлуатації та недотримання трудових норм [6, с.235].

Таким чином, трудова міграція, як соціальне явище стає актуальним предметом дослідження та предметом правового регулювання. Вивчений досвід західноєвропейських країн дозволить уникнути помилок та запровадити більш м'яку асиміляцію трудових мігрантів з урахуванням балансу інтересів між громадянами та трудовими мігрантами з одного боку та роботодавцями з іншого.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 26.04.2024).

2. Закон України «Про імміграцію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14#Text> (дата звернення 26.04.2024).

3. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні: аналіт. доп. В. Потапенко, А. Головка, О. Валецький та ін.; за ред. В. Потапенка. Київ: НІСД, 2023. 33 с.

4. Бестужева С.В., Золотухіна А.О. Аналітичне забезпечення дослідження міжнародних міграційних процесів в Україні. *The IV International Scientific and Practical Conference «The latest implementation of technologies in education»*, November 21–23, Munich, Germany. Pp. 66–72.

5. Омеляненко В.А., Кулініч К.М. Міжнародні процеси інтелектуальної міграції в контексті глобальних інноваційних тенденцій. URL: http://asconf.com/eng/archive_view/103. (дата звернення 26.04.2024).

6. Сідляр Д.О. Людський капітал в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. *Бізнес Інформ*. 2014. № 5. С. 232–237.

**О.С. Луніна, суддя Дніпропетровського окружного
адміністративного суду, к.ю.н.**

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕНСІЙНИХ СПРАВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

На справи зі спорів щодо управління, нагляду, контролю

та інших владних управлінських функцій (призначення, перерахунок та здійснення страхових виплат) у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування поширюється юрисдикція адміністративних судів. Так звані «пенсійні справи» займають значну частину від усіх судових справ, що розглядаються в адміністративних судах. Кількість звернень у цій категорії справ з кожним роком збільшується.

Так, тільки у 2022 році, відповідно до відомостей річної звітності судів першої інстанції про розгляд справ у порядку адміністративного судочинства, до Дніпропетровського окружного адміністративного суду з більш як 23 тисяч фізичних осіб, що були суб'єктами звернення, більше 11 тисяч становили пенсіонери (річна звітність, форма № 1-а) [1].

Показники 2023 року є значно вищими: з 32,5 тисяч фізичних осіб суб'єктами звернення з пенсійних справ були 19,8 тисяч громадян [2].

У порівнянні з попередніми роками показники можна навести такі: у 2021 році – з 25,7 тисяч 7,1 тисяч звернень становили звернення пенсіонерів, а у 2020 році – з 13 тисяч звернень фізичних осіб 4,2 тисячі звернень подавалися відповідними суб'єктами.

Причини такого росту звернень до адміністративних судів можуть бути різні, проте юридична основа загальновідома. На збільшення кількості звернень також впливає правотлумачна діяльність Конституційного Суду України, який, зазвичай, у таких справах стає на бік суб'єктів звернення (пенсіонерів), через що спостерігається значне збільшення кількості звернень до адміністративних судів з питань пенсійного забезпечення.

Наприклад, рішенням Конституційного Суду України від 12 жовтня 2022 року у справі № 3-102/2021 (щодо соціальних гарантій для захисників і захисниць України) визнано неконституційним обмеження максимального розміру пенсії для ветеранів [3].

У справі щодо гарантованого рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, рішенням від 20 березня 2024 року Конституційний Суд України визнав неконституційними обмеження максимального розміру пенсій чорнобильцям [4].

Заслугує також на увагу рішення Конституційного Суду України від 8 червня 2016 року № 4-рп/2016 у справі № 1-8/2016 [5], яким визнано неконституційним обмеження щодо призначення щомісячного довічного грошового утримання судді.

Звісно, що така судова практика Конституційного Суду України щодо визнання неконституційними норми законодавства про обмеження максимального розміру пенсії має значний вплив на пенсійну систему України, що сприяє активізації громадян для звернення до судів для захисту своїх прав на отримання належного рівня соціального забезпечення.

У той же час, слід зазначити, що, з одного боку, така правозастосовна практика створює правові основи для гарантування громадянам пенсійного віку на отримання адекватного пенсійного забезпечення, що має бути забезпечено у демократичній, правовій, соціальній державі кожному, та стимулює підвищення відповідальності суб'єктів владних повноважень щодо гідного рівня соціального захисту населення. З іншого боку, збільшення кількості судових звернень за цією категорією справ вимагає від судової системи підвищеної уваги та людських ресурсів для їх швидкого та ефективного розгляду. Наслідком збільшення судових звернень може бути перевантаження судової системи, що може призвести до затримок у розгляді та вирішенні пенсійних справ, що, в свою чергу, негативно вплине на громадян, що очікують на розгляд своїх звернень в адміністративних судах. Отже, збільшення кількості звернень до адміністративних судів з пенсійних справ вказує на системні проблеми у пенсійній системі України та недоліки у законодавстві, які потребують негайного врегулювання.

Список використаних джерел

1. Статистична звітність. *Дніпропетровський окружний адміністративний суд*: веб-сайт. URL: https://adm.dp.court.gov.ua/sud0470/pokazniki-diyalnosti/stat_zvit/zvity_2022

2. Статистична звітність. *Дніпропетровський окружний адміністративний суд*: веб-сайт. URL: https://adm.dp.court.gov.ua/sud0470/pokazniki-diyalnosti/stat_zvit/2023

3. Рішення Конституційного Суду України від 12 жовтня 2022 року № 7-п(II)/2022 у справі за конституційними скаргами Жиденка Володимира Вікторовича, Петренка Віктора Олексійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року № 3668-VI (щодо соціальних гарантій для захисників і захисниць України).

URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/7-rii2022_0.pdf

4. Рішення Конституційного Суду України від 20 березня 2024 року № 2-р(II)/2024 у справі за конституційною скаргою Атаманчука Василя Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів статті 2 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 року № 3668-VI, першого речення частини третьої статті 67 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796-XII (щодо гарантованого рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи).

URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2_r_2_2024.pdf

5. Рішення Конституційного Суду України від 8 червня 2016 року № 4-рп/2016 у справі за конституційними поданнями Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої, абзаців першого, другого, четвертого, шостого частини п'ятої статті 141 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та положень пункту 5 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» (справа про щомісячне довічне грошове утримання суддів у відставці).

URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/4-rp2016.pdf>

А.Т. Маммадова
бакалавр, 3-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ РІЗНИХ ГРУП ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

Система фінансового та податкового обліку в умовах економічних, соціальних та правових трансформацій, та особливо військових дій, має на меті зберегти наявний досвід, досягнення та безперервність функціонування підприємств щодо накопичення, обробки, аналізу та зберігання інформації.

Так, А.В. Ігумнова відзначає, що в Україні застосовується дві системи оподаткування суб'єктів господарювання: загальна й спрощена. Остання поділяється на чотири групи, кожна з яких має свої особливості [1, с. 128]. Фокусуючи увагу на процесах обліку й

оподаткування, науковці пропонують більш ретельно використовувати систему внутрішнього контролю в управлінні підприємством. Однак, у зв'язку з початком військових дій та запровадження воєнного стану на території України, відбулися деякі трансформації у фінансовому та податковому обліках на підприємствах. Тому М. Татарова відзначає позитивні зміни в економіці в особливих умовах, що проявляються у політиці дерегуляції та лібералізації бізнесу [2, с. 17].

Навіть при наявності у платника ПДВ (третьої групи) податкового боргу, він має можливість перейти на 2% Спрощеної системи оподаткування (далі – ССО), що відзначено в пп. 69.1 п. 69 підр. 10 роз. XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України (далі – ПКУ). Зазначений обов'язок платника ПДВ відновлюється після припинення або скасування дії воєнного стану в країні та протягом 3 місяців він має їх виконати [4, с. 4].

Зміни щодо фінансового і податкового обліку під час військових дій передбачають наступні особливості [1, с. 128]:

1. Не застосовується п. 198.5 ст. 198 ПКУ у випадку втрати (знищення) товарів чи передачі товарів у державну чи комунальну власність, у тому числі до Територіальної оборони, податкові зобов'язання (далі – ПЗ) з ПДВ, що виникають при цьому, не нараховуються та податковий кредит (далі – ПК), сформований при їх придбанні, не коригується [6].

2. Застосування податкової ставки з ПДВ на пільгових умовах у розмірі 7% на імпорт та реалізацію пального та нафтопродуктів (бензинів моторних, важких дистилатів, скрапленого газу, нафти та сирих нафтопродуктів, одержаних з бітумінозних порід (мінералів).

3. У випадку виникнення від'ємного значення з ПДВ внаслідок застосування пільгової ставки платник втрачає право на бюджетне відшкодування ПДВ; від'ємне значення з ПДВ може бути зараховане лише до ПК наступного звітного періоду.

4. У випадку відсутності реєстрації податкових накладних (далі – ПН) постачальниками у Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН), контрагенти можуть особисто оформити первинні документи згідно ст. 9 Закону про бухгалтерський облік та внести до складу ПК суму раніше сплаченого ПДВ на підставі відповідних первинних документів. Протягом півроку, після офіційного оголошення щодо припинення воєнного стану платники ПДВ мають зареєструвати усі ПН в ЄРПН, а також уточнити суму свого ПК з ПДВ відповідно до даних Реєстру.

5. Під час воєнних дій держава звільняється від

відповідальності, тобто не відшкодування ПДВ з бюджету платникам не обкладається пенею у розмірі 120%.

Звільняються від сплати ПДВ імпортери та постачальники товарів оборонного призначення для потреб Територіальної оборони.

1. Для ФОП, що обрали 3-ю групу платника єдиного податку з особливостями, які реалізують товари, виконують роботи чи надають послуги, займаються імпортом звільняються від нарахування та сплати ПДВ та подання податкової звітності з ПДВ, а їх реєстрація припиняється на даний період. Особливістю є те, що суб'єкт господарювання при переході на ставку 2% доходу залишаються у складі платників ПДВ, тобто реєстрація як платника ПДВ не анулюється.

2. Суб'єкт господарювання – платник ПДВ, позбавляються права на складання ПН та розрахунків коригування (далі – РК) до них за операціями, що здійснені в період перебування такого суб'єкта господарювання на третій групі єдиного податку за ставкою 2 % доходу [3, с. 207].

3. Якщо платник ПДВ, під час воєнного стану, не має можливості провести його оплату, подати декларацію тощо, він звільняється від штрафів та пені. Такі зміни передбачені п. 69 підрозд. 10 розд. XX ПКУ [6].

Перехід на ССО, на час дії воєнного стану, дає ряд переваг підприємствам:

- зниження податкового тягаря на підприємства, що працювали на системі єдиного податку (3% доходу + сплата ПДВ чи 5 % доходу), до 2% [5].

Однак, ті юридичні особи та ФОП, що постачали товари, роботи та послуги, що оподатковуються за нульовою ставкою, не відносяться до наведених вище;

- відстрочення платнику ПДВ до 6 місяців, після скасування воєнного стану, подання звітності, сплати податку та реєстрації ПН/РК в ЄРПН;

- запровадження пільгових ставок ПДВ, а саме 7%, для підприємств, що займаються імпортом та реалізацією пального та нафтопродуктів на внутрішньому ринку України [5];

- припинення дії нарахування штрафів та пені як для підприємств та організацій, що несвоєчасно оплатили чи подали відповідні звітні документи, так й для держави за несвоєчасність відшкодування ПДВ з бюджету країни.

У 2024 році залишається чотири групи платників єдиного податку. Ставка ЄСВ за себе для ФОПів становитиме за I квартал

4686 грн, а за II-IV квартали 2024 року - 5280 грн, що становить 22% від мінімальної зарплати щомісяця. Це розміри максимальної ставки, а реальну для кожної адміністративно-територіальної одиниці мають встановити органи місцевого самоврядування. Краще так залишитися і не повертатися до колишніх ставок, тобто так і закріпити в ПКУ. Зараз єдиний податок сплачується тільки до місцевого бюджету, а решта відрахувань включені до єдиного соціального внеску.

Список використаних джерел

1. Буфан В. Напрями удосконалення та оптимізації обліку розрахунків за податками та платежами в умовах надзвичайного стану. *Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку»* (02-червня 2022 року, м. Львів). 2022. С. 128-130.

2. Власюк Д.А. Як повномасштабна війна з Росією вплинула на фінансову звітність в Україні. *Матеріали XVII Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку»* (02-червня 2022 року, м. Львів). 2022. С. 17-19.

3. Ігумнова А.В. Облік податку на додану вартість при різних системах оподаткування. *Тези Всеукраїнської науково-практичної on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої Дню науки* (16–20, 26 травня 2022 року, Житомир), 2022. С. 207.

4. Кучерак Д. (Не)сплата ЄСВ за мобілізованих працівників. *Заробітна плата. Е-версія*. 2022. №4. URL: <https://profpressa.com/articles/ne-splata-iesv-za-mobilizovanikh-pratsivnikiv>.

5. Питання – відповіді щодо особливостей переходу платників на спрощену систему оподаткування від 07 квітня 2022. URL: <https://cv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/578941.html>

6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року (Редакція від 01.04.2024, підстава - 3603-IX) *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. URL: <http://portal.rada.gov.ua/>

Науковий керівник: В.О.Анохін, доцент кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

Секція 4

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА. ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

**T.V. Nikolaichuk, head of the Legal Aid Clinic of the Department
of Law, lecturer of the Department of Law
*Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine***

**A.V. Bila, lecturer of the Department of Law
*Alfred Nobel University, Dnipro, Ukraine***

CURRENT PROBLEMS OF CRIMINAL RESEARCH OF THE MODERN SIGNATURE

In modern forensic handwriting, the main objects of handwriting research are manuscripts and signatures made in a language whose writing is based on the Cyrillic alphabet. It was for such a written language that in the twentieth century, during the period of active formation and development of handwriting expertise, appropriate methods of diagnostic and identification study of handwritten texts (of various volumes) and signatures were developed [1-5].

Currently, scientific research is aimed at optimizing and improving existing methods of identification research of handwriting, which was largely prepared in the previous period. On the basis of previously accumulated knowledge, the development of individual methods of expert research of certain types of handwritten objects continues, for example, the creation of effective methods for the study of handwritten objects - signatures and short records, by persons of advanced and senile age, which is dictated by the general needs of judicial and investigative practice [6; 7].

The method of forensic handwriting research of the signature is one of the most complex special methods of forensic handwriting

expertise, and the results of the use of new technical means in the manufacture of documents and new conditions for the formation of modern signatures have led to the need to create methodological recommendations that qualitatively expand the possibilities of studying signatures.

The actual problems of forensic research of the modern signature include the following:

- improvement of methods of forgery of documents;
- features of modern objects of forensic handwriting expertise of signatures:
- short signatures that are not protected from fakes;
- new ways of falsifying signatures.

Signature as a personal identification mark more often than text can be forged in a technical way.

Almost every expertise of the signature requires the expert to have knowledge both in the field of forensic handwriting and in the field of technical research of documents. The study of signatures, as a rule, does not cause difficulties for experts of the internal affairs bodies, since almost all of them have special knowledge both in the field of forensic handwriting and in the field of technical and forensic research of documents. A full and highly professional expert study of the signature today can be carried out only by combining the knowledge of these types of forensic expertises.

The method of studying the modern signature consists of traditional stages (stages): 1. Preliminary familiarization with the materials received for the forensic handwriting expertise of the signature (research objects, samples). 2. Review and research the signature with the following purpose: detection of signs of unusual execution and use of technical means; determine how to execute the signature if the signature on the document is a copy or facsimile. 3. Investigation of common and individual signature characteristics during separate expertise of the object and samples. 4. A comparative study. 5. Evaluation of identified identification overlapping and diverging features. 6. Justification and wording of conclusions.

The decision to issue a decision or decision on the appointment of a comprehensive expertise depends on the data that suggest the execution of the signature using technical techniques.

However, according to the author, experts in the framework of forensic handwriting research can also answer these questions. The specifics of signature research are largely determined by the features of its formation [4; 9].

The signature is associated with handwriting as the unity of

psychophysiological foundations, but also the unity of technical and graphic writing skills. This determines the commonality of patterns of formation of handwriting and signature, but excludes certain specifics for the formation of a signature.

The entire course of signature formation can be conditionally divided into three main periods: the first is the formation of a signature while studying at school; the second - the formation of a signature during the mastery of the specialty and the third period - the formation of a signature during human labor activity. This division is conditional, since the process of forming a signature in different people does not begin at the same time and develops differently.

In the preschool period, prerequisites are created for the formation of writing and motor skills. Teaching writing in school is a stage of active formation of handwriting. After graduation, the handwriting of a particular person has not yet been completely formed; under the influence of various conditions of study and work, individualization and consolidation of writing and motor skills continues.

Based on a large number of experimental studies conducted by prominent scientists in the field of movement physiology, psychology and handwriting [3,4,8], it can be argued that the basis of individual handwriting was formed by the fifth year of study - 12-14 years (stage of connected writing), when the motor analyzer has already been formed.

Initially, signatures are always formed on the basis of handwritten material contained in the person's name and acquired written skills. Initially, the signature completely coincides with the surname, which is manifested in the uniformity of transcription, other general and separate signs of handwriting, the transcription of the signature is very unstable, this change occurs in several ways: a) by simply shortening the alphabetic inscription of the surname; b) adding a stroke to the complete letter transcription; c) by adding a stroke to the abbreviated letter composition of the signature; d) adding initials or an artificially created monogram to the full letter transcription; e) by simultaneously introducing a stroke, initials or monogram into the signature while reducing its letter composition (the most frequent method).

Monograms are associated with the desire to make your signature similar to the signatures of adults. They are formed by:

- combination of the main (vertical) elements of the connected letters (in this case, the remaining main element refers simultaneously to both letters);

- increase of horizontal (covering) stroke of one of letters or combination of two horizontal (covering) strokes;
- combination of two letters having a similar structure (for example – “л”, “т”, “п” (L, P, T) - in Ukrainian) with a common covering stroke.

Complex, bizarre monograms are not observed during the period.

The stroke, as part of the signature, is formed mainly in two ways: as a continuation of movement during the execution of the last letter in the signature or its deformation, taking into account the reduction of the letter composition; as the connection of the last letter of the signature with its superscript stroke with an increase in the size of this stroke.

Further development of the signature in the period is more intense and at the same time characterized by continuity. The change in transcription occurs due to the improvement of the previously formed signature by: adding to the existing attributes of the signature some more features (initials, monograms, additional strokes); complication or simplification of the available attributes and loss of some elements of the signature or its deformation (removal of individual letters, their transformation into letter-free strokes, combination of some letters with others, etc.).

Letter-free strokes appear in signatures mainly due to the deformation of those letters that can easily turn into similar strokes with their structure. In this case, the direction of movements when performing these strokes usually depends on the direction of movements when performing a deformed letter. For example, in letters without letter strokes, the letters w, m, p, and, l, p (ш, м, п, і, л, р – in Ukrainian) are easily deformed.

However, despite the influence of various conditions in the further formation of handwriting, its motor basis continues to remain unchanged. Therefore, the statement that handwriting is finally formed only by 25-30 years is inaccurate. By this age, due to the constancy of the dynamic stereotype, handwriting becomes more stable in time, its signs almost do not change even with the influence of some unusual writing conditions.

Summarizing the above, it can be stated that the combination of knowledge from different branches of science, methodology and expert experience forms the basis where his estimated knowledge is built [7].

As already noted, almost every expertise of the signature requires the expert to have knowledge both in the field of forensic

handwriting and in the field of technical research of documents. In addition, the specifics of signature research largely determine the features of its formation.

References

1. Meyer G. 1925. Die wissenschaftlichen Grundlagen der Graphologie, Jena: Gustav Fischer Verlag. S.154
2. Arotsker L.E., Vul S.M., Brodskaya A.B., Gordeeva G.N., Gruzskova V.G. *Ne identifikatsionnyye issledovaniya v pocherkovedcheskoy ekspertize* [Non-identification studies in handwriting expertise]. K: RIO MVD of the Ukrainian SSR Publ., 1972, pp. 48-69.
3. Orlova V.F. (2011). Sudebno-pocherkovedcheska yaekspertiza: osobennaya chast' [Forensic handwriting analysis: a special part]. M. , EKOM - TOV "EKOM Publishers". no. 296-300. pp. 332-350.
4. Bernstein N. A. (1947). On the construction of movements [O postroyenii dvizheniy]. Moscow: Medgiz. 254 p.
5. Tomilin V.V. (1947). Osnovy sudebno-meditsinskoy ekspertizy pis'ma [Fundamentals of forensic examination of the letter]. M., Medicine. pp. 91-107.
6. Zabuga A. V., Nikolaychuk T. V. Ob osobennostyakh kriminalisticheskogo issledovaniya podpisey, vpolnennykh litsami pozhilogo i starcheskogo vozrasta [About the features of the forensic examination of signatures made by persons of elderly and senile age]. *Armenian Journal of Forensic Science and Criminalistics*. 2021. No. 5. P.109-118.
7. Nikolaychuk T. V., Bila A. V., Zabuga A. V., Us D. O., Zdor V. M. Osoblyvosti sudovo-pocherkoznavchoyi ekspertyzy pidpysiv, vykonanykh osobamy riznoho viku pid vplyvom zbyvayuchykh faktoriv [Peculiarities of forensic handwriting examination of signatures made by persons of different ages under the influence of confounding factors]. *Kryminalistyka i sudova ekspertyza: mizhvidom. nauk.-metod. zb.* [Forensics and forensics: interdisciplinary, science and method zb]. Kyiv Research Institute of Forensic Expertise. Kyiv: Lira-K Publishing House, 2023. Vol. 68. 804 p.

ОРГАНИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ

В нашому житті саме вчинення кримінальних правопорушень є найбільш небезпечними для суспільства порушеннями закону, тому протидія цим видам правопорушень постає важливою складовою для здійснення правоохоронної діяльності в цьому і полягає актуальність обраної теми.

Протидія кримінальним правопорушенням передбачає комплекс заходів, основне місце серед яких посідає досудове розслідування кримінальних правопорушень. Досудове розслідування є однією з важливих частин кримінального процесу.

Досудове розслідування, як зазначають науковці, може розглядатись у двох аспектах: організаційному та процесуальному.

В організаційному розумінні дане поняття можна визначити, як діяльність спеціально уповноважених органів держави з виявлення правопорушників та осіб, які їх учинили, а також діяльність щодо збирання, перевірки, усебічного, повного й об'єктивного дослідження й оцінки доказів, з'ясування причин та умов учинення кримінальних правопорушень. У процесуальному ж значенні, це стадія кримінального провадження, яка починається з моменту внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) [2; 3]. Зокрема, при цьому як процедура досудового розслідування, так і органи що його здійснюють, їхні права і обов'язки визначаються КПК України та деякими іншими нормативними актами.

В свою чергу, функціонування органів досудового розслідування потрібне для збирання доказів та інформації щодо вчинення злочинів для розгляду справи в органах судової влади. Вони здійснюють попереднє розслідування злочинів, збирають покази свідків та докази, встановлюють обставини справи і визначають підозрюваних. Таким чином, вони сприяють

правосуддю і забезпечують реалізацію законності в суспільстві.

Відповідно до статті 38 КПК України визначено органи досудового розслідування, що здійснюють дізнання і досудове слідство [2].

Безпосередньо, досудове слідство здійснюють слідчі підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, органів державного бюро розслідувань, підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України, підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України [3].

Дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів органів Національної поліції, органів безпеки, органів Бюро економічної безпеки України, органів державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України.

Досудове слідство здійснюють слідчі одноособово або слідчою групою. Орган досудового розслідування зобов'язаний застосовувати всі передбачені законом заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування.

При досудовому розслідуванні кримінальних проступків у встановлених законом випадках повноваження слідчого органу досудового розслідування можуть здійснюватися співробітниками інших підрозділів органів Національної поліції, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України.

Слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування злочинів проти основ національної безпеки України, у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, контрабанди, тероризму та ін.

Слідчі органів державного бюро розслідувань (далі - ДБР) здійснюють досудове розслідування злочинів:

- 1) вчинених Президентом України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністром України, членом Кабінету Міністрів України, першим заступником та заступником міністра, членом Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, та ін. крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності

Національного антикорупційного бюро України;

2) вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України;

3) проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України [1] .

Детективи Національного антикорупційного бюро України здійснюють досудове розслідування злочинів при наявності певних умов, які визначені в чинному законодавстві [1].

Детективи Національного антикорупційного бюро України з метою попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів, які віднесені цією статтею до його підслідності, за рішенням Директора Національного антикорупційного бюро України та за погодженням із прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури можуть також розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів.

У разі встановлення підрозділом внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України злочинів, передбачених статтями 354, 364-370 Кримінального кодексу України, які були вчинені службовою особою Національного антикорупційного бюро України (крім Директора Національного антикорупційного бюро України, його першого заступника та заступника), такі злочини розслідуються детективами зазначеного підрозділу [1] .

Слідчі органів прокуратури відповідно до розділу X прикінцевих положень КПК України, до дня введення в дію положень частини четвертої статті 216 КПК продовжують здійснювати досудове розслідування злочинів, користуються повноваженнями слідчих, визначеними КПК, - щодо злочинів, передбачених частиною четвертою статті 216 КПК України [2].

Останні надання допомоги органам досудового розслідування за письмовим дорученням слідчого, прокурора здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні. Під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого. Співробітники

оперативних підрозділів (крім підрозділу детективів, підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України) не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися клопотаннями до слідчого судді чи прокурора. Доручення слідчого, прокурора щодо проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом [2].

До загальних положень досудового розслідування належать норми КПК України, які регулюють: початок досудового розслідування; підслідність; об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування; місце проведення досудового розслідування; строки досудового розслідування; розгляд клопотань під час досудового розслідування; ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення; недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування тощо [2].

Таким чином, внаслідок вищенаведеного, можна зробити наступний висновок, органи досудового розслідування відіграють важливу роль у забезпеченні правосуддя та законності в суспільстві. Їх робота спрямована на збір доказів і встановлення фактів щодо вчинення злочинів, що дозволяє передати справи до суду для подальшого розгляду. Отже, органи досудового розслідування є важливим елементом правоохоронної системи, який забезпечує виконання закону та захист прав громадян.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 15.04.2024).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 10.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 15.04.2024).
3. Благута Р.І., Ангеленюк М.Ю., Гуцуляк Ю.В. Досудове розслідування: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 600 с.

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ШЛЯХ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Суспільні відносини постійно змінюються та потребують вдосконалення вже наявного правового врегулювання. У зв'язку з браком часу, зацікавленості законодавця, недостатньої юридичної техніки, тощо, у законодавстві виникають прогалини, які мають негативний вплив на відповідні відносини.

Так у кримінальному процесуальному законі досить тривалий проміжок часу діють декларативні положення щодо оскарження інших рішень, дій та бездіяльності слідчого, дізнавача або прокурора (які передбачені у загальному переліку у статті 303 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПКУ).

У ч. 2 ст. 303 КПКУ вказано, що скарги на інші рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора не розглядаються під час досудового розслідування і можуть бути предметом розгляду під час підготовчого провадження у суді згідно з правилами статей 314-316 цього Кодексу. Однак дані положення взагалі не передбачають реальних можливостей суду відреагувати належним чином на можливі порушення прав чи законних інтересів осіб, які були допущені на стадії досудового розслідування. Отже, поновлення порушеного права виявляється неможливим [1].

Іншим істотним недоліком є неможливість суду за результатом проведення підготовчого судового засідання закрити кримінальну справу у зв'язку з недостатністю доказів для обвинувачення.

Відповідно до ч. 1 ст. 314 КПКУ після отримання обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру або клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності суд не пізніше п'яти днів з дня його надходження призначає підготовче судове засідання, в яке викликає учасників судового провадження.

Згідно з ч. 2 тієї ж статті судові засідання відбувається за участі обвинуваченого (крім випадків, коли здійснювалося спеціальне досудове розслідування), прокурора, захисника,

потерпілого, його представника та законного представника, цивільного позивача, його представника та законного представника, цивільного відповідача та його представника, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, згідно з правилами, передбаченими цим Кодексом для судового розгляду.

Аналізуючи ч. 3 відповідної статті ми можемо прийти до висновку, що за результатом підготовчого судового засідання суд має право закрити кримінальне провадження за вичерпним переліком підстав, який не включає недостатність доказів обвинувачення.

Відповідне до п. 1 та п. 2 ч. 1 ст. 284 КПКУ Кримінальне провадження закривається в разі, якщо [1]:

1) встановлена відсутність події кримінального правопорушення;

2) встановлена відсутність в діянні складу кримінального правопорушення;

Однак це підстави закриття кримінального провадження під час досудового розслідування. Суд відповідно до ч. 2 цієї ж статті закрити справу з таких підстав не має права.

По суті, навіть якщо обвинувальний акт не містить достатніх доказів вини обвинуваченого або загалом наявність події кримінального правопорушення, суд може, у разі, якщо обвинувальний акт відповідає вимогам щодо його форми, призначити справу до судового розгляду або повернути обвинувальний акт для продовження досудового розслідування.

На нашу думку це не є справедливим оскільки органи досудового розслідування до направлення обвинувального акту вже мали час здійснити відповідні слідчі дії та з'ясувати чи є склад злочину та чи наявна взагалі подія кримінального правопорушення.

Для усунення даних законодавчих прогалин ми пропонуємо звернутися за досвідом до системи кримінального права США, а саме до інституту «попередніх слухань», який є частиною кримінального провадження США. Хоча даний інститут має певну специфіку, яка притаманна лише англосаксонській правовій сім'ї, це не спростовує можливість пристосування даного правового регулювання до умов національного права.

Попереднє слухання – це судовий розгляд перед кримінальним процесом, метою якого є визначення наявності достатніх доказів. У системі кримінального правосуддя попереднє слухання, також відоме як слухання у ймовірній справі, найкраще

описується як «судовий розгляд перед судом».

Попередні слухання служать іншій меті, ніж пред'явлення обвинувачення або первісна явка до суду, які відбуваються після пред'явлення обвинуваченому офіційних обвинувачень. Попереднє слухання надає більше можливостей для висунення контраргументів. Суддя не вирішує, винен чи невинний підсудний, але вирішує, чи достатньо доказів для того, щоб обвинувачений постав перед судом [2].

Ще одна ключова відмінність, згідно з Федеральними правилами кримінального судочинства, полягає в тому, що попередні слухання повинні проводитися протягом розумного періоду часу після первісної явки, за винятком випадків, коли [3]:

- Уряд подає скаргу, звинувачуючи відповідача в скоєнні кримінального злочину або правопорушення;
- Або обвинувачений погоджується на судовий розгляд перед мировим суддею;
- Відповідач відмовляється від слухання.

Попередні слухання слугують свого роду «перевіркою» обвинувачення. Прокурори повинні продемонструвати наявність достатніх доказів або ймовірної причини, що дає змогу присяжним переконатися у винуватості підсудного.

У деяких юрисдикціях прокурори можуть викликати кількох свідків – офіцера, який проводив арешт, або слідчого – і представити речові докази головному судді.

У захисту є можливість піддати перехресному допиту свідків і оскаржити докази, хоча обвинувачений рідко представляє своїх свідків або дає свої свідчення.

Якщо суддя виявить, що доказів на підтримку обвинувачення недостатньо, обвинувачений буде вільний піти. За наявності достатніх доказів справу передають до суду першої інстанції, водночас обвинуваченого повертають до в'язниці або він залишається під заставою до початку суду [4].

Ми вважаємо, що задля усунення прогалини законодавства, стосовно оскарження інших рішень, дій та бездіяльності слідчого, дізнавача або прокурора під час підготовчого судового засідання слід оновити інститут підготовчого провадження, доповнивши його зміст перевіркою достатності доказів для обвинувачення за аналогією «попередніх слухань» у кримінальному провадженні США, та надати суду повноваження закрити справу у зв'язку з недостатністю доказів.

Такий механізм на нашу думку доречно застосовувати лише до тяжких та особливо тяжких злочинів, оскільки саме така

категорія справ вимагає найбільшої ретельності та обґрунтованості.

Завданням підготовчого судового засідання має стати не тільки формальна підготовка справи до судового розгляду, а й визначення того, чи достатньо в обвинувачення доказів для обвинувачення. При цьому суд, на даному етапі, не може досліджувати питання допустимості доказів, оскільки це має відбуватися під час судового розгляду.

Сторона обвинувачення на цьому етапі безпосередньо надає для ознайомлення суду наявні докази для підтвердження обґрунтованості обвинувачення, а сторона захисту має право ставити їх під сумнів без посилання на їх недопустимість, оскільки це питання має вирішити суд під час безпосереднього судового розгляду.

Однак стороні захисту має бути надане право подати до суду під час підготовчого судового засідання усі клопотання, щодо оскарження інших рішень дій та бездіяльності слідчого, дізнавача, прокурора, які не передбачені ч. 1 ст. 303 КПКУ.

Відповідні клопотання мають бути розглянуті судом під час судового розгляду до або одночасно із дослідженням доказів.

Ця концепція оновлення інституту підготовчого провадження у кримінальному процесі прибирає дві прогалини чинного законодавства:

1) стосовно оскарження рішень, дій та бездіяльності під час підготовчого провадження.

2) неможливості суду закрити кримінальне провадження у зв'язку з недостатністю доказів обвинувачення.

У зв'язку з цим, за результатом підготовчого провадження суд має право або призначити справу до судового розгляду, або її закрити.

Таке рішення має бути оформлене у вигляді ухвали, яка може бути оскаржена в апеляційному порядку.

У підсумку можна стверджувати, що національне законодавство не досконале та потребує поліпшення та усунення прогалин. Міжнародний досвід це один із найдоступніших способів встановити ефективне та чітке правове регулювання. Впровадження вищезазначених змін дозволить вдосконалити інститут оскарження дій, рішень та бездіяльності у кримінальному провадженні, що у свою чергу дозволить більш ефективно захищати та відновлювати порушені права та законні інтереси осіб.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012, № 4651-VI (Редакція від 01.01.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (Дата звернення 05.01.2024)
2. Preliminary Hearing By Sarah Williams, J.D. URL: <https://www.findlaw.com/criminal/criminal-procedure/preliminary-hearing.html> (Дата звернення 05.01.2024)
3. Federal Rules of Criminal Procedure: Legal information institute. URL: https://www.law.cornell.edu/rules/frcrmp/rule_5.1 (Дата звернення 05.01.2024)
4. What to Expect at a Preliminary Hearing: FindLaw. URL: <https://archive.findlaw.com/blog/what-to-expect-at-a-preliminary-hearing/> (Дата звернення 05.01.2024)

*Науковий керівник: Ю.В. Дрофич, к.ю.н., доцент, кафедри
права Університету імені Альфреда Нобеля*

Секція 5

СУДОУСТРІЙ. ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

O.O. Baranyk

Bachelor student, 1st year of studying, Program 081 Law

Alfred Nobel University, Dnipro

THE STATUS OF JUDGES IN UKRAINE AND THE UNITED KINGDOM OF GREAT BRITAIN AND NORTHERN IRELAND

The status of judges in Ukraine and the United Kingdom can be the subject of an interesting comparative analysis. Both countries have their own judicial systems based on different legal and historical traditions.

Ukraine has a judicial system that has undergone significant changes in recent decades, particularly after the Revolution of Dignity in 2014. Reforms in the judiciary aim to ensure the independence of judges, enhance their professional ethics, and improve efficiency. On the other hand, in the United Kingdom, the judiciary is grounded in the long-standing legal traditions of common law. The system of judges in the UK is defined by their independence from the executive and legislative branches.

Firstly, in Ukraine, judges are appointed by the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, an independent body [1]. The appointment process involves selecting candidates through a competitive process and evaluating them based on their professional competence, moral qualities, and ethical standards. Candidates must have a higher legal education and experience in the field of law. In the United Kingdom, judges are appointed by the royal authority based on recommendations from the Judicial Appointments Commission. Candidates typically have years of experience in the field of law and jurisprudence. An essential part of this process is the examination of candidates by the Judicial Appointments Commission and their selection based on their professional qualifications and reputation [2].

Secondly, ensuring the independence of judges is one of the key priorities of Ukraine's judicial reform. This includes ensuring the

financial independence of judges, protecting them from any form of pressure or interference from the executive and legislative branches, and ensuring the safety of judges and their families. The principle of judicial independence is also reflected in the Constitution of Ukraine. Judges in the United Kingdom have independence in deciding cases without any interference from the executive or legislative branches. This independence is one of the fundamental principles of the British legal system. It guarantees that judges can make their decisions based solely on the law and the facts of the case, regardless of any external influences [2].

Thirdly, Ukrainian judges are obliged to adhere to the Code of Professional Ethics for Judges, which establishes high standards of conduct and ethical principles. This code includes principles such as integrity, objectivity, independence, and absence of corruption. Judges in the United Kingdom are also required to adhere to high ethical standards established by professional organizations. These standards support principles of fairness, transparency, and professional integrity [2].

Judges also play a crucial role in the justice system: after the 2014 revolution in Ukraine, widespread reforms were initiated to improve the efficiency and independence of the judiciary. In the United Kingdom, judges act as independent arbitrators who consider cases based on evidence and the law. They play an important role in ensuring justice and the rule of law within the framework of common law.

An essential aspect is the interaction with other branches of power: in Ukraine, it is essential for judges to be able to work without undue pressure or influence from the executive or legislative branches. The independence of judges is a guarantee that they can act as impartial arbitrators in judicial proceedings. In the United Kingdom, it is also essential for judges to be able to act independently of interference from politics or other branches of government. This ensures the public's trust in the judicial system and guarantees adherence to principles of justice [3].

In conclusion, comparing the main aspects of the status of judges in Ukraine and the United Kingdom, it can be said that both countries strive to ensure the independence, efficiency, and ethics of their judicial systems.

Ukraine, through reforms, actively works to improve the judiciary, particularly by ensuring the independence of judges and their high professional ethics. The United Kingdom, on the other hand, has a long history of ensuring the independence of the judiciary and is

known for its stability and developed legal system. Both countries have their own mechanisms for appointing judges, monitoring their activities, and protecting their independence. High ethical standards and principles of justice define the work of judges in both countries.

Overall, both states aim for judges to act as impartial, independent, and competent arbitrators in judicial proceedings, which is a crucial prerequisite for supporting the rule of law and ensuring justice for all citizens.

References

1. Constitutional Court of Ukraine. Official web-site: web-site. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/552-pravovyy-status-suddi> (Accessed 05 April 2024).

2. Diyal'nist' suddi v Ukrayini. Pravovyy status suddiv [Activity of a judge in Ukraine. Legal status of judges]. OSVITA.UA: web-site. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/9640/> (Accessed 06 April 2024).

3. Systemy doboru na suddivs'ki posady u Velykobrytaniyi. Yak mozhna vykorystaty brytans'ky dosvid dlya Ukrayiny? [Selection systems for judicial positions in Great Britain. How can the British experience be used for Ukraine? Tsentr polityko-pravovykh reform [Center for Political and Legal Reforms]: веб-сайт. URL: <https://pravo.org.ua/systemy-doboru-na-suddivski-posady-u-velykobrytaniyi-yak-mozhna-vykorystaty-brytanskyj-dosvid-dlya-ukrayiny/> (Accessed 06 April 2024).

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

M.S. Hvozdiev
Master student, 1st year of studying, Program 081 Law
Alfred Nobel University, Dnipro

APPLIANCE OF ENGLISH LEGAL TERMINOLOGY DURING JUDICIAL PROCEEDINGS

Nowadays, English is one of the most widely spoken languages. However, at this stage of time in Ukraine, everything is not as good as it could be.

Legal English is the type of English used in the language of law.

In general, legal language is a formalized language based on logical rules that differs from ordinary natural language in terms of vocabulary, morphology, syntax, and semantics, as well as other linguistic features, aimed at achieving consistency, validity, completeness, and correctness of application.

Here, for example, are statistics taken from the Ukrainian Pravda website for the year 2023, where it is stated that 68% of Ukrainians have some knowledge of one foreign language.

51% of Ukrainians noted that they have some knowledge of the English language. However, as sociologists note, a more detailed analysis shows that only 23% can read, write and communicate in this language at the everyday and even professional levels. However, on a ten-point scale, Ukrainians rate their knowledge of a foreign language as follows: listening - 3.00; communication - 2.89; writing - 2.73, reading - 3.29. Which indicates that the level of knowledge of the population is quite low in the English language.

In particular, as regards the right English in Ukraine, they are currently planning to introduce mandatory English language exams to improve the level of knowledge and use it in office management.

It should be noted that currently the problems of the English language and law in Ukraine may include various aspects:

1. Language policy. Ukraine has an official language - Ukrainian. However, in some fields, especially international relations and business, English is an informal or de facto language tool. This can create conflicts in the context of the preservation of linguistic identity and the perception of the national language as a means of communication in all spheres of life.

2. Legislation on language. Ukraine has laws that regulate the use of languages in various spheres of life, such as education, media, administrative services, etc. Problems may arise with the implementation of these laws and their interpretation in the context of a multilingual society.

3. Bilingualism in legal procedures. Due to international relations and other factors, English may be used in certain legal procedures, such as contracts, agreements, arbitration procedures, etc. However, this can create problems with access to justice for those who do not have a sufficient level of English.

4. Cultural integration and intercultural communication. The use of English can promote cultural integration with the global community, but at the same time it can lead to the loss or devaluation of local cultural values and linguistic heritage.

5. Professional prospects. Knowledge of the English language

can be an important factor in the competitive world of work, especially in industries related to international business, tourism and other areas. But, this can cause inequalities in access to opportunities for those who do not have the opportunity to learn English at a high level.

Currently, learning English is quite important because in case of full accession to the EU, we will need to know English in order to integrate the laws that will be needed for our state at the best level.

Thus, one of the main problems in learning English can be the insufficient level of knowledge of English among the population. This, in turn, can limit opportunities for communication with foreigners, the development of international relations, and can also become an obstacle to access to information, education and opportunities in the labor market. Also, the issue of availability of English-language legal resources and proper translations of laws and regulations is urgent.

Regarding the legal system, there may be problems with the realization of human and citizen rights due to insufficient or poor quality legal aid, difficult access to justice and deficiencies in the judicial system. In addition, there may be problems with corruption, inefficiency of law enforcement agencies and enforcement of court decisions, but of course all these issues can be resolved at the state level.

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

А.Г. Карпушкіна
бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ВИЩА РАДА ПРАВОСУДДЯ ЯК НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН СУДДІВСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ

Вища рада правосуддя (далі - ВРП) на сьогоднішній день відіграє ключову роль у вдосконаленні судової системи та забезпеченні правової стабільності в країні. Слід наголосити, Вища рада правосуддя була утворена у 2017 році на заміну Вищій раді юстиції. Актуальність цієї теми посилюється зростанням вимог до відкритості та прозорості судового процесу, а також необхідністю вдосконалення механізмів відбору та призначення суддів з метою забезпечення їх кваліфікації та безпристрасності

під час розгляду проваджень.

Для детального ознайомлення із вищенаведеним органом суддівського врядування варто врахувати не лише внутрішні фактори, такі як законодавство та структура Вищої ради правосуддя, але й зовнішні впливи, такі як, міжнародні стандарти правосуддя, досвід інших країн у сфері реформування судової системи, а також оцінки міжнародних організацій щодо дотримання прав людини та правових принципів.

Зокрема, аналіз ролі та функцій ВРП є надзвичайно важливим для вдосконалення судової системи України та забезпечення принципу верховенства права в сучасному суспільстві. Вища рада правосуддя має вирішальне значення для забезпечення незалежності судової системи, підвищення довіри громадян до судової влади та забезпечення справедливості в судових рішеннях. В контексті постійних викликів у сфері правосуддя, таких як корупція, недбалість та політичний вплив, роль Вищої ради правосуддя стає невід'ємною для зміцнення правової держави та захисту прав та свобод громадян [2].

Згідно із статтею 79⁶. Закону України «Про судоустрій і статус суддів», що визначає склад та компетенції Вищої ради правосуддя, органу, що відповідає за забезпечення незалежності суддівства в Україні [1].

Частиною 1 статті 1 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», визначено, що Вища рада правосуддя - це конституційний орган, який має за мету забезпечення незалежності суддівства, впровадження принципів судової реформи та забезпечення високих стандартів суддівської діяльності. Вона складається з представників суддів, вибраних загальними зборами суддів, а також представників громадськості, які відбираються шляхом конкурсу. Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [1].

Відповідно до частини 1 статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», завданням Вищої ради правосуддя є здійснення діяльності з відбору, призначення, переведення, звільнення суддів, контроль за їх діяльністю, забезпечення їхньої професійної підготовки та підвищення кваліфікації, а також

здійснення повноважень, які визначені законом [1].

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначає ключові принципи та механізми функціонування цього органу, що забезпечує незалежність суддівства в країні. Вища рада правосуддя складається з представників суддів та громадськості [2].

Одним із головних завдань ВРП є забезпечення відбору та призначення суддів на посади, а також щодо відповідальності за діяльність суддів, їхню кваліфікацію, що сприяє підтримці стандартів правосуддя. Завдяки роботі незалежного органу врядування правосуддя зміцнюється верховенство права та забезпечується розвиток правової держави в Україні.

Вища рада правосуддя відіграє ключову роль у забезпеченні рівності перед законом та захисті прав та свобод громадян через гарантування об'єктивності та незалежності суддів. Цей орган також відповідає за встановлення стандартів судової етики та професійної поведінки [1]. Вища рада правосуддя здійснює аналіз судової практики, розробляє удосконалення законодавства та судової системи з метою підвищення ефективності правосуддя. Ці аспекти доповнюють картину про роль та функції Вищої ради правосуддя в системі правосуддя України.

Таким чином, внаслідок вищенаведеного, можна зазначити, що Вища рада правосуддя на сьогоднішній день відіграє ключову роль у вдосконаленні судової системи України та забезпеченні правової стабільності в країні. Поєднання внутрішніх факторів, з зовнішніми впливами, такими як міжнародні стандарти правосуддя та досвід інших країн, дозволяє розглядати цю тему як доволі актуальну.

Необхідність посилення відкритості та прозорості судового процесу, а також вдосконалення механізмів відбору та призначення суддів стає ще більш належною з урахуванням постійних викликів у сфері правосуддя, таких як корупція та політичний вплив. Роль Вищої ради правосуддя стає достатньо важливою для зміцнення правової держави та захисту прав людини та основних правових принципів.

Чинне законодавство України щодо здійснення судочинства становить фундамент для роботи Вищої ради правосуддя, визначаючи її функції у забезпеченні пріоритету права, незважаючи на труднощі та перешкоди, що виникають у процесі судової реформи. Натомість, Вища рада правосуддя продовжує виконувати свої обов'язки та спрямовує зусилля на покращення

судової системи України.

Список використаних джерел

1. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. Дата оновлення: 30.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення: 15.03.2024)

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 15.03.2024)

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

К.О. Коротков
бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Адвокат відіграє значну роль під час захист прав людини. Статтею. 59 Конституції України вказано, що кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав [1].

Вперше в українському законодавстві офіційне закріплення терміну «адвокат» відбулося лише з прийняттям Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі - Закон України) [2]. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України зазначено, що адвокат є фізичною особою, яка здійснює адвокатську діяльність.

Відповідно до ст. 55 Конституції України, найвищою юридичною гарантією прав і свобод людини і громадянина є їх судовий захист, який здійснюється шляхом конституційного, цивільного, господарського, адміністративного і кримінального провадження [1]. У рамках усіх видів проваджень, зокрема і цивільного провадження, значною мірою реалізується й таке конституційне право, як право на одержання правової допомоги. Основним суб'єктом, на якого покладено обов'язок надання такої допомоги, є адвокатура, яка в цивілізованому світі є індикатором

рівня розвитку демократії у суспільстві, а належна діяльність якої є однією із основних ознак рівня захищеності прав людини в цьому і полягає актуальність обраної теми.

В Україні права адвоката визначаються ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в якому вказано, що до них належать право адвоката: звертатися з адвокатськими запитами, представляти і захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб у суді, органах державної влади та органах місцевого самоврядування, складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку, збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, застосовувати технічні засоби, зокрема, для копіювання матеріалів справи, в якій адвокат здійснює захист, представництво або надає інші види правової допомоги, фіксувати процесуальні дії в яких він бере участь, а також хід судового засідання, посвідчувати копії документів у справах, які він веде, одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань, користуватися іншими правами [2].

Відповідно до Закону України професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та іншими відповідними чинними законами, а саме: забороняється вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею. оберігати в таємниці всі факти, які він дізнався під час адвокатської діяльності [2].

Крім того, адвокатура відіграє важливу роль у забезпеченні доступу до правосуддя та захисту прав людини, правової допомоги та захисті прав громадян, особливо тих, хто знаходиться у вразливому стані. Даний недержавний самоврядний інститут є гарантом того, що права людини будуть захищені та виконані, незалежно від соціального статусу чи матеріального стану особи.

У більш розвинутих правових системах, адвокатура має більш виражений публічно-правовий характер, як основний інструмент захисту прав людини від державної влади. У таких системах адвокати виступають як захисники прав та свобод

громадян, забезпечуючи їм доступ до суду, консультуючи та представляючи їх інтереси в судових процедурах.

Однак, у менш розвинутих країнах, адвокатура може мати більш приватно-правовий характер, фокусуючись в основному на наданні правової допомоги клієнтам у цивільних та кримінальних справах. Такий підхід може обмежувати можливості адвокатів у відстоюванні загальносуспільних інтересів та захисті прав людини від зловживань державною владою.

Отже, правовий статус адвокатури визначається не лише її функціями та повноваженнями, але й співвідношенням приватно-та публічно-правових аспектів її діяльності, що визначається рівнем розвинутості правової системи та громадянського суспільства в країні.

Тому, підсумовуючи вищенаведене, важливо підтримувати роботу адвокатів, забезпечувати їм необхідну підтримку та захист у виконанні їхньої професійної діяльності. Тільки завдяки дієвій адвокатурі можна забезпечити справедливість та захист прав людини у сучасному суспільстві та при здійсненні судочинства та сприяти побудові демократичної правової держави і зміцненню верховенства права.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 26.03.2024).

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Дата оновлення: 03.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 26.03.2024).

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

В.В. Кудрявець
бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

**КІБЕРПОЛІЦІЯ ЯК ОРГАН, ЯКИЙ ЗАХИЩАЄ ПРАВА ЛЮДИНИ В
КІБЕРПРОСТОРІ**

В інтернеті, як і в реальному світі, права людини часто порушуються. Від кібербулінгу до кіберзлочинів, інтернет може стати небезпечним місцем для індивідуальних прав та свобод. У цьому контексті, роль кіберполіції набуває великого значення, бо цей правоохоронний орган не лише розслідує злочини, а й працює на захист прав людини в онлайн середовищі в цьому і полягає актуальність обраної теми.

Кіберполіція (Департамент кіберполіції Національної поліції України) - міжрегіональний територіальний орган Національної поліції України, який входить до структури кримінальної поліції Національної поліції та відповідно до законодавства України забезпечує реалізацію державної політики у сфері боротьби з кіберзлочинністю, організовує та здійснює відповідно до законодавства оперативно-розшукову діяльність. Спеціалізується на попередженні, виявленні, припиненні та розкритті кримінальних правопорушень, механізмів підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), телекомунікаційних та комп'ютерних інтернет-мереж і систем [1].

Конвенція про кіберзлочинність, також відома як Будапештська конвенція, є міжнародним договором, прийнятим Радою Європи з метою боротьби з кіберзлочинами та захисту комп'ютерних систем і даних. Вона була підписана 23 листопада 2001 року в Будапешті, Угорщина, і вступила в силу 01 липня 2004 року [2].

Основні цілі та засади Конвенції про кіберзлочинність включають боротьбу з кіберзлочинами, забезпечення правосуддя та покарання злочинців, захист критично важливих інформаційних даних (таких як енергетика, транспорт, зв'язок та фінанси), сприяння міжнародному співробітництву: обмін інформацією, навчання та технічній підтримці між державами для ефективної протидії кіберзлочинам.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» є ключовим нормативно-правовим актом, спрямованим на захист кібербезпеки держави та її громадян в цифровому просторі. Основна мета цього закону полягає в створенні системи заходів та політики, яка б забезпечувала ефективний захист інформаційно-комунікаційних систем (далі - ІКС) в Україні.

Вищевказаним законом визначено та розмежовано повноваження державних органів у сфері забезпечення

кібербезпеки. Зокрема, Національна поліція України забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина, інтересів суспільства і держави від кримінально протиправних посягань у кіберпросторі; здійснює заходи із запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів, підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі [3;4].

Кіберзлочини можуть стати серйозною загрозою для прав людини в мережі Інтернет. Вони включають в себе крадіжку персональної інформації, онлайн шахрайство, дискримінацію та інші порушення. Кібербулінг та онлайн насильство також порушують права людини в Інтернеті та зараз є широко розповсюджені та постійно вдосконалюються. Це може призвести до психологічних та емоційних травм для користувачів, які надалі стають потерпілими від даних дій.

Можна підсумувати, кіберполіція як правоохоронний орган відіграє важливу роль у розслідуванні кіберзлочинів та притягненні винних до відповідальності. Вона співпрацює з іншими агентствами та платформами соціальних мереж і надає допомогу потерпілим, веде боротьбу зі зловживанням особистої інформації, цензурою та іншими порушеннями приватності, щоб забезпечити безпечне та вільне інтернет-середовище для всіх користувачів.

Список використаних джерел

1. Про підрозділ. Кіберполіція: веб-сайт. URL: <https://web.archive.org/web/20190515155710/https://cyberpolice.gov.ua/contacts/> (дата звернення: 26.03.2024).
2. Конвенція про кіберзлочинність: Конвенція від 23.11.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_575#Text (дата звернення: 26.03.2024).
3. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 26.03.2024).
4. Кіберполіція: веб-сайт. URL: <https://www.cyberpolice.gov.ua/> (дата звернення: 26.03.2024).

*Науковий керівник: Біла А.В., викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

ВИМОГИ ДО ПОСАДИ ПРОКУРОРА УКРАЇНИ

На сьогоднішній день, професія прокурора є досить важливою. Прокурори забезпечують дотримання прав та інтересів потерпілих, свідків, а також фундаментальних прав підозрюваних і обвинувачених, інших учасників процесу згідно з високими стандартами захисту прав людини, прокуратура, керуючись принципами верховенства права, забезпечує дотримання конституційних прав і свобод людини, координує формування кримінально-правової політики та діяльність органів правопорядку з метою забезпечення громадської безпеки та законності [1].

Відповідно до статті 131-1 Конституція України вказано, що в Україні діє прокуратура, яка здійснює: підтримання публічного обвинувачення в суді; організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку; представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом [3].

Згідно із статтею 27 Закону України «Про прокуратуру» (далі - Закон), зазначено ряд чітко виражених вимог до посади прокурора як засадничих критерій для зайняття цієї посади, а саме: прокурором окружної прокуратури (у тому числі прокурором - стажистом окружної прокуратури у визначених цим Законом випадках) за результатами добору може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту та володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови; прокурором обласної прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше трьох років та володіє державною мовою; прокурором Офісу Генерального прокурора може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою. Ці вимоги не поширюються на прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. Крім того, прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури може

бути призначена особа, яка має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років та володіє державною мовою [2].

Слід наголосити, не може бути призначена на посаду прокурора особа, яка:

- 1) визнана судом обмежено дієздатною або недієздатною;
- 2) має захворювання, що перешкоджає виконанню обов'язків прокурора;

- 3) має незняту чи непогашену судимість або на яку накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією. Ці вимоги мають забезпечити наявність в кандидатів необхідних знань та практичного досвіду, необхідних для ефективного виконання своїх обов'язків [2].

Частиною 1 статті 18 Закону України «Про прокуратуру» вказано, що перебування на посаді прокурора несумісне з обійманням посади в будь-якому органі державної влади, іншому державному органі, органі місцевого самоврядування та з представницьким мандатом на державних виборних посадах. Вимоги щодо несумісності не поширюються на участь прокурорів у діяльності виборних органів релігійних та громадських організацій [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 19 Закону, прокурор має право брати участь у прокурорському самоврядуванні для вирішення питань внутрішньої діяльності прокуратури у порядку, встановленому законом. Прокурори мають право бути членами професійних спілок, утворювати громадські організації та брати в них участь з метою захисту своїх прав та інтересів, підвищення свого професійного рівня [2].

Окрім того, особа, яка претендує на посаду прокурора, повинна мати бездоганну репутацію та високу моральну чесність. Також, потрібні здоров'я та психофізичні властивості, які дозволять прокурору витримувати високі навантаження, пов'язані з виконанням повноважень, а також прокурор має виявляти повагу до осіб під час здійснення своїх повноважень.

Прозорість відбору кандидатів та їх подальше навчання та атестація є не менш важливими складовими процесу призначення на посаду прокурора. Йдеться про забезпечення правильного відбору кандидатів, котрі демонструють не тільки професіоналізм, а й незалежність, готовність працювати в інтересах держави та суспільства.

Крім того, особа, яка претендує на посаду прокурора має

розуміти про важливість його праці, він повинен відноситись до цієї посади не як до інструменту отримання прибутку, а як до покликання.

Отже, можна підсумувати вищевказане, уважне ставлення до вибору кандидатів на посаду прокурора є ключовим для утвердження правової держави, боротьби з корупцією та захисту прав і свобод громадян. Постійне вдосконалення кваліфікації, моральна незаплямованість, а також, готовність до неупередженого виконання обов'язків - ось що повинно стати взірцем для кожного, хто має намір підтримувати законність на посаді прокурора.

Список використаних джерел

1. Бачення, місія, цінності діяльності прокуратури. Офіс Генерального прокурора: веб-сайт. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/bacennya-misiya-cinnosti-diyalnosti-prokuraturi> (дата звернення: 06.04.2024).

2. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 06.04.2024).

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.04.2024).

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

А.Д. Савенкова
бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СУДДІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Інститут Конституційного Суду було передбачено Законом УРСР від 24 жовтня 1990 року у зв'язку з прийняттям 16 липня 1990 року Декларації про державний суверенітет України. Після проголошення незалежності України у червні 1992 року ухвалили

новий Закон «Про Конституційний Суд України». Верховна Рада почала формувати його склад, але призначила лише Голову Конституційного Суду України.

Слід наголосити, Конституція України року не лише закріпила європейську модель конституційного права, а й встановила тримісячний термін для її формування, що значною мірою сприяло створенню Конституційного Суду України [1].

Так, Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [1].

Оскільки Закон України «Про Конституційний Суд України» (далі - Закон) 1992 року не відповідав чинній Конституції, 16 жовтня 1996 року ухвалили новий. У вересні – жовтні призначили 16 суддів, які 18 жовтня прийняли присягу і приступили до виконання своїх повноважень. Через відсутність, на той час, коштів у Державному бюджеті для забезпечення фінансування Суд розпочав прийом конституційних подань і звернень лише з 02 січня 1997 року, а 13 травня 1997 року Конституційний Суд України (далі - Суд) прийняв своє перше рішення.

Питання відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України здійснюється на конкурсних засадах у визначеному законом порядку. Для відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду, яких призначає Президент України, утворюється конкурсна комісія, склад якої включає правників з високим рівнем експертизи, які не брали участі у конкурсному відборі. Положення про проведення конкурсного відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду, яких призначає Президент України, затверджується Президентом України [2].

Крім того, комітет у Верховній Раді України, який відповідає за питання правового статусу Суду, здійснює підготовку питань щодо розгляду кандидатур на посаду суддів Конституційного Суду на конкурсних засадах, дотримуючись встановленого Регламентом Верховної Ради України порядку [2].

В свою чергу, Рада суддів України здійснює підготовку питань щодо розгляду кандидатур на посаду суддів Конституційного Суду на конкурсних засадах під час з'їзду суддів України. Під час конкурсного відбору не допускається участь громадян держави, яка визнана згідно із законом державою-

окупантом та/або державою-агресором по відношенню до України, а також громадських об'єднань, засновниками яких є такі особи, у будь-якій формі.

Під час конкурсного відбору конкурсна комісія, Комітет у Верховній Раді України, і Рада суддів України дотримуються вимог, визначених законом «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Відповідно до статті 11 Закону України «Про Конституційний Суд України» вказано, що громадянин України, який має вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має досягнути сорока років на момент призначення, матиме стаж професійної діяльності у сфері права не менше п'ятнадцяти років, демонструє високі моральні якості та володіє визнаним рівнем компетентності як правник [2].

Законом визначено, що суддя Конституційного Суду України, який далі буде називатися суддею, зобов'язаний дотримуватися визначених Конституційним Судом стандартів професійної етики під час своєї роботи та поза її межами. Суддя Конституційного Суду повинен відповідати критерію політичної нейтральності. Він не може бути членом політичних партій або професійних спілок, виражати свою підтримку цим організаціям публічно або брати участь у будь-якій політичній діяльності. Суддею Конституційного Суду, зокрема, не може бути призначена на посаду особа, яка на день призначення є членом або обіймає посаду в політичній партії, іншій організації, яка має політичні цілі або бере участь у політичній діяльності, є обраною на виборну посаду в органі державної влади чи органі місцевого самоврядування, має представницький мандат або бере участь в організації або фінансуванні політичної агітації чи іншої політичної діяльності [2].

Беззаперечно, суддя Конституційного Суду не може володіти посадою в органах державної влади, місцевого самоврядування, професійних правничих організаціях, а також не може мати статусу депутата, займати посади в органах представницької влади, займатися адвокатською або підприємницькою діяльністю, отримувати інші оплачувані посади або роботу, крім викладацької, наукової або творчої діяльності, а також не може бути членом керівного органу юридичної особи з прибутковою метою [2].

Суддя Конституційного Суду, який має власні акції або корпоративні права в юридичних осіб, спрямованих на отримання прибутку, повинен передати управління цими акціями чи правами

незалежній третій особі, не маючи права втручатися у їхнє управління. Водночас суддя може отримувати дивіденди та інші пасивні доходи від цього майна.

Відповідно до статті 19 Закону, під час відкритої частини пленарного засідання Конституційного Суду, суддя виступає у мантиї та з нагрудним знаком. Мантия та нагрудний знак для суддів Конституційного Суду забезпечуються за кошти, що виділяються з Державного бюджету України. Опис вигляду мантиї та нагрудного знака для суддів Конституційного Суду визначається Регламентом [2].

Статтею 20 наведеного Закону вказані повноваження суддів Конституційного Суду, які, в свою чергу, закінчуються у випадку закінчення строку їх повноважень, досягнення ними сімдесяти років, припинення громадянства України або отримання ними громадянства іншої держави, як передбачено законом, визнання їх безвісно відсутніми або оголошення померлими, визнання недієздатними або обмежено дієздатними судовим рішенням, отримання обвинувального вироку за вчинення злочину або смерть. Припинення повноважень суддів Конституційного Суду є підставою для припинення з ними трудових відносин, про що розпорядження видаватиме Голова Суду. Процес відбору кандидатів на посаду суддів Конституційного Суду України ґрунтується на принципах конкурсної, об'єктивності та професійності. Згідно з чітко визначеними критеріями, кандидати повинні мати вищу юридичну освіту, відповідати віковим та стажевим вимогам, проявляти високі моральні якості та володіти визнаним рівнем компетентності в правовій сфері. Також, важливо дотримуватися принципу політичної нейтральності та уникати будь-яких форм впливу політики на свою роботу. Управління Конституційного Суду забезпечується стандартами професійної етики, включаючи не допущення суддів до політичних партій або професійних спілок, а також обмеження їх участі у політичній діяльності.

Важливо зазначити, що згідно з положеннями статті 20 Закону, повноваження суддів Конституційного Суду можуть бути припинені у випадках, визначених законом, що включає досягнення ними пенсійного віку, припинення громадянства України, судове вирок за злочин тощо.

Отже, можна дійти висновку, система відбору та функціонування суддів Конституційного Суду України спрямована на забезпечення їхньої незалежності, об'єктивності та високої кваліфікації, що є важливими складовими демократичного

правового устрою країни.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 13.04.2024).

2. Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. Дата оновлення 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 14.04.2024).

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

П.О. Торопова

***бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро***

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сучасні актуальні проблеми діяльності органів досудового розслідування в нашій країні пов'язані, насамперед, з веденням бойових дій на території нашої країни. Повномасштабне вторгнення у 2022 році на територію України торкнулось усіх сфер суспільного життя, в тому числі законодавчої бази, позаяк саме вона покликана підтримувати стабільне функціонування інших сфер у даний час. В зв'язку з цим, детальніший аналіз проблемних аспектів, що виникли у проведенні досудового розслідування на час воєнного стану, являються актуальними та привертають особливу увагу науковців.

Аналізуючи досудове розслідування, варто розуміти, що даний процес, безперечно, адаптувався відповідно до умов сьогодення. Не зважаючи на те, що суттєві зміни до Кримінального процесуального кодексу України (далі - КПК України) були внесені у 2022 році, сам процес змін був розпочатий ще 2014 року. Відтак, був доданий новий IX-1 розділ, до якого входила лише одна стаття 615 КПК України. Назва розділу змінювалась кілька разів і остаточно була відредагована 14 квітня

2022 року як «Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану», при цьому, ст. 615 КПК України була суттєво змінена, а в загальне наповнення розділу додали ст. 616 КПК України та статтю 615-1 КПК України [1].

Отож, перша суттєва зміна, пов'язана із реаліями сьогодення, має відношення до внесення змін до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі - ЄРДР). Цей етап являється одним із найважливіших, адже саме з моменту внесення даних до ЄРДР, досудове розслідування вважається розпочатим. В зв'язку з тим, що під час воєнного стану слідчий не завжди має доступ до технічних засобів, в статті 615 КПК України вказано, що в такому випадку, слідчому та прокурору дозволяється виносити постанову про початок досудового розслідування. При цьому, вони мають внести необхідні дані до ЄРДР при першій можливості.

Технічні проблеми призвели до необхідності додати певні винятки до фіксування процесуальних дій, а саме: допускання фіксації доступними на той момент засобами [2].

Відповідно до нової редакції КПК України, в разі неможливості виконання органами досудового розслідування їх повноважень, слідчий має право передати справу до іншого органу. Таке право надається Генеральному прокурору, керівнику обласної прокуратури, їх першим заступникам та заступникам [3]. Також, на час дії воєнного стану, дозволяється створювати міжвідомчі слідчі групи до складу яких входять слідчі різних органів досудового розслідування.

Наступна проблема стосується саме проведення слідчих дій, зокрема у ч. 3 ст. 236 КПК України зазначено, що прокурор та слідчий мають право заборонити покидати місце обшуку будь-яким особам, в разі порушення чого настає кримінальна відповідальність. Проблемний являється той аспект, що згідно статті 3 Конституції України, вказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [4]. Виходячи з цього, під час оголошення повітряної тривоги учасники кримінального процесу мають пройти до укриття, інакше це може загрожувати їх життю та їх безпеці.

Зазначена норма викликає ряд суперечностей на сьогоднішній день, тому, доречним буде додавання до вищевказаної статті положень щодо втрати значення заборони покидати приміщення в разі оголошення повітряної тривоги, а її порушення не нестиме за собою кримінальної відповідальності.

Відтак можна констатувати, що на сьогоднішній день чинна законодавча база нашої країни зазнала змін, адаптуючись до нових реалій. Дані зміни мають значний вплив на проведення процесу досудового розслідування в умовах ведення бойових дій на території України, але, варто пам'ятати, що вони будуть ефективно функціонувати тільки в разі дотримання загальних засад кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 28.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

2. Воєнні трансформації КПК України. *Юридична газета online*: веб-сайт. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/voenni-transformaciyi-kpk-ukrayini.html> (дата звернення: 30.03.2024).

3. Здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: Закон набрав чинності. ПЛАТФОРМА ЛІГА: ЗАКОН: веб-сайт. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/210957_zdysnennya-krimlnalnego-provadzhennya-v-umovakh-vonnogo-stanu-zakon-nabrav-chinnost (дата звернення: 30.03.2024).

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2024).

*Науковий керівник: А. В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

В.Б. Шабельник
бакалавр, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

У сучасному світі роль Конституційного Суду України (далі - КСУ або Суд) набуває ключового значення. Він виступає гарантом дотримання Конституції та інших законодавчих актів,

забезпечуючи виконання їх у всіх сферах суспільного життя. Конституція України є Основним Законом України, який визначає принципи та цінності суспільства, гарантує права та свободи громадян, регулює розділення влади та функціонування державних інституцій [1].

Безпосередньо, Конституційний Суд України відповідає за тлумачення норм Конституції та вирішення спорів, що виникають у зв'язку з її виконанням в цьому і полягає актуальність обраної теми.

Конституційний Суд України відіграє ключову роль у забезпеченні верховенства Конституції та виконанні її положень. Зокрема, статтею 147 Конституції України визначено, що КСУ здійснює тлумачення Конституції, вирішує конституційні спори між органами влади та перевіряє закони на їх відповідність Конституції [1].

Ця діяльність сприяє правовій стабільності та захисту конституційних прав громадян, забезпечуючи демократію та верховенство права в Україні. День Конституції України відзначається щорічно 28 червня, у день прийняття цього важливого закону - 28.06.1996, що символізує визнання його значення для українського суспільства.

КСУ має важливу роль у забезпеченні відповідності внутрішнього законодавства міжнародним стандартам та конвенціям, зокрема у сфері прав людини. Збільшення кількості судових справ, які пов'язані з конституційними правами та свободами громадян, підкреслює важливість ефективної та оперативної роботи КСУ. Зокрема, в Україні є спеціальний закон, який регулює діяльність даного суду, а саме: Закон України «Про Конституційний Суд України» (далі - ЗУ «Про КСУ») [2].

Згідно з частиною 1 статтею 1 ЗУ «Про КСУ», вказано, що Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [2].

Крім того, Суд є головним органом, що відповідає за дотримання положень Конституції та вирішення конституційних питань. Його роль полягає в тлумаченні норм закону, вирішенні конституційних конфліктів та контролі за відповідністю законів Конституції, він виступає як головний арбітр у вирішенні конституційних спорів та перевіряє сумісність законодавства з

основним законом країни.

Однією з ключових функцій вищевказаного Суду є гарантування реалізації принципів розподілу влади та забезпечення балансу між ними. Він контролює захист конституційних прав громадян, запобігає зловживанню владою та забезпечує здійснення правосуддя у відповідності з чинною Конституцією. Безсумнівно, його діяльність є невід'ємною частиною правової системи України.

Верховенство права, яке гарантує КСУ, забезпечує пріоритет Конституції як основного законодавчого документа. Також, цей суд виступає як страж цього принципу, захищаючи конституційні норми та права громадян. Безсумнівно, його рішення є обов'язковими для всіх гілок влади, що забезпечує стабільність та прогрес правової системи та захист прав громадян.

Крім того, умови постійних змін у суспільстві, роблять роль Конституційного Суду дещо більш динамічною та потребують постійного оновлення його підходів та рішень [3]. Важливість принципу верховенства права наголошує на необхідності компетентної та незалежної роботи КСУ для забезпечення стабільності та демократії в Україні.

Суд також виконує функцію охорони конституційних прав та свобод громадян від порушень з боку державних органів та інших суб'єктів права. Його рішення здатні захистити громадян від будь-яких форм дискримінації, порушень їх конституційних прав та свобод, що відіграє важливу роль у збереженні правового порядку та справедливості в суспільстві, та також сприяє забезпеченню балансу гілок влади в державі, контролюючи дотримання принципів розділення влади та запобігаючи концентрації влади в руках окремих інституцій чи осіб. Його рішення забезпечують реалізацію конституційних гарантій, що надає можливість уникнути владного зловживання та зберегти принципи демократії в державі, він також виступає посередником у розв'язанні конституційних питань, які виникають у зв'язку зі змінами у суспільстві та розвитком правових норм. Відповідно до статті 83 Закону України «Про Конституційний Суд України» визначено, КСУ видає свої висновки щодо певної категорії справ у формі рішення. Зокрема, рішення КСУ впливають на формування нових правових підходів, що сприяє постійному розвитку правової системи держави. А також, актами КСУ є висновки, ухвали, забезпечувальні накази, постанови [2].

Таким чином, внаслідок вищевикладеного, роль

Конституційного Суду в Україні є багатогранною для забезпечення принципу верховенства права. Його робота визначає та відіграє ключову роль у забезпеченні правової рівності.

Оскільки, роль КСУ в забезпеченні верховенства права є надзвичайно важливою та необхідною для стабільності та розвитку суспільства, його функції та повноваження спрямовані на захист конституційних принципів, прав та свобод громадян, забезпечення виконання положень Конституції України та контроль за додержанням законності.

Суд виступає у ролі стабільної правової інституції, яка забезпечує рівень відповідності законодавства Основному Закону України та розв'язує конституційні суперечності, зокрема, його рішення мають обов'язкову силу для всіх суб'єктів влади та громадянського суспільства, що гарантує стабільність та правову впевненість у суспільстві.

Верховенство права, забезпечене КСУ, відіграє ключову роль у зміцненні правової державності, захисті прав і свобод людини та громадянина, а також забезпеченні балансу між різними гілками влади.

Підсумовуючи наведене, робота Конституційного Суду України сприяє підтримці принципу верховенства права, законності, зміцненню демократії та правової державності в Україні, що є важливим кроком щодо реалізації та вдосконаленні справедливого та законного сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.03.2024).
2. Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII. Дата оновлення 20.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 15.03.2024).
3. Бесчастний В.М. Судові та правоохоронні органи України. Київ: знання 2007. 286 с.

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

ВПЛИВ РИМСЬКОГО ПРАВА НА СУЧАСНУ ПРАВОВУ СИСТЕМУ

Основоположенні цінності римського права стали опорою для розвитку національних правових систем багатьох країн Західної Європи, а його інститути слугують і донині першоджерелом для розроблення сімейних, цивільних кодексів та інших законодавчих актів.

Римське право стало підґрунтям сучасних правових систем Західної Європи, а також багатьох неєвропейських держав. Йдеться, насамперед, не про рецептивний вплив римського права, а про його ідейно-світоглядні принципи, які досі не втратили своєї актуальності.

На думку відомого українського цивіліста Є. Харитонова, до них належать, по-перше, ідеологічні, які вичерпуються світоглядно-настановчими ідеями римського права, та, по-друге, прагматично-технологічні: сприйняття та використання головних засад технології права, ідей та категорій римського права, норм позитивного римського права як взірця, особливо в процесі кодифікаційної роботи, римсько-правової методики та юридичної термінології [1].

Вплив римського права на сучасну правову систему є неабияким, особливо в країнах з романською правовою традицією, таких як Франція, Італія, Іспанія. Цей вплив виявляється у формуванні правових принципів, інститутів та методів юридичного мислення.

Римське право надало основу для розвитку принципів щодо контрактів та власності. Концепція обов'язкового права, що має велике значення в цивільному праві, також має свої корені і у римському праві.

Крім того, інститут спадкування у римському праві полягає у тому, що регулювання передачі майна від одного покоління до іншого також має свої корені. Зокрема, основою принципу контрактів є наступне: римське право вперше сформулювало принципи укладення договорів, включаючи умови, відповідальність сторін та процедури врегулювання спорів. Для принципів власності: концепція власності в римському праві заснована на праві власника розпоряджатися майном та вимагати

його захисту від незаконних втручань. А от в нормах спадщини: римське право встановлювало правила щодо спадкування майна та розподілу спадкового фонду між спадкоємцями.

Окрім того, римське право внесло вагомий вклад у розвиток правової термінології. Наприклад, багато юридичних термінів, які використовуються у сучасному праві, мають латинське походження. Це включає терміни, які використовуються в судовій системі, угодах, договорах та інших юридичних документах.

Наслідки впливу римського права можна спостерігати в різних сферах сучасної правової системи. Вони охоплюють не лише цивільне право, а й кримінальне, адміністративне та конституційне право. Наприклад, процесуальні норми, які регулюють судові процедури, також мають віддзеркалення в римському праві.

Також, норми Стародавнього Риму вплинули і на галузі права. Наприклад, на кримінальне право, «принцип вини» було внесено як концепцію вини, а саме як основний принцип кримінального права. Тобто, це означає, що особа не може бути покарана за злочин, якщо вона не вчинила злочин усвідомлено та з усвідомленою волею.

Наступний приклад, «процесуальні гарантії» в римському праві. Вони були визначені як певні процесуальні гарантії для підсудних, включаючи право на захист, право на справедливий судовий процес та заборону катувань.

В галузі адміністративного права, «принципи управління». Римське право внесло концепції ефективного управління та відповідальності органів влади перед громадянами. Саме вищевказане стало основою для розвитку адміністративного права, яке регулює діяльність владних структур.

Принцип «процедурних правил». Римське право також встановило деякі процедурні правила для адміністративних процесів, включаючи право на обговорення справи та право на оскарження рішень.

У конституційному праві - «права та свободи», що вплинуло в сучасності на розвиток конституційного права, зокрема встановлення прав та свобод громадян, які гарантуються державою. Воно включає право на життя, свободу слова та право на правосуддя.

Концепція «розподілу влади» на законодавчу, виконавчу та судову влади, яка була запозичена з римського права, що стала основою для формування конституційних систем багатьох країн. Ці аспекти показують широкий спектр впливу що відображається в

сучасних правових системах різних країн.

Таким чином, внаслідок вищенаведеного, вплив римського права визначається як значний і важливий. Оскільки, він є необхідним для розуміння основних принципів та структури сучасного права. Також, він допомагає вирішувати складні правові питання, ще забезпечує стабільність і прогрес у правовій сфері та сприяє розвитку суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Габаковська Х. Характерні особливості впливу римського права на правові системи західної Європи. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vnulpurn_2016_855_21.pdf (дата звернення: 10.04.2024)

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

Секція 6

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

**Н.В. Бочарова, д.ю.н., професор кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро**

КОНЦЕПЦІЯ ЦИФРОВОГО ГУМАНІЗМУ ЯК ОСНОВА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВОГО ПЕРЕХОДУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Набуття Україною статусу офіційного кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року актуалізує питання вивчення досвіду Європейського Союзу у створенні сучасної правової бази цифровізації та цифрової трансформації, з'ясування світоглядних та наукових підходів до побудови інформаційного суспільства.

В сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій проблеми правового регулювання інтернету набувають особливої актуальності. Загальновизнано, що інтернет являє собою одночасно технічну і соціальну систему, побудовану на взаємодії і спілкуванні людей. Межі використання інтернету постійно розширюються і у поняття «інтернет майбутнього» входить, крім нинішнього Інтернету людей (Internet of People, IoP), ще й Інтернет речей (Internet of Things, IoT), Інтернет медіаконтенту (Internet of Media, IoM), Інтернет сервісів (Internet of Services, IoS). Запровадження комп'ютерів та нових інформаційних технологій у всі сфери життя суспільства - від економіки, політики, культури до повсякденного спілкування людей викликає докорінні зміни суспільства, його цифрову трансформацію.

В останні роки в усьому світі, на думку вчених, простежується «каскад цифрового регулювання», яке матиме вирішальне значення для розвитку цифровізації соціуму протягом багатьох років і десятиліть [1]. Уряди, технологічні компанії та цифрові громадяни (користувачі інтернету, які відповідально і етично використовують цифрові технології) роблять важливий вибір, який сформує майбутній дух цифрового суспільства та визначить суть цифрової економіки. В роботі американської

дослідниці А. Бредфорд «Цифрові імперії: глобальна битва за регулювання технологій» [2] визначені три протилежні регуляторні підходи до цифрової економіки: американська ринкова модель регулювання, китайська модель державного регулювання та європейська нормативна модель, орієнтована на права людини. Саме європейська регуляторна модель, орієнтована на праволюдний підхід, як вважає авторка, швидше за все, переважатиме над американською моделлю, керованою ринком, у демократичному світі, тоді як китайська модель регулювання обмежить здатність ЄС закріплювати свої норми та цінності за межами демократичного світу. Боротьба за утвердження глобального впливу європейської моделі буде по суті битвою за долю ліберальної демократії.

Становлення праволюдного підходу до регулювання інтернет-відносин в ЄС пов'язують з Директивою 95/46/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 24 жовтня 1995 року про захист осіб у зв'язку з обробкою персональних даних та про вільний рух таких даних [3].

У 2012 р. в рамках своєї ініціативи «Цифровий порядок денний для Європи» Європейська комісія опублікувала *Кодекс прав ЄС в Інтернеті* («Кодекс»), призначений для навчання громадян їхнім основним правам під час підключення та використання Інтернету. Кодекс не вводить нових правил, а натомість компілює та узагальнює права та принципи, закріплені в чинному законодавстві ЄС стосовно прав споживачів [4].

З розвитком інформаційних технологій визначилися тренди дегуманізації у сферах комунікаційної та інтелектуальної діяльності, управління, бізнесу, творчості, пов'язаних з використанням інтернету. На цьому тлі з'являються ідейні та суспільні рухи, насамперед так званих трансгуманізму та постгуманізму, засновані на заміщенні антропоцентризму техно-або космоцентризмом, які позиціонували себе як новітні, пов'язані з цифровізацією форми гуманізму. Але по суті вони пропонували суспільству різні форми структурної дегуманізації, оскільки базувалися на відмові від врахування соціальних, культурних, духовних факторів існування людини як соціальної істоти. Технології, на думку теоретиків дегуманізації, обумовили нівелювання ідеї людини, яка стає повністю залежною від техніки. У майбутньому це призведе до появи кіборга - постлюдини, яка виникне в результаті злиття людини і машини [5].

Подібні трактовки зв'язку людей і технологій поставили питання про необхідність гуманістичного повороту в суспільний

свідомості і соціальних наук щодо ролі людей і людського фактору у використанні інформаційно-комунікаційних технологій.

З початку XXI століття з'являється нове покоління мислителів, яких називали технологічними і критичними гуманістами. Саме їх зусиллями була сформована *концепція цифрового гуманізму*, яка набуває все більшої популярності. Автори, які використовують цей термін, стверджують про дружній до людини і орієнтований на людину підхід до цифрових технологій і суспільства, багато в чому натхненний гуманізмом епохи Відродження та Просвітництвом. Вони запропонували узгодити технологію з людськими цінностями та поставили під сумнів погляди на технологію та технологічну практику, які ризикують принести в жертву людей, людський розум, людські навички та творчість, а також людські цінності заради технологічного прогресу та інновацій [6].

Можна констатувати, що цифровий гуманізм – це нова сфера, яка розглядає етичні, соціальні, емоційні та політичні наслідки цифрових технологій для людського життя. Різні та різноманітні філософські підходи та інституції використовують цей термін або посилаються на оцінку людського виміру у відносинах з технологією. Серед них документи: *Віденський маніфест*, *Римський заклик до етики штучного інтелекту*, *Маніфест OnLife i Collège des Bernardins*, *Humanity 2.0*.

У цих документах проголошуються наступні основні принципи:

- Цифрові технології повинні бути розроблені для сприяння демократії та інклюзії.
- Конфіденційність і свобода слова є основними цінностями демократії і повинні бути в центрі нашої діяльності.
- Повинні бути встановлені ефективні положення, правила та закони, засновані на широкому громадському дискурсі.
- Регулятори повинні втручатися в технологічні монополії.
- Рішення з наслідками, які потенційно можуть вплинути на індивідуальні чи колективні права людини, повинні й надалі прийматися людьми.
- Наукові підходи, що поєднують різні дисципліни, є необхідною умовою для вирішення майбутніх викликів.
- Університети є місцем, де виробляються нові знання та культивується критичне мислення.
- Академічні та промислові дослідники повинні відкрито спілкуватися з широким суспільством і обмірковувати свої підходи. Це має бути вбудовано в практику виробництва

нових знань і технологій, водночас захищаючи свободу думки та науки.

- Практики повсюди повинні визнати свою спільну відповідальність за вплив інформаційних технологій. Вони повинні розуміти, що жодна технологія не є нейтральною, і бути усвідомленими, щоб побачити як потенційні переваги, так і можливі недоліки.
- Потрібне бачення нових навчальних програм, що поєднують знання з гуманітарних, соціальних та інженерних наук.
- Навчання інформатиці та її впливу на суспільство має починатися якомога раніше. Студенти повинні навчитися поєднувати навички інформаційних технологій із усвідомленням етичних і суспільних питань, які поставлені на карту.

Таким чином можемо зробити висновок, що дослідження специфіки виробленого у Європейському Союзі підходу до регулювання цифрового переходу свідчить, що він базується на прагненні поставити людей у центр цифрової трансформації, включає посилення на цифровий суверенітет, повагу до основних прав, верховенство права та демократію, інклюзивність, доступність, рівність, сталість, стійкість, безпеку, покращення якості життя, доступність послуг, і повагу до прав і прагнень кожного.

Список використаних джерел

1. Mitrou L. (2017). The General Data Protection Regulation: A Law for the Digital Age?. In: Synodinou, TE., Jougoux, P., Markou, C., Prastitou, T. (eds) *EU Internet Law*. Springer, Cham.

URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-64955-9_2

2. Bradford A. *Digital Empires The Global Battle to Regulate Technology*. Oxford: Oxford university press, 2023. 608 p. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780197649268.003.0001>

3. Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data. *Official Journal L 281, 23/11/1995 P. 0031 – 0050*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31995L0046>

4. European Commission, *Code of EU online rights*, Publications Office, 2012. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/8899>

5. Braidotti R. *The Posthuman*. URL: <https://www.wiley.com/>

en-us/The+ Posthuman -p-9780745669960

6. Fuchs C. Digital humanism: A philosophy for 21st century digital society. Publisher Emerald Group Publishing Limited, 2022. URL: <https://www.emerald.com/insight/publication/doi/10.1108/978180382419>

7. Coeckelbergh M. What is digital humanism? A conceptual analysis and an argument for a more critical and political digital (post)humanism. URL: [https:// www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666659623000161#bbib0006](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666659623000161#bbib0006)

**Ю.С. Палєєва, старший викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро**

ПРИНЦИПИ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

Дипломатія відноситься до важливих тем вже тому, що людство на кожному етапі свого державного, політичного та міжнародного розвитку відкриває та знаходить нові якості, нові грані дипломатії, у відповідності до тих змін і подій, які відбуваються на етапах розвитку міжнародних відносин [1, с.109].

Дипломатія стоїть на захисті України через відстоювання інтересів держави на міжнародній арені та підтримки її прагнень. У той же час дипломатичним зусилля українських дипломатів протистоять аналогічні дипломатичні зусилля та активна діяльність із сторони агресора [2, с.15].

Воєнні виклики вимагають посиленого підходу до дипломатії, з новими методами досягнення результатів. Вже понад два роки українські дипломати працюють в особливому режимі дипломатії воєнного часу. Попри всі виклики, Україна та її партнери побудували глобальну коаліцію для протидії російській агресії. "Україна переосмислила дипломатію", - сказала у 2022 році міністр закордонних справ Німеччини Анналена Бербок [3].

12 квітня 2024 року відбувся Перший форум дипломатії воєнного часу.

Міністр закордонних справ Дмитро Кулеба окреслив принципи воєнної дипломатії України, що відрізняються від підходів, які застосовуються у мирний час. Зокрема:

Перший принцип – це впевненість. Усі переговори України про надання зброї починалися з твердого і однозначного "ні". Але

там, де класичний дипломат мирного часу, почувши "ні" декілька разів, давно зупинився би і відклав ці переговори – дипломат воєнного часу не має такого права. Він має битися доти, доки не отримає відповідь "так". Впертість воєнної дипломатії стосується будь-якої міжнародної ініціативи чи переговорів.

Другий принцип – не боятися ставити друзів у незручне становище. Якщо не працює дружня тиха розмова за зачиненими дверима, потрібно з друзями говорити відверто і за присутності інших. Доти, поки не буде результату.

Третій принцип – непотрібність плану «Б». Але, зауважується, що класична дипломатія передбачає, що дипломат обов'язково повинен мати "Exit strategy".

Четвертий принцип – це максимальне стиснення часу для ухвалення рішень. Класична дипломатія передбачає максимальне проведення питань через усі фільтри. Але під час війни ти не маєш на це часу. Тому протоколи і процедури в часи війни зазнають втрат.

П'ятий принцип – гнучкість рішень у стилі «меню». Воєнна дипломатія вимагає мистецтва поєднання жорсткості, принциповості та гнучкості.

Шостий принцип – «усі говорять з усіма». У країні, яка перебуває у війні, усі – від найвищих посадовців до секретарок і помічників – мають говорити зі своїми відповідниками в країнах, з якими треба вирішувати те чи інше питання. Тому класична модель дипломатії "все через МЗС", яка все ще є в деяких країнах, – в умовах війни просто не працює. Тому функція МЗС змінюється і полягає не в тому, щоб координувати, хто з ким говорить, а що саме ці люди говорять. Бо всі мають говорити одне й те саме.

Сьомий принцип – це чіткість, прямота висловлювань, доречних у конкретному контексті. Класичний дипломат має висловлюватися плутано і перевантажено політесом. Словесне фехтування потрібне в мирний час, а під час війни потрібно донести сигнал у найкоротший час до необхідної аудиторії. І для цього треба дуже добре розуміти свою аудиторію і говорити з нею коротко, прямо і жорстко [4].

Список використаних джерел

1. Палєєва Ю.С. Генезис поняття дипломатії. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2021. №2(3). С.109-113.

URL: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/14.pdf>

2. Федорова Г. Роль дипломатії під час воєнного стану. *Грані*. 2022. Том 5. №5. С. 10-17.

URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1798/1766>

3. Wartime Diplomacy: українська воєнна дипломатія у часи повномасштабної російської агресії.

URL: <https://france.mfa.gov.ua/news/wartime-diplomacy-ukrayinska-voyenna-diplomatiya-u-chasi-povnomasshtabnoyi-rosijskoyi-agresiyi>

4. Жорстко, без правил та без "плану Б": сім принципів української дипломатії воєнного часу.

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/04/15/7183772/>

V.S. Bazylieva

Bachelor student, 3^d year of studying, Program 081 Law

Alfred Nobel University, Dnipro

EXPERIENCE IN PROTECTING THE CONSUMERS' RIGHTS OF FINANCIAL SERVICES IN UKRAINE AND ABROAD

Consumer protection in financial services is crucial due to various historical and contemporary factors. Different countries have implemented various policies and regulatory frameworks for consumer protection in financial services. In the past, financial institutions were known for their exploitative practices including unfair lending, hidden fees and deceptive marketing. This resulted in considerable financial harm to consumers.

Consumer protection in financial services remains highly relevant today due to ongoing trends and challenges. Financial consumer protection includes the laws, regulations and institutional mechanisms that ensure the protection of consumers in the financial market. Globally, institutional arrangements for consumer protection vary from individual consumer protection agencies to bodies with dual regulatory and consumer protection mandates [4; 1].

Furthermore, digitalization nowadays offers benefits such as increased access, personalization, increased speed, security and lower prices, but also poses risks such as online theft, data leakage and lack of privacy. Protecting consumers in the digital environment involves addressing issues such as data privacy, online fraud, security and transparency of digital transactions.

Moreover, the financial industry operates in a complex

regulatory environment. The globalization of financial services requires a coordinated approach to consumer protection across countries. Alignment of international standards and cooperation among regulators are necessary to solve global financial problems.

Let's consider specific examples of foreign organizations. The abbreviation "FCA" refers to the Financial Conduct Authority of the United Kingdom. The Financial Conduct Authority (hereafter - FCA) is a key regulator in the global financial landscape, it is conducting and regulating nearly 45,000 businesses in the UK. It was established on 1 April 2013, taking over conduct and relevant prudential regulation from the Financial Services Authority (hereafter - FSA) [2].

With a core mandate to ensure consumers are treated fairly, maintain market integrity and foster competition, the FCA plays a crucial role in establishing standards and practices for the financial industry. The FCA's regulatory framework emphasizes transparency and ethical behavior by financial institutions, with a focus on protecting the interests of consumers and investors and avoiding exploitative practices.

The FCA sets new rules, issues guidance and standards, works to identify market harm and implement remedies through market research, and authorizes or registers financial firms and individuals. Overall, the FCA play vital role in protecting the consumers' rights of financial services in the UK as it regulates financial services firms and financial markets in the United Kingdom.

In the landscape of foreign experiences in protecting consumers' rights within the financial services sector, the Financial Consumer Agency of Canada (hereafter - FCAC) stands out as a strong example of a robust regulatory and consumer protection system. Established in 2001, the FCAC is a federal agency that works to ensure the safety and strength of Canada's financial system. At the core of its mission is the commitment to ensuring fairness, transparency, and informed decision-making within the financial services marketplace.

The FCAC is responsible for regulating financial institutions, implementing consumer protection laws, and ensuring that they follow fair business practices and transparency standards. In addition, focusing on customer education is one of FCAC's distinctive strengths. It provides customers with the knowledge they need to make informed financial decisions through a variety of educational activities. This proactive approach aligns with the larger global trend towards increasing financial literacy as a means of enhancing consumer resilience [3].

Besides, collaborative work with other government agencies, industry stakeholders, and consumer advocacy groups emphasizes FCAC's holistic approach to building a fair and transparent financial environment.

In Ukraine, the National Bank is authorized to protect the rights of consumers of financial services and regulate the conduct of banks and non-bank financial institutions in relation to their customers. This supervision is carried out through a specialized department called the Financial Services Consumer Protection Authority [5].

This department is responsible for a number of duties, including dealing with citizens' appeals, setting standards for financial institutions, supervising compliance with financial consumer protection legislation and monitoring compliance with advertising legislation. Overall, regulatory bodies like the National Bank of Ukraine play a crucial role in overseeing the industry and safeguarding consumers' interests. Such bodies also strive to uphold fair practices, transparency, and accountability within the financial industry, ultimately serving to protect the interests and rights of consumers across Ukraine.

In conclusion, Ukraine's financial consumer protection system can be significantly strengthened by drawing on the experiences and best practices of leading global regulators, such as the UK's Financial Conduct Authority (FCA) and the Financial Consumer Agency of Canada (FCAC).

Following the FCAC's example, the agency should prioritize consumer education and financial literacy as a core part of its mission. This would involve developing and disseminating resources to help consumers navigate the financial landscape and make informed decisions.

Moreover, bringing Ukraine's consumer protection and financial services supervisory legislation in compliance with international standards, such as those set by the European Union, would help align the country's financial services sector with international best practices, especially on Ukraine's path to the EU.

In order to improve consumer protection procedures in Ukraine, it is necessary to take into account the experience of other developed countries. Therefore, a comparison of approaches to consumer protection in financial services in Ukraine and abroad is important to identify key areas for improvement, which will contribute to a more transparent, fair and sustainable financial system.

After all, protecting consumer rights and building trust should be seen as a mutual priority for regulators, policymakers, industry and

consumer groups. A fair and stable financial system that meets the needs of consumers around the world can only be created through joint efforts.

References

1. The Role of Financial Regulation in Protecting Consumers – Governor Philip R. Lane. URL: <https://www.centralbank.ie/news-media/press-releases/financial-regulation-protecting-consumers-governor-lane> (Accessed 12 April 2024).
2. FCA: About the FCA. URL: <https://www.fca.org.uk/about/what-we-do/the-fca> (Accessed 12 April 2024).
3. Government of Canada: Financial Consumer Agency of Canada. URL: <https://www.canada.ca/en/financial-consumer-agency.html> (Accessed 12 April 2024).
4. The World Bank: Financial consumer protection. URL: <https://responsiblefinance.worldbank.org/en/responsible-finance/financialconsumer-protection> (Accessed 12 April 2024).
5. National Bank of Ukraine: Protection of the consumers' rights in financial services. URL: <https://bank.gov.ua/ua/consumerprotection#:~:text=%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%B0%BA%D0%BB%D1%96%D1%94%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2> (Accessed 12 April 2024).

*Науковий керівник: А.В. Біла, викладач кафедри права,
Університет імені Альфреда Нобеля*

І.І. Векшин, С.О. Третяк
***магістри, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»,
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро***

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ДЖЕРЕЛ ПРАВА В РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІЙ ПРАВОВІЙ СІМ'Ї

Актуальність даної теми полягає у тому, що джерела права – це форма існування правових приписів, які можуть бути як в усній формі (звичаї), так і в письмовій формі. Складно уявити ефективне правове регулювання суспільних відносин у державі без джерел права, які у свою чергу містять правові приписи, що

покликані впливати та врегулювати низку важливих суспільних відносин у державі. Без правових приписів дуже складно було б жити, тому що зацарив хаос в державі. Оскільки джерела права містять правові норми, які за своїм змістом є регуляторами суспільних відносин, то важливість джерел права має першочергове значення для правового регулювання у державі. Ось цим чинником і зумовлена актуальність даної теми в наші дні.

Метою написання даної роботи є визначення ролі та місця джерел права в романо-германській правовій сім'ї, дослідження видів джерел права в романо-германській правовій сім'ї, аналіз та синтез джерел права в романо-германській правовій сім'ї.

Перше ніж починати аналізувати роль та місце джерел права в романо-германській правовій сім'ї, необхідно визначити саме поняття джерел права. Що ж таке джерело права? Багато видатних науковців-юристів задають собі це питання, але вони не доходять єдиного визначення. Як кажуть: «Скільки науковців, стільки і доктринальних визначень понять». Однією з причин недостатньої теоретичної розробки даної проблеми є багатозначність і нечіткість розуміння поняття «джерело права». З цього приводу науковці зазначають, що термін «джерело права» належить до числа найбільш незрозумілих у юридичній науці, адже відсутнє не лише загальновизнане його розуміння, а й доволі спірним є той сенс, у якому воно вживається. На думку науковців, джерелом права є своєрідний образ, який повинен радше допомогти з розумінням, аніж дати розуміння того, що ним позначається. З таким твердженням важко не погодитись, адже під джерелом права розуміють формальне вираження норм права, матеріальні умови життя суспільства, інструмент, за допомогою якого право пізнається, а також історичні пам'ятки права тощо. Даний перелік не є вичерпним. Тому, враховуючи багатозначність розуміння поняття «джерело права», можна говорити про наявність певних труднощів із його тлумаченням і застосуванням. В юридичній науці існують різні точки зору на визначення джерел права. Так, під цим терміном зазвичай розуміють зовнішню форму та спосіб об'єктивізації правових норм; офіційно об'єктивовані акти, що містять правові норми; способи офіційного вираження й закріплення правових норм; джерело інформації, що визначає, де саме знаходиться те чи інше правило поведінки, як ним керуватись та застосовувати на практиці; матеріали, що взяті за основу того чи іншого законодавства; підготовчі документи, проекти нормативно-правових актів, які використовуються в процесі тлумачення

юридичних текстів; діяльність суб'єктів правовідносин, у результаті якої реалізуються їх потреби та задовольняються інтереси; політичні, економічні, соціальні, культурні та інші фактори, які породжують чи об'єктивно зумовлюють виникнення норм права; умови формування права, фактори правотворчості та суспільні цінності, що безпосередньо впливають на процес формування й функціонування права; різноманітні пам'ятки історії, літописи та звичаї, що існували історично, в певний проміжок часу, мають юридичний зміст та визначають основні напрями становлення права конкретної держави (Руська правда, Закони Ману); своєрідну силу, що створює право тощо [1].

Зараз необхідно розглянути питання ролі джерел права в романо-германській правовій сім'ї. Як відомо, романо-германська правова сім'я – сукупність правових систем, в основі яких лежить рецепція римського права, які об'єднанні спільністю структури, джерел права і подібністю понятійно-юридичного апарату. Роль джерел права в романо-германській правовій сім'ї зводиться насамперед до того, що вони закріплюють правові приписи, що покликані урегулювати суспільні відносини за допомогою спеціальних методів правового регулювання. Без правових приписів, які містяться в джерелах права не можливо говорити про правове регулювання в цілому, тому необхідно зробити висновок про те, що джерела права – це елемент важливий елемент правової системи. Цим усім і зумовлена роль саме джерел права в романо-германській правовій сім'ї [2].

Якщо говорити про місце джерел права в романо-германській правовій сім'ї, то необхідно в першу пергу виходити з наступного при дослідженні даного питання, а саме: місце джерела права полягає насамперед у тому, що воно містить правові приписи та виступають регулятором суспільних відносин, вони керують поведінкою у суспільстві, тому вони є центральним елементом у правовому регулюванні суспільних відносин у державі [2].

Тепер необхідно визначити види джерел права в романо-германській правовій сім'ї. До джерел права в романо-германській правовій сім'ї належать, а саме:

- нормативно-правові акти – це офіційні акти-документи, прийняті уповноваженими суб'єктами нормотворчості, що покликані регулювати суспільні відносини.
- правові звичаї – це правила поведінки, які виникають історично та закріплюються у суспільстві через їх неодноразове використання.

- міжнародні договори – це угода, що регулює відносини на міжнародному рівні та водночас виступає джерелом права.
- загальні принципи права – керувні засади та ідеї, які є фундаментальною основою для регулювання суспільних відносин.
- правова доктрина – це цінні думки науковців з певної проблематики чи з конкретного питання.
- судова практика – це правові позиції, які сформувалися під впливом діяльності суддів [3].

Отже, проаналізувавши усе, що зазначено вище, можна дійти такого об'єктивного висновку про наступне, а саме: джерело права – це спосіб та форма існування правових приписів, що спрямовані на регулювання суспільних відносин.

Роль та місце джерел права в романо-германській правовій сім'ї необхідно в першу чергу визначати через їх спрямованість на регулювання суспільних відносин, тобто визначати їх через регулятивну функцію права. Якщо говорити про джерела права в романо-германській правовій сім'ї, то можна зазначити, що їх досить багато та усі вони спрямовані деякою мірою на регулювання суспільних відносин. Хоча деякі з них в певних країнах не носять офіційного характеру (доктрини, судова практика), але все ж таки вони є дуже важливими для правозастосування.

Список використаних джерел

1. Корольова Ю.В. Джерела права: багатоманітність наукового розуміння та єдність сутності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Том. 1. Серія Право, випуск 31. С. 10-13.
2. Корунчак Н.А. Джерела права: синергетичне бачення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Серія Право, випуск 53. Том 1. С 31-34.
3. Система форм (джерел) права у країнах романо-германській правовій сім'ї. URL: <https://studfile.net/preview/5536094/page:2/>.

*Науковий керівник: Ю.С. Палєєва, старший викладач кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля*

ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАКОНІВ

Запозичення досвіду інших країн може бути важливим для розвитку сучасного законодавства України. Це може включати адаптацію кращих практик з інших країн з метою покращення ефективності та справедливості законів, а саме:

Європейський досвід. Україна вивчає досвід країн Європейського Союзу щодо регулювання економічної діяльності, прав людини та соціальної захищеності. Зазначимо, що ЄС є одним із провідних з питань економіки та прав людини. Кожен європеєць може сказати що він захищений та впевнений що закони працюють. У разі, якщо їх щось не влаштовує вони можуть вийти на страйк [1].

Досвід США та Канади може бути корисним для України в сферах правового захисту бізнесу, інтелектуальної власності та регулювання фінансового сектору [2]. Одна з провідних економік світу - це економіка США. Канада – це країна в якій краще вести бізнес, так як там є так культ особистості.

Україна може вивчити японський досвід у сфері технологічного розвитку та інновацій, а також управління економікою. Якщо зважати на досвід Японії то можна побачити що ця країна не має багато ресурсів, що казати про те що після Другої світової війни в них майже не було виробництв, але Японія добре розуміється на тому як реалізовувати свої знання, вони щиро цінують людей які вміють думати.

Норвегія та Швеція. Ці скандинавські країни відомі своїм високим рівнем соціального захисту та демократії [3]. Україна може перейняти їх досвід в сферах соціального забезпечення, гендерної рівності та прозорості управління [1,2]. Це одні з найщасливіших країн світу. Це є свідченням того, як вони розуміють потреби людей.

Досвід Німеччини у сфері промислового розвитку, екологічного законодавства та регулювання праці може бути корисним для України [2]. Німеччина, як і Японія мала великі проблеми після Другої світової війни, але завдяки своїм корисним копалинам змогла зробити максимум для свого населення.

Перейнятий досвід країн варто адаптувати до конкретних

умов і потреб України. Такий підхід може допомогти у створенні більш ефективного та справедливого законодавства. Також цей досвід допоможе зробити Україну впливовою державою на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Олена Барсукова. Українська правда життя URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/03/20/253419/>
2. Рейтинг найбагатших країн світу URL: <https://migrant.biz.ua/dovidkova/emigracia/najbahatshy-krainy-svitu.html>
3. World Happiness Report Url:<https://www.auswandern-handbuch.de/world-happiness-report-in-welchen-laendern-die-menschen-am-gluecklichsten-sind/>

Науковий керівник: Ю.С. Палеева, старший викладач кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

Я.О. Фурт
магістриня, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ КОСМІЧНОМУ ПРАВІ

Актуальність даної теми полягає у тому, що відповідальність – це один із ключових інститутів міжнародного права, що покликаний в першу чергу забезпечити баланс та правопорядок на міжнародній арені. Відповідальність стимулює суб'єктів міжнародного права не порушувати порядок, який склався у міжнародних відносинах. Але доволі часто трапляються випадки, коли держави порушують взяті на себе міжнародні зобов'язання в конкретній сфері і цим самим порушують міжнародні стандарти нормального співіснування. І такому разі дієвим інструментом впливу на державу-порушника буде застосування міжнародно-правової відповідальності як реакція на порушення. Ось цим усім переліченим і зумовлена актуальність даної теми у наші дні. Метою написання даної роботи є аналіз та синтез відповідальності у міжнародному публічному праві як

центрального інституту забезпечення правопорядку між державами на міжнародній арені.

У міжнародному космічному праві особлива увага приділяється відповідальності за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, що зумовлюється великою небезпекою, яка виникає під час здійснення космічної діяльності, і як наслідок – можливістю завдання матеріальної шкоди іншим державам, їх юридичним і фізичним особам. Договір про космос 1967 р. встановив принцип міжнародної відповідальності держав за національну космічну діяльність. Відповідно до нього держави несуть міжнародну відповідальність за національну діяльність у космічному просторі, включно з Місяцем та іншими небесними тілами, незалежно від того, здійснюється вона урядовими органами чи неурядовими юридичними особами. Тому діяльність останніх у космосі повинна проводитися з дозволу і під постійним наглядом відповідної держави. Такі держави повинні забезпечити, щоб національна діяльність здійснювалась відповідно до вимог міжнародного права.

У міжнародному космічному праві, як і в загальному міжнародному праві, визнаються два види відповідальності суб'єктів – політична та матеріальна. Політична відповідальність визнається як норма, але її реалізація ґрунтується головним чином на звичаєвому праві. Вона покладається на держави й міжнародні організації, що беруть участь у правовідносинах, пов'язаних із використанням і дослідженням космічного простору і небесних тіл, включно з Місяць. У випадку коли космічна діяльність здійснюється міжнародною організацією, за порушення загального міжнародного права й міжнародного космічного права несуть солідарну відповідальність як держава, так і сама міжнародна організація. Формами реалізації політичної відповідальності є сатисфакція та, у певних випадках, репресалії та санкції [1].

Що стосується матеріальної відповідальності, то в міжнародному космічному праві передбачається, що кожна держава, яка здійснює запуск, несе міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, а також їх складовими частинами на Землі, в повітряному чи космічному просторі, включно з Місяцем та іншими небесними тілами, іншій державі та її фізичним і юридичним особам (ст. V Договору про космос 1967 р.). Детальніше порядок реалізації матеріальної відповідальності держав за заподіяння шкоди космічними об'єктами регламентується Конвенцією про міжнародну відповідальність за

шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р. Підставами виникнення матеріальної відповідальності є заподіяння шкоди космічним об'єктом або засобом його доставки, а також його складовими частинами на поверхні Землі, повітряному судну в польоті або космічному об'єкту іншої держави. Шкода, відповідно до Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р., може виражатися в позбавленні життя, тілесному ушкодженні або завданні іншої шкоди здоров'ю, в позбавленні або ушкодженні майна (мається на увазі майно держави, її фізичних і юридичних осіб, а також міжнародних міжурядових організацій). Шкода може виражатися також у завданні збитків космічному об'єкту іншої держави або особам та майну на борту такого космічного об'єкта. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р. проводить розмежування між шкодою, заподіяною на поверхні Землі або повітряному судну в польоті, й шкодою, завданою в будь-якому іншому місці, окрім поверхні Землі, космічному об'єкту іншої держави. У першому випадку держава запуску несе абсолютну відповідальність за виплату компенсації, а в другому – лише на підставі її вини або вини осіб, заявляючи вона несе відповідальність [2].

Претензія щодо компенсації за шкоду подається запускаючій державі дипломатичними каналами. Якщо держава не підтримує дипломатичних відносин з відповідною запускаючою державою, вона може звернутися до іншої держави з проханням подати її претензію цій запускаючій державі або якимось іншим чином репрезентувати її інтереси на основі Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р. Держава може також подати претензію через Генерального секретаря ООН за умови, що держава-позивач і запускаюча держава є членами Організації Об'єднаних Націй. Отже, самі фізичні та юридичні особи, яким заподіяно шкоду, права на пред'явлення «міжнародної претензії» до запускаючої держави не мають, що, однак, не є перешкодою для пред'явлення цивільного позову в судах запускаючої держави в звичайному порядку. Відповідно до статті X Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р., претензія про компенсацію може бути пред'явлена впродовж одного року з дати заподіяння шкоди або встановлення держави, яка здійснювала запуск і повинна нести відповідальність за шкоду. Однак якщо державі не було відомо про заподіяння шкоди, або якщо вона не змогла встановити державу, яка здійснювала

запуск, то держава може висунути претензію впродовж одного року з дати, коли їй стали відомі такі факти. Проте у будь-якому випадку такий період не може перевищувати одного року з дати, коли за розумними припущеннями така держава могла дізнатися про факт заподіяння шкоди. Компенсація, яка виплачується за шкоду, визначається відповідно до міжнародного права і принципів справедливості з тим, щоб забезпечити повне відшкодування шкоди і відновити становище, що існувало до її заподіяння [3].

Якщо врегулювання претензії не було досягнуто дипломатичними переговорами, створюється Комісія з розгляду претензій, яка складається з трьох членів: один призначається позивачем; другий – відповідачем; третій (голова Комісії) – спільно двома сторонами. Якщо сторони не можуть спільно обрати голову Комісії, будь-яка з них має право звернутися до Генерального секретаря ООН із проханням призначити таку особу. Комісія з розгляду претензій встановлює обґрунтованість претензії про компенсацію та визначає суму компенсації, якщо вона підлягає виплаті. Рішення Комісії за домовленістю сторін може бути або остаточним та обов'язковим, або містити визначення рекомендаційного характеру, яке сторони розглядають у дусі доброї волі. Таке рішення або визначення повинно виноситися у максимально короткий строк, але не пізніше як через рік з дати її створення, якщо вона не вважатиме за необхідне продовжити цей строк. Після винесення рішення чи визначення Комісія передає завірену копію свого рішення чи визначення кожній зі сторін, а також Генеральному секретарю ООН. У разі якщо шкода заподіяна міжурядовою організацією, що здійснює космічну діяльність, держави-члени вживають усіх заходів щодо забезпечення відшкодування збитків цією організацією. Держава звільняється від абсолютної відповідальності, якщо доведе, що шкода повністю або частково є результатом грубої необережності або дії чи бездіяльності, скоєних із наміром завдати збитків, з боку держави-позивача або осіб, яких вона представляє [4].

У разі заподіяння шкоди космічним об'єктом однієї держави космічному об'єкту іншої доведення вини держави-відповідача лежить на державі-позивачі. Якщо в результаті аварії космічних об'єктів держав завдається шкода третій державі, то ці держави несуть солідарну відповідальність перед третьою державою (абсолютну за шкоду на Землі й повітряному судну в польоті, й на підставі вини будь-якої з держав запуску за шкоду у

космосі). Солідарну відповідальність несуть і держави, які сумісно здійснювали запуск космічного об'єкта. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р. передбачає можливість для міжнародної міждержавної космічної організації надавати заяви щодо взяття на себе права відповідальності відповідно до Конвенції. Умовою прийняття такої заяви є участь більшості держав-членів організації в Конвенції і Договорі про космос 1967 р. Організація й держави-члени, які є учасниками Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р., несуть солідарну матеріальну відповідальність за шкоду. Претензія повинна бути пред'явлена державою-позивачем, у першу чергу самій організації. Якщо протягом шести місяців питання не буде вирішено, то держава-позивач може ставити питання про відповідальність держав-членів цієї організації. Якщо шкода завдана самій міжнародній організації, претензія пред'являється однією з її держав-членів, яка є учасницею Конвенції про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами, 1972 р. [5].

Отже, проаналізувавши зазначене, можна дійти такого висновку, а саме: відповідальність у міжнародному космічному праві – це один із центральних інститутів міжнародного права, що покликаний забезпечити баланс в дотриманні правил співіснування людей та народів у космічному просторі. Порушення цього балансу має наслідок – відповідальність. Відносини в космічному просторі дуже цінні для людей, оскільки багато різних пристроїв розміщено там, які просто є необхідними для нормального життя та функціонування людини, тому впровадження інституту відповідальності в міжнародному космічному праві є кроком для забезпечення правопорядку у просторі космосу.

Список використаних джерел

1. Відповідальність у міжнародному космічному праві.
URL: http://megalib.com.ua/content/10564_Vidpovidalnist_y_mijnarodnomu_kosmichnomu_pravi.html.
2. Відповідальність у міжнародному космічному праві.
URL: https://pidru4niki.com/1382032846749/pravo/vidpovidalnist_mizhharodnomu_kosmichnomu_pravi.
3. Відповідальність у міжнародному космічному праві.
URL: <https://studfile.net/preview/8855627/page:12/>.
4. Кідалов С.О., Околовський А.М. Міжнародно-правова відповідальність у космічному просторі. *Науковий вісник*

публічного та приватного права. 2019. Випуск 3, том 2. С. 241-245.

5. Міжнародно-правова відповідальність за діяльність у космічному просторі. URL: <http://elbib.in.ua/4mejdunarodno-pravovaya-otvetstvennost.html>.

Науковий керівник: Н.В. Бочарова, доктор юридичних наук, професор кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

Я.О. Фурт
магістриня, 1-й рік навчання, спеціальність 081 «Право»
Університет імені Альфреда Нобеля, місто Дніпро

ПИТАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РЕФОРМУВАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВСТУПОМ УКРАЇНИ ДО ЄС

На сьогоднішній день, Конституційний Суд України є органом судової влади із специфічним статусом, який здійснює повноваження в рамках конституційного юрисдикційного процесу. Даний судовий орган позитивно впливає на ефективність захисту конституційного ладу, загальновизнаних прав та основоположних свобод людини і громадянина.

Наразі судді даного суду призначаються на конкурсних засадах, так як це передбачено безпосередньо в Конституції України. Поряд з цим порядок та особливості конкурсу передбачені в Законі «Про Конституційний Суд України» та частково Регламентом Верховної Ради [1, ел. джерело].

Коли суддів призначають Президент, Верховна Рада та З'їзд судів України, то вже можна говорити про недостатню перевірку кандидатів критеріям моральної якості, тобто доброчесності та відповідності професійній компетенції. В такому випадку ще є ризик впливу на кандидата з боку політиків. Тому ще з 2017 року українське суспільство та міжнародні партнери висловлюють свою критику через політизованість, недостатню прозорість, недосконалість даного відбору.

Отримавши статус кандидата у члени Європейського Союзу, Україна одержала рекомендації від Венеціанської комісії, одним із пунктів яких є реформа Конституційного Суду України, а

саме вимагається змінити процедуру конкурсного відбору суддів суду, спираючись на оцінки їх доброчесності та професійності навичок кандидатів.

До того ж, комісія рекомендувала створення спеціального органу, до якого б увійшли міжнародні експерти з прав людини та представники громадянського суспільства, а також щоб до моменту імплементації в законодавство України нових правил відбору суддів, Україна утрималась від призначення судів на вакантні посади в Конституційному Суді України [2, с. 5-14].

Дана реформа дійсно є дуже важливою, так як даний суд є єдиною інституцією, яка здійснює офіційне тлумачення норм Конституції і може визнати будь-який закон неконституційним. Тому на вирішення даного питання очікують не лише представники ЄС, а й громадяни України.

Важливими є той аспект, що реформування Конституційного суду потребує внесення змін до Основного закону країни, а саме до статті 148, що закріплює головні положення щодо суб'єктів та порядку призначення і вимоги до кандидатів у судді.

Однак, доки в Україні триває воєнний стан, існує заборона на внесення будь-яких змін в Конституцію. Тому суттєво оновити Конституційний суд стане можливим тільки після перемоги, або скасування воєнного стану з інших підстав.

Важливо звернути увагу, що в 2016 році вже були зміни в конституційному судочинстві, які не зовсім були ефективними. Тоді було внесено зміни в розділ Конституції «Конституційний суд України», а саме положення, які стосувались добору суддів даного суду, який мав би відбуватись на конкурсних засадах.

Тоді ж було змінено перелік вимог до кандидату судді Конституційного Суду, а саме: було вилучено норму про проживання в Україні протягом останніх двадцяти років, збільшено вимогу до стажу роботи «щонайменше п'ятнадцять років», а також було додано вимогу про те, що кандидат повинен мати високі моральні якості та бути правником із визнаним рівнем компетентності [3, с. 33-37].

Поступальними кроками у вирішенні проблеми, що постала є прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах» від 13.12.2022 року. Даним законом до проведення відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України залучається новий спеціальний орган – Дорадча група експертів, яка має допомагати оцінювати моральні якості та

рівень професійних здібностей кандидатів.

Дорадча група утворюється у складі шести осіб: по одній особи призначаються Президентом, Верховною Радою України та з'їздом суддів України, адже вони є суб'єктами формування даного суду, відповідно до Конституції України, а також одну особу призначає Національна академія правових наук України, одну – з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ, та одну – зборами представників громадських об'єднань, що протягом останніх 5 років здійснюють діяльність у сфері конституційної реформи та/або верховенства права, та/або захисту прав людини, та/або запобігання і протидії корупції.

Даним законом встановлено правила та процедури визначення осіб до складу Дорадчої групи кожним із суб'єктів, що формують її, визначено загальні положення про статус та діяльність даної групи [4, ел. джерело].

До того ж, було прийнято Закон «Про внесення зміни до статті 129 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо уточнення повноважень з'їзду суддів України» від 13.12.2022 року, яким й було уточнено повноваження щодо визначення особи до складу Дорадчої групи експертів [5, ел. джерело].

Що ж стосується запропонованого порядку формування Дорадчої групи, то варто звернути на той момент, що повноваження Президента України та Верховної Ради України чітко закріплені в Конституції України, і мають вичерпний перелік, до якого не входить даний пункт.

Також в даному Законі не визначено критерій оцінки моральних якостей та рівня компетентностей кандидата, і чимало формулювань мають невизначений характер, зміст деяких понять немає в жодному нормативно-правовому акті України. Також існують неточності, неузгодженості та прогалини у законодавчому регулюванні даного питання [6, с. 111-115].

Також на розгляді у Верховній Раді України перебуває проект про конституційну процедуру (про конституційне провадження) (реєстр. № 4533 від 21 грудня 2020 р.), який має детальніше врегулювати певні процесуальні моменти діяльності Конституційного Суду України. Однак чи є це доцільним приймати такий закон поряд із Законом «Про Конституційний Суд України» № 2136–VIII 2017 р. Можливо правильнішим кроком буде прийняття єдиного систематизованого акту, який би містив у окремих розділах норми матеріального та процесуального права [7, ел. джерело].

До того ж, важливо відмітити той факт, що досі незміною залишається стаття 148 Конституції України, а отже вищезазначені зміни поки що суперечать Конституції.

Таким чином, задля того аби продовжувати наш євроінтеграційний шлях та забезпечувати впровадження загально-цивілізаційних цінностей та міжнародно-правових стандартів, варто продовжувати удосконалення процедури відбору кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах, та відповідні процедури діяльності даного суду [8, с. 23-26].

Будемо сподіватись, що модернізація даного правового інституту допоможе Україні в розбудові правової, демократичної країни, в тому, аби ми змогли виконувати надважливі завдання та функції, підвищили авторитет Конституційного Суду України в очах міжнародної спільноти.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/conv/sp:max50:nav7:font2#Text> (дата звернення: 14.04.2024).

2. Камінська Н.В., Костицький М.В. Діяльність Конституційного Суду України на сучасному етапі: здобутки, проблеми та перспективи. *Європейські перспективи*. 2019, №3. С. 5-14.

3. Селіванов А.О. Конституційний судовий процес (схеми нормативно-правової логістики): наук.-практ. посіб. Київ: Логос, 2021. 43 с.

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах: Закон України від 13.12.2022 № 2846-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2846-20#Text> (дата звернення: 14.04.2024).

5. Про внесення зміни до статті 129 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо уточнення повноважень з'їзду суддів України: Закон України від 13.12.2022 року №2847- ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2847-20#Text> (дата звернення: 14.04.2024).

6. Спінчевська О.М. Конституційний юрисдикційний процес в Україні: сучасний стан та перспективи удосконалення: моногр. Київ: КНТ, 2022.

7. Про конституційну процедуру (про конституційне

провадження): проект Закону від 21 грудня 2020 р. реєстр. № 4533. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70729 (дата звернення: 14.04.2024).

8. Івановська А. М. Проблемні питання формування Конституційного Суду України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 66. с. 23-26.

Науковий керівник: Н.В. Бочарова, д.ю.н., професор кафедри права Університету імені Альфреда Нобеля

Наукове видання

XV Всеукраїнська науково-практична конференція

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Тези доповідей
25 квітня 2024 р.
(українською мовою)

Електронне видання

ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля».
49000, м. Дніпро, вул. Січеславська Набережна, 18.
e-mail: nobel.science@duan.edu.ua
Свідоцтво ДК № 5309 від 20.03.2017 р.